

Empremta de la Llum en el fang

Per Emilio de la Peña Gorjón



Església de l'Assumpció .- Famoselle. Zamora. (Espanya)

Intenció

És cert que, qui pretén escriure, s'afanya per trobar un assumpte que pugui interessar al més ampli grup de possibles lectors: tema senzill, millor si és universal, personatges arrelats en el popular i un protagonista que representi la seva pròpia epopeia en les taules d'aquest teatre. I com sense personatge-actor no hi ha obra, el veritablement important és que el lector quedi immers en la força intrínseca de l'obra, embrancat amb l'ametlla del nus, joc de caràcters i ritme, de manera que bescanvi el punt de mira com a lector i li motivi perquè la dirigeixi la seva mirada al tema. Llavors, el personatge, vetllat pel realisme de l'obra, passa a segon pla i es vigoritza el seu sentit amb el martelleig de situacions successives fins al desenllaç. L'escriptor aconsegueix el seu major èxit quan assumpte i personatge es fonen en la teranyina de la trama. Això és el que aquí passa: des del principi fins al final, el personatge, embegut en el seu paper, no només discurs sobre cada moment de la seva actuació sinó, i paral·lelament, de l'obra mateixa. A més, l'assumpte ha de ser versemblant i res més creïble que la veritat que expressa la realitat sense embuts, llisa, senzillament, en consciència. Ningú pot aconseguir que la consciència ometi les seves faltes, i delictes, al costat de càstig o perdó, són categories universals.

Concebuts sense afany literari, escrits a estones perdudes, aquests gargots són simple recopilació de dades personals, certs, no inventats, extrets de la profunditat de la memòria i recordats a la llum de vivències recents anys després de succeir, dels quals l'autor es confessa mer notari. Certament, són fets particulars, petits línies d'història inacabada de la vida d'una persona del munt però, precisament per ser corrents, podrien haver passat també el lector. Per descomptat, per a cada persona la seva història és, i ha de ser, el més important perquè, com l'home és ell i les seves circumstàncies, en condicionar, sempre s'han de tenir en compte, encara que de vegades li ultrapassin. De narració senzilla, només tenen d'extraordinari l'ésser absolutament reals. Observat cada fet independentment, pogués ser considerat inconsistent, però la majoria d'ells, donada la repetició i paral·lelisme de situacions i aspectes, en visió ampliada i estereoscòpica, el lector podria canviar la seva apreciació inicial i considerar-los com interdependents. A més, en no pretendre ser paradigma de res, menys podran ser-ho per a ningú, ja que justament són exemple del contrari. Si, però, es porten aquí és perquè l'autor creu veure-hi un cert simbolisme misteriós. Aquí passa com en la història del savi antic que, a plena llum del dia, ajudat de la seva llàntia, cerca per carrers i places a un home amb una marca, amb el seu símbol tatuat, que no troba, sabedor que el símbol és una de les múltiples senderes per les quals la saviesa de Déu transita en la seva eterna recerca de l'home. I és que, a cada succés de la nostra vida, Déu l'signa amb gest propi, que comporta un significat ocult, afegit. L'important és que el nostre esperit estigui atent a aquests esdeveniments individuals per llegir-hi el seu simbolisme, escoltar el seu misteriós Shemà de trucada i de record i esperar la nostra trobada personal amb la llum que tot ho aclareix. No s'emfatitza l'assegurar que res passa perquè sí: se sap que, amb seguretat, l'atzar és el déu dels ximplers. Com passa és per alguna cosa, encara que no sapiguem el perquè. En intentar buscar la causa principal dels diferents esdeveniments de la nostra existència sorgeix la imatge d'un tipus que, per repetició o una altra causa, ens subjuga i que, fet i fet, fa que s'hagi d'elevat a categoria de símbol. Descobert el símbol, en tractar d'interpretar, ens endinsem en un pou fosc, insondable, misteriós, que ens omple l'ànim de silenci i espera anhelant. Més tard, de sobte, arriba la llum perquè ella així ho desitja i ens adonem que, en la nostra partida, rebem per pietat targetes grogues, encara que som conscients que temps enrere se'ns va deure mostrar una vermella, la definitiva.

No van ser els fets narrats els que subjugar a l'autor perquè escrivís, sinó la seva simbolisme subjacent i la necessitat peremptòria de donar-los a conèixer. Les anotacions, ressons personals de

situacions en constant ritornello, s'han transcrit després de passar el inoperant filtre de la raó ia la lent translúcida del indesxifrable.

En resum, aquesta és la narració biogràfica d'un romani, pelegrí, que a la recerca de fites amb marca de petxina en els cingles que jalonen la seva ruta, tracta de trobar un camí segura. Qui la llegís trobarà un doble fil conductor, no en ordit paral.lela sinó fortament entreteixida, i de tal guisa, que de vegades s'ignora què pertany al regne de la realitat i on acaba el regne de la fantasia. Les anècdotes només són això, curiositats, però, certament, no són el més important. Confessa que, aquest quadernet de fulles desordenades, ni tan sols confeccionat l'embasta i que un novell no dubtaria a llançar al foc, té única finalitat: mostrar fites velats i incomprensibles a la simple mirada mortal, però diàfanament visibles a la llum d'alguna de les seves esteles. Si al lector li servissin per trobar-se amb els seus, tots dos, conclou, es sentirien però que molt reconfortats.

Llibre I Capítol I: Retrospectiva

Certament, parafrasejant Ortega, amb seguretat, l'home sempre és ell i la seva circumstància. Es pot afirmar que la millor finestra per observar les essències de cada home és l'estudi de la seva pròpia història, ja que ella configura cada circumstància de la seva existència diària. A més, ningú observa, justament, el palpable, la veritat, doncs, per tractar fins el més simple, utilitzem lupa d'augment, dirigida, aquí sobre pobres, allà cap a rics, amb mira correcta enfocada sobre objecte, subjecte o circumstància. A més, es descobreixen mancances que, per ser-nos comuns, es passen per alt, resultant que l'observació esdevé mera conjectura. Així, encara que puguem concloure amb Calderón, el de les legories, que tota especulació de la vida és només somni i quimera, ignorem si mai el consagrat comediant va dirigir la seva lupa de manera diferent de l'habitual, per exemple, posada del revés, a manera de retrovisor. És assenyat afirmar que la història d'una vida no sempre ha estat ben explicada per lligués cada succés concatenat al següent, narrada sempre cap endavant i mai enrere. Hi ha successos que conviden a estar alerta i qualsevol pot aplicar el conte que suggereix el susdit tipus d'enfocament irregular.

Tal va succeir al nostre personatge, Emilio, amb cert artefacte. Les seves velles ulleres, desfasades amb el pas del temps, no li permetien veure bé i calia reemplaçar-les. Tenia dos jocs en ús: unes per veure prop i altres per lluny amb vidres que s'enfosqueixen amb la llum doncs, si és excessiva, la majoria de les vegades, li impedièren veure amb claredat. Havia sentit que les progressives eren estupendes. Així que, va ser l'oculista. Necessitava la recepta física, no només perquè l'òptic les muntés, sinó també perquè la Mutualitat, aportant al costat de la factura, abonarà el descompte per la pròtesi. La clínica era preciosa, muntada amb tots els avenços tècnics i tenia per ajudants a joves ben dotades que movien les seves cues per sales i passadissos perquè fessin joc amb el vol de les seves bates blanques. Aclofat a la butaca, el doctor li va fer el conegut examen de pàrvul primerenc: fons d'ulls i la prova de lents auxiliars, punter en mà, en un estrany abecedari mal reflectit a la paret. Amb la recepta a la butxaca, va arribar a una òptica recomanada pel doctor. Un dependent pren el seu encàrrec, tria en un tres i no res els vidres classificats per endavant en un prestatge i els adapta a la muntura. Realitzat el muntatge i un cop provades, no és que veïés bé o malament, és que no veia ni coca i així ho va comentar. L'òptic li va dir que era normal, doncs eren lents progressives, no bifocals: porten un temps adaptar-s'hi. Va baixar el cap i va sortir del local. El tècnic tindria raó però el que estava clar era que amb elles mai distingiria si el que tenia a dos passos dels seus nassos era tanca, estàtua o ruc que creua. Tres dies més van passar en la pretesa adaptació: seguia sense veure en absolut. Rondinant, desanduvo el camí.

Va tornar al taller de l'òptic i, sense més, va posar la recepta a la mà. Mosquejat el propietari pel ensopegada, li va fer baixar a un soterrani habilitat en taller i, en la seva presència, va comprovar a consciència punt per punt totes les notes i símbols de la recepta. El resultat de la màquina no deixava cap dubte. Tot estava correcte en la graduació: les diòptries cilíndriques, esfèriques, les seves dècimes i centèsimes. Donant i donant-li voltes, per fi va descobrir la pífia: era al signe. Un mes per un menys, o viceversa, que pel cas és igual, just en el qual situa fidelment els graus de l'eix. No eren tants graus, sinó menys quants. Així, ha de tornar al doctor a que canviï el sentit de la graduació. Però no ha de dir-li com i per qui s'ha assabentat, ja que el doctor dona l'òptic, al cap de l'any, molts durs a guanyar i, a més, li té per amic. Ha d'anar, fent de noves, perquè en faci la correcció. Quan va tornar al doctor, aquest es va posar com un basilisc. La màquina no s'equivoca: ell té la millor del mercat.

Després de lluitar amb ell amb totes les forces, li va indicar que potser era el signe. Sense

donar el seu braç a tòrcer, després comprovar-ho, el doctor tacar la cartolina i la va manar refer a la seva secretària. Amb la nova graduació, va dirigir els seus passos al taller i el propietari va muntar els vidres. ¡Miracle!, Ja veia. Posada la seva mà a l'espatlla del client, el va acompanyar fins a la porta i el va acomiadar amb un somriure burleta: per poder veure amb les ulleres en qüestió, calia donar-li la volta, patilles cap endavant i al revés. Li van receptar ulleres perquè, mirant cap endavant, veiés després de la seva clatell. No eren de prop, ni de lluny, ni progressives: tenia a les mans l'invent del segle, les ulleres regressives. En veritat, la situació era portentosa. S'assemblava a conduir un automòbil durant la nit tenint la mirada, no cap endavant, com a prevenció d'un altre que s'acosta, que seria el normal, sinó ha d'estar contínuament pendent del retrovisor: l'important ha de ser la llum del gàlib del vehicle que s'allunya, es perd i difumina en la nit de la teva part del darrere. Ben mirat, així serà impossible que puguis enlluernar, però és probable que, acostumat a la foscor de continu, mai puguis atalaiar ni el més mínim raig blanc de llum.

Aquest succés, nimi en si mateix, va ser la gènesi de prolongades hores de sostenir el cap entre les mans. Què significaria, quin seria el seu missatge? Es referia al passat o al present? Era el passat que busca el futur? O, potser, ambdues coses al mateix temps? Perquè, en aquest cas, la seguretat d'una felicitat inabastable gràcies al futur incert desapareixeria, ja que es podria albirar aquesta prebenda revisant primmirada i reflexivament la història individual i col·lectiva. Hi ha veritats ocultes a l'ésser humà que contínuament el forcen a preguntar-se: l'home és ell i la seva circumstància? O d'una altra manera, ell i la seva història, són una mateixa cosa? Perquè la nostra història la tenim ancorada en el fons de la memòria i tots podem accedir-hi amb facilitat. Amb que s'arribaria a aquesta conclusió: només la teva història dóna complerta raó a la teva existència. Però, la història de cada home és una sèrie de fútils contes mancats de força i contingut o, per contra, és alguna cosa valuosa, important, moltes vegades difícil de reconèixer i desemascarar? No és la història de la humanitat el cúmul d'històries individuals interrelacionades en temps i espai, embegudes, al seu torn, en el temps total i cada circumstància personal encastada en la història general i universal?

Capítol II: El conte incomplet

Si bé és cert que cada persona compta amb la història dels seus dies, no ho és menys que cada dia de la seva vida és el full farcida amb el conte d'un somni. Hi ha somnis que duren més, altres, bastant menys. Curt o llarg, és personal i intransferible, empremta dactilar pròpia, única, cadascú té el seu i diferent al del veí. A més, no només difereixen en quantitat sinó també en qualitat i precisió segons el seu temps, ja que en res s'assemblen els somnis vitals de la joventut amb els de la somnolència passiva en la vellesa. Amb els vapors de la seva nit, tothom somia que és actor del somni del seu propi conte: tots somien millorar la seva actuació en les taules de l'improvisat teatre personal, ningú escapa al seu encanteri. En la nit de cada vida tantes vegades somiem que molts dels somnis, indefinits, fugen com fantasmes i s'oculta quin sigui l'important i principal. En despertar cada matí, cadascú segueix personificant el seu somni, no diferent del que va tenir adormit, sinó continuació perfectament nuada de l'tingut el dia anterior, i despert. Quan en el nostre somni creiem que, per fi, aconseguirem assaborir el pastís que tenim a mà i alçar el vol sobre la mesquina diària, despertem sense conèixer el final, quedant amb un regust amarg d'impotència. En aquest núvol difusa entre realitat i fantasia, voldríem tornar al somni, just, en el punt on va acabar per finalitzar amb bé; mes, en no aconseguir-ho, sospitem, no sense una mica d'enveja, que, sempre, el somni del veí ha estat millor que el nostre.

Com tothom, Emilio va tenir el seu somni, temps enrere, llarg, continuat dia rere dia a la nit atzar óssa de la seva vida. Tant va somiar sense mai arribar a aconseguir conèixer el final que, busca que busca una explicació, va intuir, per molts dels seus trets, que era el conte inacabat de la seva història. Va observar que trencava els esquemes de la lògica i era totalment embolicat: no entenia el seu començament, desconeixia el final i només comptava amb dades solts, intermedis, reals o fantàstics, repetitius, estranys i de significat vetllat. El més lògic hauria estat que son, conte, la seva història, ell mateix, no haguessin existit. Però existeixen, són realitats, teixeixen la trama de la seva vida sense saber quina és la causa, corroborant així el misteri insondable que envolta l'existència de l'home.

* * *

Fa molt de temps, va existir una vegada un rei bonàs que governava un llunyà país i que tenia per conseller eficaç a un amic de jocs de la infantesa. El rei era poderosíssim monarca a qui tots els seus súbdits volien doncs havia donat moltes proves del seu amor cap al poble pla, especialment, als més pobres. En tots els confins del regne hi havia moltes anècdotes d'ell i totes anaven en aquest sentit. Mas en aquell temps, una en especial omple totes les boques: es diu que un capvespre en què el rei donava el seu passeig diari a cavall en companyia del seu conseller i un petit seguici, va trobar estesa al costat d'uns arbustos a un nen. Com el rei observés els voltants i comprova que l'infant havia estat abandonat, va decidir recollir i portar-lo a palau per tal que cuidessin d'ell. El seu acompanyant, entestat a dissuadir-lo, li va donar tota mena de raons: ja personals, que què disgust tindrien els seus pares quan anessin a buscar, que, en no trobar-lo, s'omplirien d'angoixa i, per fi, moririen de pena, ja raons de estat: que havia cortesans als quals no agradava la predilecció del rei per tot esparracat amb què es topava, i, què diria la reina en veure el nen vivint a palau i observar les atencions que havia de rebre en detriment de les pròpies que corresponien als prínceps, fills de la seva pròpia sang; finalitzant amb altres enfilades en rest, primer, que si naps, després, que si cols. Totes van ser desateses per la seva majestat, i el conseller, mossegant-se la llengua, va haver d'ajudar a pujar el nen a la gropa del cavall real. Camí del castell, el conseller, recalitrant, va tornar a la càrrega i, tan pesat es va posar en les seves consideracions, i tan segur estava de les seves raons, que es va jugar al envit la millor parella dels cavalls alazanes de la seva quadra. El rei, sense immutar-se, va acceptar l'aposta. Consistia a descobrir si, amb el pas del temps, el nen faria bona la dita popular: cria corbs, que et trauran els ulls, com afirmava el conseller, o es compliria a la perfecció la promesa de bondat que reflectien els ulls infantils, com assegurava amb fermesa el rei. Aquest, previsor, va disposar que el nen no havia de faltar de res en tota la seva vida i que fos el conseller qui li proporcionés recer, fes complir les seves ordres i l'informés puntualment dels seus progressos, dels quals, va afirmar, estaria molt pendent. Així va quedar tancada la qüestió. En accedir a la plaça d'armes del castell, la comitiva es va dividir en dues: la del rei, que el deixa a l'entrada de la torre de l'homenatge, des d'on la seva escorta l'acompanya fins la seva cambra, i la del conseller que, amb el nen en custòdia, es dirigeix al seu palauet, regal regi, situat al centre d'uns jardins preciosos.

La primera mesura que va prendre Salim, el conseller, perquè ningú reconegués la seva procedència, va ser d'ar nou nom al nen, a qui va decidir trucar Salof. Tot seguit, va disposar el necessari per fer lliurament de l'infant a la família Rossi, que servia a les ordres d'un dels cavallers més valorats pel rei. Aquesta família, formada pels esposos i els seus set fills, vivia en dependències situades en els voltants del castell, aconseguint així que quedés difuminada la seva anterior identitat en tan vasta família. No hi va haver presentació oficial del nou membre. Salof es va dir per dins que

tot estava parlat, amb antelació. Des del principi va notar que una espècie de paraigües protector li acollia en tot moment en la seva nova llar, potser sostingut per la mà invisible de la mare, encara que de vegades suposés ser font de rebuig per part d'alguns dels fills. Perquè Salof no era un altre fill més: havent arribat l'últim, va ser considerat el primer, i se li va confiar la custòdia i cura dels altres en absència dels pares per ser el de major edat. Aviat va reconèixer que la mare, des de llavors la seva, bastant tenia amb atendre a la prole, que el pare, bracer a jornada completa, pròxim aliment a tanta boca, i que el treball de cada fill representava un ajut a la llar, per la qual cosa tampoc havia ell quedar-se enrere en els afers. Mai es va aclarir la procedència d'aquell nen. Ningú va preguntar per ell. Ni en els primers moments de la troballa ni durant la resta de la seva vida el mateix Salof va donar alguna informació sobre això. Suposaven que seria hospicià o alguna cosa semblant. Com cap progenitor li va reclamar, tots van pensar igual: ha estat abandonat a la seva pròpia sort.

Salof va anar creixent en aquest entorn familiar de pagesos, amb els disgustos i alegries que això suposa, molts dels uns i menys de les altres. Si durant el dia està ocupat en portar aigua de la deu del lloc o cercar-ne el camp provisions que serveixin de menjar al porc, el que sempre li produeix fàstic, compta cada segon que falta per l'arribada del capvespre, ja que és el moment en què els nens es reuneixen a la plaça per començar els seus jocs i donar curs a la seva llibertat. Mas, on realment se sent veritablement feliç és quan li envien, en companyia de Evòdia, fill del mestre forner del lloc, al bosc per recollir llenya. Allà el seu esperit d'aventura li enardeix i es veu trepitjant l'autèntic país de la fantasia en què tot s'aconsegueix. Si, les seves caminades per la muntanya buscant la fada dels animals van ser un fracàs, mai va arribar a veure-la, i es perd en l'espessor en inútil recerca, en canvi els van servir per conèixer cada pam de bosc, localitzar cada niu i cau, posar nom a aquest rierol, a aquella cova. És veritat que torna baldat amb el pes del feix però, fins en aquests moments, gaudeix plenament i enforteix el seu esperit de lluita cada vegada que sorteja torreneres, creua arribis o escala arbres fins a dalt de la seva copa per explicar cada ou del niu de la tórtora que amanyaga en l'arbre proper, en veritat, entretallada per la visita de l'intrús.

Es fa jovenet i algú decideix que no creixi com arbre tort en terreny avejeo, ja que la ociositat és mare de tot vici. Així que se li proporciona un savi didacta per instruir-lo en diferents branques de la ciència de llavors, començant amb llatí, ja que és base de cultures. Va créixer en alçada i el didacta li va formar a la seva imatge. Passa un temps llarg de preparació i un altre, dilatat, de pràctiques. Salof és escolà, tracta amb abats i frares, mentre exerceix de patge amb diferents cavallers. Freqüentant el tracte d'aquestes persones, passa ja més temps en la cort que a la muntanya i, així, va conèixer a la filla d'un cavaller. La seva relació va ser feliç, va acabar en casament i ella li va donar 4 fills. Aviat va deixar la cabana dels seus pares per habitació en la mansió del sogre i, un cop canviat estat i rang, va ser nomenat escrivent a la secretaria de palau.

Mai es va preguntar com va poder arribar tan alt. Es donava compte que sí, que havia tingut sort al creuar-se amb personatges que li van alçar com pompa d'escuma en ales d'un vent suau. Va pensar per dins que i l'atzar així ho havia volgut, i que no necessitava pensar més. I així ho deia a tothom qui volgués escoltar-lo. Però, com l'enveja és mala consellera, els seus enemics van llengües dels seus dits que, distorsionats, van arribar a orelles de Salim. Aquest va analitzar la situació i va creure que l'ocasió es presentava pintiparada, basa inesperada i segura. Es va afanyar a comunicar al rei la manifesta manca d'agraïment del seu protegit: tot el poble el coreja, només falta que ho possessin en cobles, era tan públic i notori! La veu popular li donava la raó i desitjava cobrar l'aposta. El monarca li va amonestar per la seva impaciència, indicant-li que la quedaríem tips si

donava temps al temps, que és qui dóna i lleva raons. Havia decidit posar la prova definitiva a qui titllava d'estrany que demostraria palpablement que Salim s'equivocava. Aquest va voler saber la classe de prova a què li anava a exposar amb la disculpa de disposar el necessari, però el rei va contestar que no precisava conèixer-la: seria directament ell qui la concretés en els seus extrems i que, finalitzada, s'analitzaria el resultat: només llavors, la parella de cavalls alazanes tindria quadra definitiva. Poc després, Salim es va assabentar que el rei havia fet cridar al mag més savi de tots els recorrien tall després tall i que, tot sol en la seva estança, li havia confiat l'encàrrec, donant-li instruccions precises i secretes.

Aquella misteriosa reunió va marcar la cúspide de l'abans i el després en la vida de Salof. De sobte, alguna cosa va sorgir. Era desconegut, misteriós, impossibilitat i de discernir i concretar i impregnava subtilment cada vivència, cada instant. Una espècie d'estrany aire maligne s'havia apoderat d'ell i li va produir una rara malaltia. Salim, espantat de l'estat de Salof i lògicament temorós que el rei li demanés comptes de la cura que havia tingut amb el seu protegit, va contractar als més famosos metges perquè tractessin la seva malaltia. Però tot va ser en va, doncs s'anava agreujant cada vegada més amb el pas dels dies. Va arribar el seu pupíl a tenir misterioses i sòrdides lucinacions: es creia esperit, habitant dins d'un cos sense carn ni ossos i la gent va suposar que el pobre patia un poderós sortilegi que li tenia inerte. Després, la seva ment, cada vegada més ofuscada, va arribar als més increïbles desvaris: va creure estar mort, que no pertanyia al món dels vius i que el seu esperit vagava com espectre fantasmal per estranys espais i llocs. Va ser llavors quan tots van creure que algun malvat li havia subministrat taimada i furtivament un singular beuratge verinós, per ordre no se sabia molt bé de qui, i ningú va dubtar que havia perdut l'antic empara real, ja que una vida basada en tant disbarat havia de ser, com a mínim, deplora pel rei. Els seus germans es mofaven obertament d'ell i fins a la seva mateixa mare li recriminava pecats que, de cap manera, recordava haver comès. Com el seu memòria flaquegés, va suposar que els acusadors estarien en el cert, tindrien raó. La seva ment, en estat tan precari, es va trasbalsar per complet quan, en el paroxisme de la desgràcia, van informar que la seva dona havia trobat la mort a l'estimar al fons d'un avenc: el tranquil bayo canyella que muntava va córrer boig i, desbocat, la va llançar al buit. Beneit, ni una sola llàgrima flueix als seus ulls, ni una queixa treu als llavis. Va pensar: l'atzar ha posat venda a ulls de la Fortuna. Boja sort, com de canviant i cega ets! Ahir, brillava al cim, avui, burlleta, em llences a fossat tenebrós. Què podia fer? Res. Haurà de ser així, senzillament així, es va dir, resignat.

Just en aquest punt va despertar sobresaltat. Tornat a la realitat, va quedar pensatiu i consolat: només havia estat un somni. No obstant això, va seguir preocupat perquè pensava en la prova secreta del rei. Però, per més interès que va posar en endevinar qual hagués estat el resultat definitiu de tan enigmàtic llanci, no va aconseguir esbrinar ni aquesta nit ni en les successives. I segueix esperant per si, en un felíç de cas, el misteri queda revelat en alguna de les nits dels seus dies. La gran incògnita, qui va ser el guanyador de l'aposta?, La ignora i li tenalla. És el destí natural de l'home: que un desassossec permanent li envaeixi en desconèixer el final del somni que més li importa.

Avejeo, terreny oposat a llevant, és a dir, que rarament està exposat al so

Capítol III: Prolegòmens

Com, veritablement, només es pot donar testimoni de vivències després que hagin tingut lloc i reflexionar d'una vida després de viure-la, potser convingui en el principi la descripció de certes dades biogràfiques del qual la va recórrer, destacant els projectes i acaeceres que són els seus pilars i jalonen el trajecte perquè puguin servir millor a una comprensió global subsegüent. Perquè és ben sabut que una història no val gens per imitar sinó per reflexionar assossegada i repetidament sobre ella.

El nostre protagonista arriba al món en el si de família pobra, obrera, de béns nuls, sense propietats, primogènit de vuit fills. El seu major edat li confereix prerrogativa i obligació de la cura dels més petits i de la casa en absència dels seus pares. La seva infància és la d'un altre germà més i l'entorn social, al principi hostil, es torna prometedor gràcies a la intervenció benèfica de diferents personatges que arriben a la seva vida: el mestre D. Fabriciano, el capellà D. Basilio. A petits passos escala trams en diferents treballs: de la llar, escolà, botons, ajudant en una fàbrica de filats, estudiant i, finalment, mestre. En permanent fugida cap endavant en la recerca estalviadora de fràgils veritats, pilota la seva feble veler de insegur pal al bufo irregular de nous projectes: novizgo, matrimoni, coneixements, oci.

Immers en successos que classifica de portents, no en si mateixos sinó perquè la finalització d'ells hauria d'haver estat una altra per simple correlació estadística, ja que aconsegueix sortir indemne de tots ells. Sense deixar de ser consubstancials, actuen de farciment en la seva vida i, si no els presta la deguda atenció, vet aquí la paradoxa, és precisament per la seva reiteració, la seva freqüència. N'hi ha relacionats amb els més diversos elements: aigua, aire, terra, foc i cel. Així, tenen el seu basament en l'aigua episodis com ara el del Baho del Piélago, el de les Payas o en la presa de Ribadelago, en l'aire, com en els falciots o el del toc d'ànimes, a la terra, com en el de l'abella de Madrid o el cavall de Toro, en el foc, com el de la primera mort, el cos immaterial, el purgatori, en el cel, com el de la boira, la parada inesperada o el petó.

Concentrat, en soledat, reflexiona, pren consciència del passat i descobreix l'estadi en què transcorre la seva vida: el seu temps sembla estar regit per un rellotge en què l'agulla de les hores va més ràpida que el minuter. Sent els seus passos fermes sobre l'andana, però quan, passatger del tren, recorre els passadissos buscant el seient marcat en el seu bitllet, les cames es tornen maldestres, es desestabilitza, ensopega amb freqüència i la màquina que discorria amb marxa normal en un lent rodar de les seves unitats, de sobte, redobla la seva velocitat i els vagons volen tan sense sentit que, els darrers, bojament ràpids, avancen als primers. Després tota activitat s'alenteix en desacceleració retardada, lenta, recobra el seu ritme normal. Accelerades i frenades se succeeixen sense saber per què.

De la mateixa manera que una mestressa de casa decideix moblar el saló amb nous elements modulars, els renova a l'arribada de la propera temporada o substitueix segons sigui la moda que imperi, així s'afanya en mil projectes que, en desfer-se en les seves mans com febles torres de cartes, els rebutja d'un en un, passat un temps, per abstreure amb un altre nou després de la collita amarga de la vana inoperància de l'anterior. Arquetip de projectista del fracàs, arriba, finalment, a l'enteniment del efímera que és tota classe de previsió i la necessitat peremptòria de moure el timó i modificar el rumb, doncs, si no mariner avesat, precisament en estar bregat en mil borrasques i

tempestes , és mariner avisat que, en adonar-se de la imminent tempesta, decideix arriar veles i posar la seva nau al pare deixant que el corrent benèfica la recondueixi cap a l'únic port en bonança, allà, a l'horitzó. Amb ajuda, paciència i humilitat resultarà segura la travessia. Ho té decidit: aquest serà el seu projecte definitiu, al qual dedicarà tot el seu esforç, fins a l'últim sospir.

* * *

És que ara importa que el bressol del seu naixement fora Fermoselle, que naixés al barri de Santa Coloma a les 3 de la matinada un 17 de desembre, dos anys abans del començament de la guerra o que hagi commemorat l'arribada del nou segle amb l'any dos mil? No, poc li importa. L'on ni el quan va néixer poc importen. Als seus 75 anys, quinze en solitud, aquests detalls són nimietats. Només li importa que va venir al món en el si d'una família. I en aquest moment, ni això, ja que el llaç principal està trencat i només importa el record d'unes mans fortament entrelaçades, les dels seus pares, que ni la mateixa mort va aconseguir deslligar, i que la seva vida acabés com l'havien viscut, junts, amb els seus cors bategant a l'uníson. Dilatades van ser les seves vides: més de 90 anys diu el recordatori. Mas en el pensament del fill només cal quan prop estan naixement i mort ja que ni en tants anys de vida hi ha temps per a res i t'arriba l'hora si més no esperes: naixement i mort són veritats com punys, estacions properes i certes entre obligades parades de pena i absència.

Creu que l'entorn, encara que no ho sembli, és la part substantiva de tot naixement. Pensa que venim al món per formar part d'ell i, donada la nostra precarietat natural, en total dependència. Arribem en un entorn familiar circumscrit a determinat estatus social, cèl lula de cercles més amplis que conformen pobles, províncies, nacions. Som, això sí, l'únic animal intel·ligent i social del món i, com a tals, en obligada subordinació mútua. L'estatus que ens acull, el seu cercle de major o menor riquesa i prosperitat, que avui és i demà desapareix, no té entitat suficient perquè ens aferrem a ell. Ni tan sols la té, si s'escau, el blasó del cognom heretat doncs només està en custòdia, com a prova. Cada naixement està referenciat per la parella de progenitors dins del seu àmbit i, quan aquest mitjà, per la causa que sigui, queda distorsionat i els predecessors han desaparegut, en no existir més nexa que el follet del cognom, el nascut arriba a una vida sense significat, aquesta es dilueix i es sumi en res. Assegura que, com per sinó i natura tot pare ha de morir, el nascut de carn, per ser només carn, des de l'inici de la seva existència és res i passarà la seva vida en precari, buida de contingut. Afirmar que si algú creu que pot renéixer així perquè sí, elevat amb un ingent esforç personal sobre les seves cendres com l'au fènix, cometrà un gran error i el succeirà com a Ícar que, en el seu afany de volar fins al sol, no va preveure que les plomes de les seves ales, soldades amb cera, en apropar l'astre rei, es fondria, i, fatalment, cauria a l'abisme. Realitza esforços per pensar en positiu, però arriba a la conclusió que tota realitat és fotograma negatiu: tot esforç personal és va doncs un fatalisme atroç sembla presidir la seva estrella. A no ser, aquesta és la seva esperança, que algú, aliè, poderosíssim, l'ajudi a sortir del cercle infranquejable. Es pregunta repetidament, per què va arribar a l'existència dins de la seva família, en aquest lloc i no en un altre qualsevol, per exemple, al bell mig de l'Àfrica? Quina és la causa? Qui tenia interès en què els successos de la seva vida així esdeveniment?

Durant els primers dies de la seva existència, Emilio ho va haver de passar molt malament, ja que o no trobava la mamella de la mare, o la llet que hi trobava, per fort o per aigualida, no li anava bé. I plorava i plorava, dia i nit. El seu pare, que venia a casa per dormir després de passar la nit treballant a la fàbrica d'aiguardents de Regojo, no pot agafar el son amb tant plor del nen i la mare surt al carrer amb ell en braços per callar mentre el pare dorm. I ell, tretze són tretze, segueix plorant. Potser plori de empatx, he de tenir la llet grossa, pensa la seva mare, però per més cales que

li posa, continua plorant. Potser sigui per culpa dels cucs, però per més lombrícines que li dona, res resol doncs prossegueix el plor. Serà de fam? Total que va decidir canviar de teta i, fins que va tenir tres mesos, es la va prestar una veïna, que coïa pa a Santa Colomba, i que aleshores també havia donat a llum. El canvi va fer efecte, doncs va acabar la rebequeria: que hagués estat del nen que estrena dies i no té l'aliment de la llet de la mare si no hagués trobat el concurs de la seva mare de llet?

* * *

Tothom sap que l'aigua és la substància més abundant sobre la faç de la Terra, ocupant una superfície aproximada de les seves tres quartes parts i que hi estan dissoltes gran quantitat de substàncies, a la qual comuniquen les seves característiques: així, la salinitat dels mars, al costat dels cicles de mareas i corrents, aconseguen que no es corrompi. També es diu que l'ésser viu està constituït fonamentalment per aigua, de manera que en algunes espècies arriba a ser el 99 per cent del seu pes: l'aigua és imprescindible i irremplaçable; sense aquest element no es podria subsistir.

Des d'abans de la seva concepció, l'existència de l'home depèn de la presència d'aquest element. Dura és l'arribada de l'home al món. Abans de ser bebè, té lloc l'etapa més feliç de la seva vida, en intimitat perfecta amb la mare: flota en el tranquil mar amniòtic dins de la bassa de la placenta, li irriga la mateixa sang, tenen vivències parellos, doncs s'alegra amb les seves alegries, s'entristeix amb les seves penes: somriu amb tectes coneguts que bressolen el bressol del claustre matern o veus li piropegen "fill de les meves entranyes" i plora, sí, plora quan estranys li titllen de fetus. Però, com allà no ha d'estar sempre, surt, amb tals estretors, que la sang se li puja al cap i aquesta, vermella, sent que li va a esclatar. Voldria tornar al claustre matern, més l'obliguen a venir al món trencant aigües. Ha de respirar i el peguen, sent la seva primera Boconó d'aire un veritable cant de protesta. Voleu dependre de la seva mare, més el separen definitivament d'ella tallant el cordó que els uneix: aquest és el cost de la seva primera lliçó, el de la vida en llibertat. Constatarà, més tard, que l'home, des que se li lumina fins a la seva mort, no surt d'aprenent.

Mentiria si digués que Emilio recorda el seu bateig. Té ressenya d'ell per converses llunyanes, esporàdiques o documental, reduïda a quan va tenir lloc i al nom dels seus padrins de Baptisme: va tenir lloc als dos mesos de néixer quan la padrina, tia Assumpció, germana del seu pare, i el seu marit, Emilio, el Sordo del Regata, el van portar davant la pila baptismal. Sí recorda que, en la matança, la seva padrina posava molt ufana prop de la campana de la xemeneia un choricico per seu fillol per donar a la vigília de Reis quan anés a demanar les estrenes, així com les calentes patates amb carn que es menjaven barrejades amb espurriadas bitxos putaparió que obligaven a sil · labejar a cada mos pel picant que resultava el dinar. Sí que té coneixement perfecte del dia de la primera Comunió. Tindria nou anys: record vague, sense gran alegria, com qui omple una obligació. Il·lusió va posar la seva mare en incorporar a un grup nombrós de nens ia la qual encara recorda portant a l'església, agafada una mà a la d'ella i sostinguts en l'altra el blanc rosari nou i un llibre amb pastes de nacre. ¡Quina sort! Va tenir pares i padrins: no va quedar moro.

La total impotència de l'home es descobreix fins en els moments clau de la seva existència, com és el de la necessitat del seu renéixer diari. En aquesta quotidiana lluita pel simple viure, ia aquest impalpable renéixer misteriós, l'han de conduir portant de la mà i, sinó les benefactors, ho seran en virtut dels dons intrínsecs de l'esperit que habita en l'aigua i el pa, no pels que puguin tenir

els seus conductors ni en el propi esforç personal del neòfit. I és que l'home ve al món com a llavor seca d'una flor, inigualable, sí, però, perquè estengui la seva corol i exhali el seu perfum, precisa abans del sembrador, de la seva cura, aigua que li faci germinar i calor del sol que li desenvolupi i acord per donar fruit assegurat. Però ai!, Quanta llavor es perd per no trobar jardiner, faltar-cures, ser pastura d'aus, sembe en terra lleugera o ser sufocada per males herbes, la calor de l'estiu d'aquesta vida i ser consumida, per fi, sense arrelar ni convertir-se en llavor nova.

Llibre II: criaturades

Tot just un nen ha deixat enrere la seva primera infància i la seva ment realitza la primera comparació, ja està disposat a bussejar en el desconegut, disparant perquè a tot el que l'envolta. Encara no intueix que es fa camí al caminar, però mira fixament la piquera i pregunta per què les formigues caminen sempre en fila índia; eleva les seves ulls l'immens blau dels guirllios i et pregunta per què sempre estan de casament, s'observa el niu de oreneta sota la cornisa i et deixa anar per què tenen sempre el seu concurs de cant abans de clarejar sobre els cables de la llum, o simula el vol inquiet del pardal pels carrers obstinant-se que li barata seus braços d'ossos per ales amb plomes. La seva falta de maduració lògica formal l'omple amb la seva pura i rica imaginativa infantil.

Anterior a qualsevol formulació lògica existeix en el nen el desig irrefrenable de la manipulació, complement necessari de l'equilibri corporal, i els jocs l'ajuden amb aquesta finalitat. Gràcies a ella, els sentits es desenvolupen i l'observació de l'insòlit que l'envolta contribueix a alimentar la seva imaginació. Per això, quin nen no ha fet i desfet pilotes amb filagarses de llana sobre ànima de budells de gat? És que no són les que més boten? Qui no ha posseït chapetas que agafin bé les corbes en una serpentejant ruta pintada a terra? Qui no sap que els chapetas llastats no surten i, encara que molt lents, amb ells s'avança més? Qui no ha col·leccionat vistes de llumins o boles de colors de fang per a jugar al chiquilí amb la seva llengua corresponent o ha trencat una ampolla de gasosa per tenir una bola de vidre que, en botar, no es trenca i, a més, part les de fang cuit del contrari? O simplement, qui s'ha privat de conquerir nous dominis a cop de jincache o de córrer per verals després de la vareta directora d'un coet volador? Mireu, mireu com aquest nen va

camí de la ferreria perquè l'oficial li solda un cercol de ferro i li doble el solc del guia per competir en les interminables carreres pels carrers del lloc competint amb els d'altres nens, que tenen el seu de cul de ferrada. Mireu com talla el pal superior de la baldufa perquè ball més i treu el clau rom per canviar-lo per un altre acerat i morrut, estopada per jugar a rateres; observeu la seva habilitat: com saliva l'extrem de la corda perquè no rellisqui, l'envolta en cercles cada vegada més grans i estrets a partir del clau i amb què mestratge llança la seva sobre una baldufa penada en el cercle inscrit en terra perquè no va ballar sinó que va rabiari o rate. Vegeu-ho ara pels camps sota els arbres. Cerca en el fullatge la taca d'un niu i, un cop descobert, s'enfila per les branques sense importar-les esgarrapades ni raspones i compte els ous. Si la femella no avorreix el niu per la seva repetida presència, veurà créixer les cries, nacerle el pelomalo, sortir canons i plomatge, fins a ser volanders. Mentrestant, tallarà branques de figuera per fabricar amb punta envermellida el tac, d'una branca anera de alzina llaurés la maneta i amb tots dos tindrà una escopeta llista per disparar trossos de paper remarcats en saliva bé per escalfar les mans o disparar a l'orella de la seva contrari, a més que d'un peu de negret dret pugui formes una memòria cau o bastó que l'ajudi en les seves correrries. Vegeu-ho com persegueix sargantanes, caça mosques, que enfila en una palla, per atrapar vespes, que després s'enclaustra en un forat tapat amb un vidre, o vegeu-li com es treu del braç el fibló d'una abella que, per iracunda en picar, va perdre la vida. Mireu com cerca en l'escorxador banyes de cabra per extreure-li la mocha i fabricar una vaca torera clavant en taules. Vegeu-ho al pati de l'escola o a la plaça se fosc. Ara és el joc del marro, la saltar i parar, els escuradents, el rei del monument, els passets de Sant Andreu, el esconderite anglès, les quatre cantonades, la mare, la corda, la bomba, després, la vaca, amb els seus tancaments i corregudes, un drap per crossa i pals per banderilles, i sempre mil simfonies de cants infantils repetits, fins que arriba algun major cominant a tornar a casa, ja que el sopar està servida. ¡Per què la vida no farà stop a la infantesa! Tot el seu univers es redueix a una plaça i un joc. I s'és tan feliç!

Guirlio, falciot. El seu nom és de l'onomatopeia de "Guirló" que és el so que fan els falciots adults quan, volant en comunitat, en passar al costat del niu. **Jincache**, joc que consisteix a guanyar porcions de terreny mitjançant cops successius una punxa o punta si es clava al terreny de joc. **Mocha**, moll intern que s'extreu de la banya de cabra i amb les quals es construirà una vaca per jugar als toros. **Ratera**, joc de baldufes amb clau especial que consisteix a llançar la baldufa pròpia sobre la del rival que no va ballar, penalitzada perquè rate.

Capítol I: El pot de mel

En aquells anys, abans que l'activitat es robotitzada amb l'arribada de tot tipus de màquines, cada treball en particular tenia una gràcia especial. El del rude i artesanal rentat de roba també tenia el seu encant. Les mares i un tropell de nens s'acosten al regato de les Oliveres, rierol proper al poble, que té a les proximitats tot el necessari: ombra d'om, negret i olivera, i roques, moltes penyes, unides per verd, per al oreig . Porten, en una mà, el safareig de solcs roms, en l'altra, la Tajuelo per agenollar-se i, al capdavant, la galleda de zinc ple de roba. Part és seva, part aliena. La renten a preu fix: un real per dotzena de peces petites i un altre, per llençol camera. Sabó, a part, ja que en aigua tan fina, s'estén poc i els grans trossos, desgastats, queden reduïts a fines petxines. És barat: els seus alternats tons irisats denuncien la seva fàbrica: procedeix de restes de mantega rànica i pòsits de la collita d'oli, als quals s'amaneixen amb reg de sosa càustica en un calder de coure; pasten la mescla amb aigua i sense pressa i, perquè no es talli, la mouen en un mateix sentit de la agulles del rellotge amb l'ajuda d'un pal, estant penjat el calder en les lers que descendeixen per la xemeneia. Tot això, en la vora del foc, gastant les hores mortes de la sobretaula, després del sopar.

Un episodi, que va tenir a Emilio en brases durant mesos, va ocórrer en aquest escenari: el de la mel. Mediava la tardor quan, ajudant la seva mare a portar la Tajuelo, va acompanyar al rierol de les Oliveres. En comptes de quedar-se al cadozo de costat del camí, es van dirigir a un segon, més protegit, menys concorregut, on l'aigua és clara i, per abundància de llastres, és ràpid el oreig. Després augmentar el recés amb pedres i gespa, la seva mare comença a rentar mentre l'infant s'afanya a fer navegar una canya pels ràpids de la riera en contínues pujades i baixades per senders tocant. Arriben més dones i nens a la mateixa fi. Entre elles sorgeix la xerrada. El joc individual del nen es torna col·lectiu en un continu vagareig pels voltants. Primer cacen vespes, després sargantanes i, per fi, busquen, inútilment, la llonga o rastre d'algun conill.

Mas vet aquí que el líder de l'expedició atalaia, després de la paret que delimita una finca, el voleteig d'un núvol d'abelles. Amb ulls com plats, tots observen i veuen, en arbres propers, eixams penjant de les branques i sis torres de bresques sortint mel sobre una gran taula. Al seu voltant, moltes i més abelles arriben en massa a les bresques, xuclen mel: es van no se sap on, fent un soroll eixordador. Als voltants no es veu ningú. Algú comenta el dolç que és la mel, com se l'emporten les abelles i repeteix, sense parar i amb tot, no és de ningú! Mas, qui és el guapo que s'atreveix a saltar la tanca? El més petit, Emilio, en un acte reflex, intenta grimpar, i, sense que hi hagués paraula, és ajudat pels altres a escalar. Decidida i inconscientment la traspassa, es dirigeix a la taula, càrrega amb un parell de bresques i torna a la paret on els seus amics l'esperen i els hi recullen. Per sis o vuit vegades va repetir el passeig recolzant els bresques en el seu jersei vermell doncs per la seva longitud no li cabien en els braços i, donat el seu pes i el veïnatge de les abelles, unes en les bresques que portava, altres al seu voltant, adonat de la sostracció que feien del seu esforç, l'obligaven a marxar en curts passos, quedos. L'aventura va acabar feliçment: no va patir un sol fiblada. Després de la felicitació dels altres, es va sentir feliç i, més, quan el líder va decidir que amb la mel es faria una gran berenada a la qual estaven convidats tots els presents: va explicar que un familiar seu entenia molt de separar mel i cera. Tots tindrien tancades les seves boques guardant el secret, ja que la data no estava encara decidida.

No recorda quin va ser el recipient en què el fill del Miranda de l'Arc acomodar les bresques, però sí que el grup es va dispersar en l'acte, potser per por que l'amo de la mel es presentés o que un guarda amb el seu tercerola aparegués de sobte. La gesta va quedar descoberta quan la seva mare, que el buscava, el va trobar tornant amb el jersei vermell rajant un líquid groguenc i llardós. Després de la reny, allà mateix li va treure el jersei, que va rentar d'amagat quant van arribar al rierol. El nen li va declarar que ha passat, però li va ocultar tot el relacionat amb el berenar.

Amb el pa preparat, molt de temps va passar entre l'ansietat i l'estranyesa. Serà avui, serà demà, però la reunió no arribava per la dificultat del fluid de la mel, per fi, es va assabentar que la reunió seria en els Muradales, en enfosquir. Total, un petit pot de mel repartida entre tantes llesques infantils: l'ansietat va quedar en dentera, la mel no va donar per a res. A més, per llavors, ja havien passat les ganes.

Llares, Cadena de ferro pendent del centre de la xemeneia per penjar un recipient, generalment una caldera. **Llorga**, buit que el conill fabrica com llit i amagatall: roman en ell durant el dia. **Tajueta**, banquetta per seure o agenollar; taula amb soles per rentar.

Capítol II: Capgròs de bassa

Com és natural, no podia ser menys, també la seva vida va estar sempre supeditada a fluxos i refluxos del moviment de les aigües, en lluita constant entre caure a l'abisme o salvar in extremis, com qui recorre la fina corda fluixa del circ.

Una cosa que no entra de cap manera al cap dels nens és el per què han d'anar a dormir la migdiada: a primera hora de la tarda els nens no tenen somni! El somni els envaeix estant cansats. La migdiada és cosa de gent gran, que treballen, no de nens, que juguen. I, precisament, ha de ser al migdia, tot just acabar de menjar. Manifesten la seva contrarietat amb voltes i revoltes ficats entre plecs dels llençols del llit. De tal desassossec sorgeix, irremeiable, la rebel·lia alliberadora.

Lliure se sentia Emilio quan, després de sospitar que els seus pares ja estarien adormits, llisca silenciosament del llit i, amb passos de felí en guàrdia, accedeix al portal, obre amb sigil la porta del carrer, sense moure el porticó, no sent que el grinyol de les seves frontisses li delate. Ya al carrer ha de semitancat les parpelles dels ulls, acostumats a la foscor, davant la llum enlluernadora de la tarda. Llavors, vedell desenjaulado, va a la plaça i en ella troba a altres tals que es disposen a banyar-se a la charca. Están discutint si van a la de Sant Crist o la de les Eres doncs en una el camí és pla i en l'altra han de pujar una costa. "Millor és anar fins a la Cicutina, en el Tormes, que té aigua neta, no beuen ni pixen les mules i hi ha corrent". "Però el riu està molt lluny i la meva mare em buscarà: no vaig al Pont. Per donar-se un bany, la bassa prou i sobra ". Per fi, opten per la segona, ja que la del Sant Crist limita amb el cementiri i dona esgarrifança. Emilio diu que no sap nedar. Ni jo tampoc, diu Antonio VACICO. Amb un "doncs apreneu", tot queda tancat i en grup compacte es dirigeixen a la bassa de les Eres.

Aviat es trenca el grup: a la veu de "el que arribi primer, a la nit és mare; l'últim, la vela", comencen les hostilitats amb una carrera sense fre. N'hi ha tan hàbils i van tan disposats que, en passar la Creu de la Presó, ja porten la seva camisa de la mà. Creuen la Plaça Vella: aquí, un trastabillea en baixar en escorç el tirant del peto, allà, un altre, a peu coix, aconsegueix treure la camal del bombatxos. I en ratxa sana i sant pilindriqui, amb les seves robes per bandera a les mans, assemblant guiar bicicletes imaginàries, serpentegen la pujada del Sec, arriben a de la bassa en un dir amén i, sense pensar-s'ho dues vegades, es capbussen en ella.

Durant bona estona, amb els peus en remull, Emilio observa les acrobàcies que es realitzen davant els seus ulls: salts de trampolí des de la paret del camí de la Manzanal amb capbussades perfectes o Panzer que aixequen un mar d'escuma, demostracions de l'estil gos, braça i esquena i concursos de resistència sota l'aigua. Per fi, tímidament, els novells salten a la bassa i fan els primers passos en ànsies d'emulació, però sense desenganxar els peus de terra, que arrosseguen pel fang de la riba, després bracejar com cries en niu que mouen per primera vegada les seves ales, suren i bussegen, s'enfonsen i pugen, repetint el joc una i una altra. Ja se senten ocells volanders i la seguretat de la riba no els diverteix. Això mola: encara que s'han quedat sols, decideixen comprovar els seus progressos. Neden, avancen, no fan peu i algun pap d'aigua els fa tossir. Segueixen endavant, res no els deté i, ficades les mans en les esclatxes de les pedres de la paret, es llancen a l'aigua xipollejant fins a la riba, que cada vegada queda més lluny. No se sap si va ser el cansament o l'excés de confiança, el cas és que, estant Antonio subjecte a la paret cap al centre de la bassa, Emilio va iniciar el retorn a la riba donant un gran salt: el líquid va penetrar en els seus nassos i es va enfonsar. De la mateixa manera que una pilota bota vertical i rebotja, sense desviar gens ni mica

del seu origen i destinació en salts cada vegada més curts i lents, així el naufrag arriba al fons, puja a la superfície; repeteix i es cansa, li falta aire, s'empassa aigua i per moments es quedarà sense forces. La situació és desesperada i res pot fer el seu company, que intenta clavar-li empentes al mateix temps que li diu que descansi nedant d'esquena. Poc aconsegueix i per por, que és mal conseller, s'enfonsa. En un altre cop, per sort, s'enfonsa i busseja, treu el cap, busseja i repeteix fins que el peu palpa la suavitat del fang de la riba. Està salvat. Una tremolor l'envaeix i el seu calfred uneix a dos capgrossos de bassa. Com ho sàpiga la meva mare! No tinguis por, per la meva ningú ho sabrà: serà el nostre secret.

Capítol III: Un dia de pesca

Es diu que, qui sap compatibilitzar treball amb oci té la batalla guanyada per aconseguir la felicitat doncs, s'argumenta, el temps de l'oci no és despesa sinó renda latent incrementada per la diferencial del descans, afegeix resistència a la fatiga del treball futur i canvia avorriment anterior per eufòria d'aquest. Veritat científica que es dona de cara amb la realitat perquè la feina és ben escàs i tal estalvi d'esforç a res condueix. Molts utilitzen l'oci, no com a arma, sinó com a últim recurs, ja que al no tenir treball, encara que sigui temporalment, alguna cosa han de fer, i empen el seu temps d'oci en treball, diuen submergit, encara que millor fora dir-ho d'supervivència.

Tots els infants confia cegament en el seu pare. Si mare és sensibilitat, tendresa i amor, pare és poder, força, seguretat, mare representa cura i afecte servicial quotidià, pare, el model idealitzat de futur. La nena seguirà el camí que marquen els rols reals de la mare, el nen perseguirà les pautes del pare, sublimades, la nena és formiga diligent: controla el seu temps per a salses a la cuina, el brodat a bastidor al saló, el nen, abella aventurera en empreses sense tenir present, és príncep del temps, del món i present que té a mà un paraigua protector.

Un dia, a l'hora de menjar el seu pare li va dir "aquesta tarda véns amb mi al Tormes": Emilio pressentir el començament de noves aventures i, més, en assabentar que portarien costals amb llana dels matalassos i roba de sega de rentar: suposava un parell de dies de festa. Mediava la tarda quan van arribar al pedregar del riu i un bany al límpid element va mitigar la calor de la solana. Després el pare tria un cadozo i es dedica a encebar-lo amb larva de bayo que havia trobat sota pedres humides. Tot seguit, trets de les alfarjuelas dels pardejos per a peixos i les cordes d'anguila, el nen es va ocupar a posar pedretes de contrapès a la part inferior de les xarxes mentre el pare lligava hams en les cordes i enfilava l'esquer. Aviat va quedar el riu engalanat per boies flotants de suro a la part superior dels pardejos i, acariciant el fons, al costat oposat, els contrapesos. Després, buscant l'anguila, van llançar les cordes en aigües profundes i fosques. Després, temps d'espera i rebusca de pedres planes que tallin l'aigua, sopar comptant estrelles reflectides en onades diminutes i descans sobre la manta estesa al sorral. Brunzit de mil irisades ales de papallona de bayo i rumors de riu dormen al nen. En la seva cara, un petó de lluna. Tot és pau. Silenci.

Una forta pressió sobre el seu pit li desperta: la mà del pare li reclama per treure xarxes i cordes: recaptar la pesca. Al punt s'aixeca i, encara que llueix la lluna, gairebé no veu. Està mig adormit i totes les pedres s'entesten a trobar el dit gros que apunta pel forat obert de la sandàlia. La llast està resbalina i, amb freqüència, el peu escapa a l'aigua i els nassos del darrere es topen amb ella. No li importa gaire el ensopagada: la pesca és abundant i molts barbs i vogas estan presoners en els pardejos. ¡A la corda llueixen dos anguiles! Gran és el seu content en desenredar la gala de la xarxa i subjectar l'esmunyedissa anguila, arenats les seves mans, tractant de reduir els potents cops

de cua mentre se li extreu de la boca l'ham.

La calor del nou dia convalecerà el peix i cal portar-lo a casa, que no es perdi. Ja està Emilio coll amunt, alfarjuelas a l'espatlla, camí del lloc. Ha de donar-se pressa, arribar abans que la seva mare surti amb la roba. Deixa el camí, que és marrada, i pren la dreuera que porta a l'oliverar. Però de nit, a la muntanya, les senderes de cabres s'entrecreuen, li confonen, els matolls són bessons, l'ombra de l'escombra s'ageganta i els garranços de l'esbarzer li roben la seva gorra nova vermella. Camina perdut; rellisca, cau, s'aixeca i la pesca transportada amb por i amb suors es cobreix amb la pols del camí. Atordit, torna sobre els seus passos, busca a terra una pista segura que les estrelles li oculten, la segueix i retorna romanent durant hores en aquell laberint. No sap com va sortir d'ell però sí recorda el poc que li pesaven les cames quan aquell matí arribava a l'altura del cementiri. Amb gran alleujament escoltar les familiars campanades del rellotge de la plaça. Mentalment, sense deixar de córrer, va comptar fins a sis.

Alfarjuelas, petites alforques que el pagès penja d'un dels seus espatlles. **Garrancho**, part dura i aguda d'una planta que pot produir ferides amb només el seu contacte amb qualsevol part del cos. **Pardejo**, malla o xarxa per a pesca fluvial, assenyalada amb suors, que fan de boies, i llastada amb cants de riu a la part inferior.

Capítol IV: Al Piélago

Durant dies el seu pare, des de dalt de la falla de la Moriana, observava uns portuguesos a l'altre costat del Duero. Va comprovar que, gràcies al ranfuelle, jencara que potser també embuts servint-se de trubisco posat en yelda, aconseguien pesca abundant en aquella riba. Per deducció, va suposar que la marge oposada del riu, més assolellada, era recer de poblats bancs de peixos i va decidir provar amb els seus propis aparells en aquest costat del riu, al costat oposat de la falla de la Armeno. Amb ell va portar a Emilio perquè li servís d'ajudant. L'alegria d'aquest es manifestava en els continus salts que donava baixant el retorçat camí de cabres que condueix al sorral del bany del Piélago. Curt se li va fer el camí. És clar que en costa tan empinada i baixant, tots els sants ajuden.

Ja al sorral, el pare li diu que travessarà el bany per anar a la riba portuguesa i li pregunta si s'atreveix a creuar-lo. Contempla la placidesa enganyosa d'aquell mirall i el nen contesta afirmativament. Li va explicar que, com el bany té molta amplada, aniran aigües amunt, on comença a expandir-se i des d'allà, sempre posada la direcció picant en contra, nedaran deixant-se portar del corrent: així, travessarien el riu amb menys esforç. Amb tot mil.limetrat comencen la travessa. El seu pare, que va davant en lentes braçades i ritme sostingut perquè pugui prendre la seva estela, torna el cap de tant en tant i veu com el seu fill el segueix a poca distància a peu. Encara naveguen en aigües una mica tranquil, els queden dos terços del trajecte i han baixat gairebé fins al centre del bany. El pare ataca el centre del riu, de forta corrent, torna la vista enrere i observa aterrit com la vena arrossega al seu fill cap al penya-segat de roques amb les quals es tanca el bany. El temps apressa doncs, esgotades les exhaustes forces del fill, tem la tragèdia. Amb rapidesa i grans esforços, ajudant-se de la força acumulada del vèrtex de la vena, torna al seu costat, aconseguint agafar just abans que el remolí ondulat del corrent que precedeix el penya-segat li emboliqui i els seus ossos xoquin i rebotin contra les penyes granítiques. Va tenir sort que el bany faci recés i que la vena, abans traïdora, li escopís cap a l'esquerra. Només ho va poder explicar.

Després de l'experiència, el pare va emmudir durant tot el dia i la seva mirada es perdia en la boia de la llinya de la canya, mentre, el fill pescava a mà sardes al sorral, on el rierol de les Oliveres desguassa al Duero. Pocs dies després, Àngel, el seu germà, el va denunciar a la Guàrdia Civil per pesca clandestina i li van retenir els pardejos un mes, més tard, els va recuperar. Una cosa i altra van acabar amb l'afició que el pare tenia a la pesca. Al final, canya i aparells acabar llançats al riu, per sempre.

Piélago, nom propi d'un dels pagaments del terme. **Ranfuelle**, artefacte de pesca fluvial consistent en una xarxa suportada en una forquilla circular que té un llarg varal per apropar la pesca **Trubisco**, arrel verinosa existent en regatos, que s'utilitzava per pescar. **Yelda**, posar en yelda equival a deixar en maceració, generalment 24 hores, el trubisco picat i barrejat amb terra molt humida.

Capítol V: Escolà

Gran alegria va sentir la tarda que el seu amic Josep li va convidar a pujar al campanar per tocar al Rosario. Com aficionada a acompanyar-lo, el rector don Basilio, li va preguntar si volia ser escolà. La mare li va donar permís i aviat es va veure aprenent el Confiteor i les altres respostes per ajudar a missa, el regem qui omnia i STAB Mater per cantar en els enterraments i funerals al costat de cures i sagristà. No només va arribar assossec a les seves tasques casolanes sinó que un món nou per descobrir es va obrir davant seu. Se sentia a gust ja que li oferia la possibilitat de noves aventures. Perquè treball, el que es diu treball de veritat, només els dissabtes i tot i així, el prenia amb alegria. Acabades les misses del matí, els tres escolans, Josep, Antoni el Morter, i ell, i Ramiro, el sagristà, havien de escombrar l'església un cop repartida en casernes, les naus laterals, el creuer central, el Presbiteri, sagristia i Altar major. El major temps es passava no en escombrar sinó a retirar i posar reclinatoris amb els que a cada poc es topaven i que envaïen les naus d'altars laterals, ja que els escambells i bancs del creuer central, davant l'altar Major, en ser menys i equidistants es movien amb facilitat i es podia escombrar entre ells. El cas és, que sempre formava parella amb el seu amic José en aquest menester i li tocava la nau central que era més extensa i que, com els seus companys acabaven abans, els ajudaven. El baptisteri, situat a la part posterior, poques vegades es escombrava en la seva totalitat ni es movien les pesades arques d'antigues confraries situades a banda i banda de les parets laterals de darrere de l'església.

Cada moment en què Emilio romania a l'església era temps d'aventura. Doncs aventura era cada nou coneixement o nova experiència. Així va saber que havia de posar sobre el bagul de la sagristia, col.locats en ordre invers al que el sacerdot es revesteix per dir missa, els ornaments sagrats per celebrar: primer la casulla i manípulo, i color que per a cada dia, segons la fira, s'indica en el llibret del santoral i, sobre ells, cingol, alba i amit desplegat, que el roquet, espècie d'alba curta, s'usa per a les altres celebracions, bonet i capa pluvial, quan la celebració és fora de l'església; viril, quan s'exposa el Santíssim; pal, en les processons amb el viril, que les brases per l'encenser es portaven de la casa del capellà i que necessitava moure amb gràcia per revifar; tenir disposa l'encens bé molt en la naveta, barrejat amb poca mirra, perquè el capellà ho escampeu-hi, tenir a punt els faristols per al canvi del missal, i, sobretot, estar atent a que la llàntia del Santíssim no s'apagui, canviar la recremada i plena d'oli abans que s'acabi.

Si presentia distrets els ulls vigilants del sagristà, ja estava ensumant amb una espelma a la mà, els buits posteriors del retaule de l'altar major, en què havia sants apilats, velles peanyes, esqueixada vestimentes i estendards deteriorats, sense borles, tot en desús. Mirava i remirava a un sant negre de vestit brillant que, sense ulls, li va cridar sempre l'atenció i que, per més que ho va intentar, mai va aconseguir saber a qui representava: el sagristà tampoc ho sabia. Va aprendre que era més gratificant ajudar a missa a la dreta, ja que era qui posava les canelles sobre l'altar, vessava l'aigua sobre els dits del celebrant en el lavatori i tocava la campaneta al alçar de la consagració, i no a l'esquerra, que només ajudava a aixecar la casulla. A més de la gossa grossa que, finalitzada la missa i doblegats alba i amit, rebia a la sagristia del capellà don Manuel, el roba, o el real que rebien de don Basilio. Memoritzar amb rapidesa l'ús i temps de cada toc de campanes: campaneta d'oracions o Àngelus o en missa ordinària, repics de les molineres en les solemnes i casaments i els seus tañidos lúgubres en enterraments i missa funeral, la campana de l'antic rellotge i la bomba, alternant o l'unison amb la molineres a les processons. Es va adonar que les campanes oficien de pregoner ja que va comprovar que en setmana santa, vestits amb crespons negres els altars, el monument, aixecat per l'ocasió, s'omple de ciris i espelmes i emmudeixen les campanes, però s'escolten matraques, la gran i la noia, de fusta, amb les seves argolles de ferro i els seus xapes, en els mateixos llocs del poble en què el pregoner toca el seu tamborí per anunciar la venda del peix o de la ratlla.

Capítol VI: Les campanes

Li agradava, més que ser campaner, sentir gall del campanar. La torre, amb els seus buits, pisos i escales, no tenia secrets per a ell. Ho va demostrar un dia festiu que, estant tocant durant la processó va tirar des de la torre una xinesa al carrer per la qual passava un mosso, a qui no va donar de miracle. Com aquest li Riner, el campaner va riure i va llançar una altra pedra que li va caure a prop, començant una pedrega de dalt a baix i viceversa. Donant-se compte de la desigual batalla, ferit en el seu amor propi, es exasperar el mosso i no va voler que un mocós anés a sortir-se amb la seva: així que, va entrar a l'església, es va dirigir al campanar i va intentar pujar per les escales. Però va comprovar que aquell era terreny vedat quan un núvol de pedres i trossos de teules li impedié avançar. Enfellonit, aquella acció no havia de quedar sense càstig, era i retrocedia davant l'allau de material llancívol. Per fi va aconseguir accedir al primer pis de campanes però per aquell llavors l'enemic es trobava parapetat al pis superior de la campana del rellotge, al qual només s'accedeix per una vella escala de fusta. A més, estava ben assortit de pertrets: teixons i morter espellofat del teulat. Si el noi li hagués tirat a donar, allà mateix hagués acabat la història del mosso, però només es defensava tractant de espantar-lo. El mosso va aconseguir per fi arribar fins a dalt de la torre i després d'un breu escarceo al voltant de les baranes de la cúpula i suposar que li tenia atrapat, peus, perquè us vull?, La criatura s'escapoleix per l'escala de fusta, salta temeràriament de tram en tram de pedra, corre per l'església i es tanca amb clau a la sagristia. Espantat amb els cops que el mosso donava a la porta, es fica en el rotllo de la catifa de l'altar major per als dies de festa i allí es dorm. Quan va despertar, era de nit, la porta de sortida està tancada i surt de la sagristia per una estreta finestra circular enreixada que dóna al carrer, no sense perill d'haver-se pogut trencar la crisma. Mai va saber que va ser del mosso i si la processó va acabar amb o sense toc de campanes.

Capítol VII: Les pilotes

Un altre episodi ple d'aventura va ser el de les pilotes. En aquell temps, la paret de l'església era frontó on els nens juguen a la pilota servint de límit lateral dels contraforts. El veritable frontó estava al Castell: massa lluny. No és estrany que a cada volea incorrecta es encaixés la pilota a la

teulada. Des de la torre es podien veure multitud de varetes de coets de noces i festes i, retingudes a les canals, pilotes de llana de colors o recobertes de cuir, sense amo, que convidaven a que algú les recollís. Des d'una de les campaners buides contemplar mil vegades l'espectacle, però tot en va perquè arribar fins a elles era impossible ja que no existia accés. Donant voltes i més voltes al problema, va veure en el primer terç de la torre, a uns 10 metres d'altura, una porta tancada, engegada per terra des de Déu sap quan, a la qual es podria arribar per un pilastró que anava des de prop de la porta fins a la paret oposada, en falsa diagonal, i que coincidia prop d'un dels replans de l'escala. Va comunicar la seva troballa als companys a qui va animar per fer-ho: només havien de marxar sobre la biga, molt poc a poc, obrir la porta i ja estarien a la teulada recollint pilotes. Els altres escolans es van negar replicant que era una temeritat i que el primer que ho intentés es faria miques. Durant setmanes, entre toc i toc de campanes, Emilio es va dedicar a practicar del no res; primer sobre una biga assegurada en el passamà de l'escala, després sobre el primer tram del pilastró en qüestió. Fins que un dia va voler fer la demostració davant els seus camarades. A la pregunta "qui et diu que el pilastró estigui sa?" Ell li va respondre que estava perfecte, ell ho havia comprovat. El primer tram era complicat: des del replà es va enfilat pel passamans al puntal que arriba fins a la primera biga, i després amb les mans a la paret i peus a la biga va arribar a l'extrem del pilastró. Allà les mans no li serveixen ja que la paret està lluny, avança per la fusta amb passos molt curts, equilibrant-se amb els braços, sense mirar per avall però amb la vista fixa en la biga, fins que toca la paret. Ha passat la tercera part de la biga. Després, amb mans a la paret i peus a la biga avança ràpidament fins que, per estar massa propera a la paret, la biga l'obliga, més difícil encara, a la fórmula de l'equilibri sense mans. Arriba a la porta i, com la paret impedeix que es acoti donada l'estretor de l'espai entre ella i la biga, amb un peu intenta treure la terra i enderrocs que impedeixen que s'obri. Poc material va aconseguir treure i, com estigués cansat, va tornar sobre els seus passos deixant la tasca per a una altra ocasió. Hi va haver aplaudiments per la gesta. Com el noi no és dels que es rendeixen, durant diversos dies va ser i va tornar sobre la biga fins que la porta es va obrir. Per arribar a la teulada, vade la cúpula de l'església plena d'excrements de colom, ossos, plomes: no va trobar ni un colomí! Trepitjant amb cura per les canals, rebuscar entre les pilotes i les que va trobar estaven totes resseques pel sol, podrides. Ara, ni les varetes de coets li venien de gust.

Capítol VIII: Els guirlios

No es vagi a creure que una aventura fallida l'ha de desanimar, ja que si la taca de la mora amb una altra verda es lleva, en tota ànima inquieta, l'aventura batega. És el somni mateix de la vida. I pobre del nen, i l'home, que no es nodreix de somnis! Perquè somiar, fins i tot es pot somiar despert. Somni és la que Emilio té, assegut en una llanxa de la placeta mentre altres fan la migdiada, veient volar guirlios en casament, al voltant de la torre de l'església. Que bells cercles semblen! Que ales tan llargues i ràpides! No chilléis tant, que els aneu a despertar! Moltes hores i dies passa sobre la llanxa tractant de descobrir quina d'aquells guirlios és mare i en què junta de les pedres de la paret de la torre té el seu niu. Durant temps només la perplexitat l'envaeix veient que són molts els guirlios que s'acosten una i altra vegada; comprova més tard que un de sol surt i entra del mateix forat amb CIVAC al bec. Identifica cadascuna de les caus, decideix que serà interessant assegurar-se si els nius tenen cries o només ous. L'empresa no és fàcil, ja que no és possible localitzar els nius per la part interna de la torre per ser de pedres perfectament ensamblades, sense treball d'erosió, per indagar, cal buscar per l'exterior de la torre. L'únic accés possible és un petit buit deixat en una antiga campanera semitapiada a la part est a la qual es pot accedir des de l'escala. Una vegada que ha previst que hi ha possibilitats, sense aturar-se a pensar més, després de les misses del matí del dia següent, reté les claus. Entre migdiada, puja l'escala, s'enfila a la campanera, i, després de diverses proves, s'adona que només és possible sortir a l'exterior arrossegant d'esquena sobre una llanxa per

un forat estret, pel qual passarà amb estretor. No sense esforç, aconseguirà treure el cap a l'exterior empenyent amb els peus i les mans ficades en l'esclatxa que separa dues pilastres, treu lentament el cos i s'incorpora. Amb moviments compassats va temptejant distàncies, posa ara una mà o l'altra, després un peu i el següent en els intersticis de les pedres de granit, indagant en els que va veure ficar-se una mare. Tenia raó. En un forat, descobreix dos ous i un parell de plomes: que niu tan estrany. Però si la sortida havia estat complicada, l'entrada, d'esquena, no té res a envejar, sobretot per la tensió i el cansament acumulats. No obstant la incursió va ser èxit total. No va acabar aquí, sinó que es va repetir moltes vegades, tantes, que una tarda estant en plena excursió sobre l'esmentada paret, veient-Ricardo, el fill de la senyora Fortuna, va anar corrent a veure la seva mare i no va caminar amb miraments: li va dir que el seu fill s'havia caigut del campanar. Ella va córrer i veient enfilat, temerosa, va esperar que baixés: amb ell va córrer l'anguila a la muntanya, és a dir, espardenyà al darrere. Ni per aquestes Emilio es va acovardir sinó que va seguir en la seva idea i, així, va veure com dels ous naixia la cria, sortir els cabells dolent i els canons i, quan va suposar que ja aviat deixaria el niu, va decidir agafar-lo i emportar-se'l a casa. L'empresa no era bufar i fer ampolles, encara que tenia experiència grimpant per aquell costat de la torre fins al mateix ràfec: ficar la mà al forat del niu és fàcil, però no l'intentar atrapar el falciot refugiat en el fons. Llavors, aguantant la incòmoda postura, necessita estirar la mà, tirar de l'extrem d'una ala, treure la mà una vegada semitancada i amb el guirlio-hi, no importar ni raspones de pedres en artells ni els profunds esgarrapades de les ungles de l'au, subjectar i lliscar per la paret amb una sola mà i ficar-se d'esquena pel forat de la campanera. Per fi, suat, va respirar tranquil. L'aventura va acabar quan, ufanós, mostrant amb orgull a altres nens del barri la seva conquesta, dimensió de les ales, les punxants urpes, sabedor que els guirlios no volen des de terra, el posa posat al carrer, costa amunt, i gaudeix del moment. Un descuit i, l'ocell, donant-se mitja volta, bat les seves llargues ales sobre el paviment, discorre al llarg del carrer, aixeca el vol a la recerca dels seus progenitors i la meua Emilio es queda d'una peça, la mirada fixa en ell preciós guirlio, fins que el perd de vista.

Civac, Civac al bec, és el menjar que l'ocell porta al niu de forma repetida.

Capítol IX: Les Ànimes

Durant els més de tres anys que va exercir com escolà va comprovar que la categoria social de l'home es pot mesurar exactament per la quantitat i la mida de les veles que llueixen en els funerals. Si un mor de mort violenta, com el que s'ha tirat al pou o penjat, els familiars propers l'enterren sense campanes ni creu, sense cura ni veles, sense nínxol ni làpida: el entonen en el quadrat civil, fora del cementiri, si és enterrament de tercera, presideix la comitiva la creu de pal, la caixa mortuòria no s'atura en el via crucis, mussiten un respons a l'església del cementiri, no té nínxol amb làpida, no donen vela ni li llueixen i el funeral és senzilla missa d'enterrament, resada, a la qual crida la campaneta d'oracions, si és de segona, la caixa s'atura i resen en cada creu, té respons cantat al cementiri, posseeix la seva nínxol amb làpida i llueixen amb vela de mig quarteró en la missa del funeral, a la qual convoquen les molineres, si és de primera, porta la creu de plata, li llueixen en la missa d'enterrament, al respons de cada creu s'encenen les espelmes, les campanes toquen a mort fins a l'arribada del fèretre al lloc de descans, es canta el Dies irae a l'església del cementiri, té

panteó i són tres dies de funerals amb altres tantes espelmes, i si és de primera en primera, tot és igual al de primera amb la diferència que les espelmes són llumeneres de a cuarterón. Només a algun dels de primera en primera se'ls ofereixen un novenari de misses resades. La distinció del tipus d'enterrament és important ja que el mateix nombre de veles que rep el capellà i el sagristà per lluir en la missa d'enterrament i en funerals, les rep cada escolà: aquests la gasten menys, sobretot la del que puja al campanar per donar el senyal del començament de la missa després del respons o funeral i que procura apagar amb la major promptitud. Els capellans acaben de gastar les seves en l'altar, sagristà i escolans les venen en el comerç a baix preu: és un jornal.

Va ser savi el que va dir "qui vulgui un fill murri que el meta a escolà i si vol que ho sigui més, que li faci sagristà". Potser aquesta condició li vingui a Emilio d'escórrer canadelles i menjar plec de pa d'àngel a hòsties, i que va venir i retallades de formes imprimeixen el seu caràcter. O que, a força de cantar lletanies i voltejar campanes mentre altres ploren seus difunts, es encartona el sentiment, sorgeixi l'home i traspuï malícia pels porus de la seva pell. No és que la bondat i la por al misteri hagin fugit, doncs nits ha que somia amb la mirada profunda de la imatge del Natzarè que, baixat del seu altar, camina per l'església: llavors corre després Ell i amb veu una mica queda diu "Natzarè, Nazarenito", ni tampoc la por al record persistent de la imatge d'un mort, sinó que s'atrinxera després de la cuirassa pretensiosa de la dissimulació, com quan, per aposta, resisteix mirant per una finestreta l'autòpsia a un ofegat, veient com obren el crani a cops de martell per estudiar el cap i s'esquincen el pit tallant les costelles amb una serra per accedir a les vísceres. Sí, va haver empassar saliva. però ¡resistir!

Totes les seves experiències amb la mort com passa amb la major part dels mortals, li resultaven alienes i llunyanes: són una cosa natural, ocorren als altres. Així, el recordar als difunts en la nit de Ànimas no li havia de impressionar gens ni mica. Va existir una Confraria de Ànimas des de temps immemorial i els confreres d'avui no tenen notícia dels que com ells van portar la vara anys enrere, ni de les reserves de cera que guarda un antic bagul que, per casualitat, en la neteja dels dissabtes, després d'aconseguir moure'l per escombrar darrere, va deixar una reguera d'espelmes de cera enverdiment i que, ràpidament, el sagristà va repartir entre els que van descobrir la troballa.

El dia de Tots Sants era preceptiu que el majordom que porta el bàcul proveeixi al sagristà del necessari per comprar sardines, pa i vi i que els escolans recaptin manats a casa de confreres fins a tenir suficients per fer foc, rostir amb ella i no passar fred aquesta nit. Perquè des del enfosquir i fins la mitjanit, durant més de cinc hores, sona el toc lent, luctuós, persistent, de campanes i, a tal altura de l'any, l'aire és fred des que cau el sol. A la nit, ràfegues de vent assoten les campanes. A cada cop de batall de la campana del Rellotge, amb prou feines la seva toc desapareix dissipat, respon el bronze suau d'una Molinera que encén mil diapasons harmònics amb el mateix nombre de tons menors, el conjunt resulta molt diferent d'escoltar al seu costat que, sota el pis, en la campanera cega en què està encesa el foc. Porten dues hores tocant i ara li toca el torn a Josep i Emilio: aquest, en la del Rellotge, aquell, en les Molineras. Mentrestant, el sagristà i Antonio posen sardines a la graella. Emilio, en comptes de Rellotge, Molinera, Rellotge, Molinera, assaja Rellotge, Molinera, Bomba, Molinera. Aquesta rotació li agrada més i, encara que José li diu que està prohibit tocar la Bomba en nit de Ànimas, ell segueix fins que puja el sagristà i li deixa anar un reny. Ferit en el seu amor propi, cada vegada que tira de la corda de la campana del rellotge ho fa amb totes les seves forces de manera que acaba trencant-se el oxidat eix de la politja per on discorre la soga, que ara rellisca sobre el pilar de granit. Continua en la seva obstinació del campanada fort, en el seu afany de rescolgarse i que el vent flagell en les seves galtes. Puja uns esglaons de l'escala que condueix al teulat superior i des d'ella es llança repetidament en tinguinda, la soga entre les seves

mans, cap a la paret de davant, al frec amb la pedra la soga s'esfilagarsa i, al cap d'una estona, trenca la corda i ell cau pel forat de l'escala donant voltes sobre els graons fins arribar al primer replà, amb el cap baix i tot el seu cos enfilant a l'abisme. En l'encreuament de dues taules, li queda atrapat un peu, enredat només per la sivella de la sandàlia. Passen uns minuts de perill imminent doncs pot ser que la sivella trenqui i caigui cap a l'abisme. El sagristà aconsegueix subjectar i alçar amb una part de la corda esfilagarsada, portant al banc de la campanera cega. Tot va quedar en un ensurt i diversos bonys. Com afalac, va ser ell qui més sardines i llimonada va sopar. Durant la resta d'aquella nit, les campanes van estar altres per a ell. La seva mare mai es va arribar a assabentar d'aquest succés i ni del miracle de la seva rescata.

Llibre III: El món de les tasques

Sembla que sigui la naturalesa la que força a l'humil perquè la seva dependència del medi físic sigui aclaparador i, de vegades, ferotge. Fam i set, cansament i fred, condicionen la seva vida, obligada per funcions fisiològiques o adaptació elemental al medi ambient. Que difícil és entendre llavors *societat i cultura de l'oci* quan s'està per assolir un estadi mínim en la satisfacció de les necessitats bàsiques! Penúria i benestar, pobresa i riquesa no són situacions successives i properes en una recta, sinó lloc estanc, remot i desconegut per a qui ocupa qualsevol nivell superior. Quan, a més, la prole abunda, queden relegats a lletra morta els drets de l'infant, ja que el primer, el dret a la vida, està en perill i qualsevol altre es capgira per l'obligació de cada membre a treballar en benefici de la subsistència comuna. Davant aquesta necessitat vital, l'home té una única palanca com a arma, la força dels seus braços per al treball continuat i dur: el camp li ha d'aixecar d'aquest llindar mínim en les situacions dures, el pare i la mare de família tenen l'obligació peremptòria de escalfar el cap cada nit de com poden calmar la fam als seus, inventar treballs que els tinguin ocupats de dia, descans a la nit i proveir rebost per als rigors del temps cru de l'hivern. Aquí aconsegueix un significat especial l'animal domèstic, ja que l'engreix del porc perquè arribi a enceboll o la cura de gallines, per socorregut de les seves posades, representa aliment segur per al seu manteniment. Aquí, sí que hi ha diversificació del treball, planificació de tasques, en tots, gran o noi, té la seva dins el marc general de l'estació regnant o cada moment en particular. Si el pare cada dia de l'any va al camp per realitzar les tasques de vinya, olivera o horta, la mare, després d'acabar amb urgència les feines domèstiques, és el seu peó i els fills, coesclavos d'aquesta obligada estretor. És cert que la veritat, sovint, allunya falsos amics i, sempre, la misèria és un mur frontal de rebuig segur. Però, per ser cregut, tot i tots tot, la veritat ha d'estar sempre per davant.

Capítol I: El porc

El nen té set anys, i el gurriato de la quadra gruny: ha d'oblidar els jocs a la plaça, agafar un sac o costal i caminar per camins i camps per omplir-lo. Avui va a enfonsar les seves minúscules chancas, protegides amb **revirones**, a les terres de conreu. Distingeix bon les herbes silvestres comestibles: **lambujo**, créixens i **accedeix** per amanides; cornezuelo, especialment, per la seva dolçor, el de botija, mores d'esbarzer, bevedors, ametllons i arboços per menjar al pas. No oblida que al porc li agraden molt les roselles tendres i lecheriegas que creixen fresques en labrantíos intercalades amb els pans, en els horts, entre cols o en els marges de terra remoguda: per repartir un grapat entre hores. ¡Matar la fam! Demà, recollirà brétulas de l'erm, fulles de lliri silvestre i Morón per entrecocerlos al calder de les lers amb cols i peles de patates, amanides amb un grapat de salvaos, per despatxar en el matí i la nit. Passat, buscarà la corretjola de campanetes blanques, celinchos i ajunjeras en vinyes o esgarrapar braços i cames enfilant a negrillos o oms amb el sac a coll, sense por al vertigen, fins a la mateixa copa, per anar descendint i repelat fulles, ja que amb un reg de farina de tercera el porc se les menja fins al cap d'un Tiñoso. Si voraç és en el menjar, ho és més en el seu desguàs que emplena la cort de deixalles i la impregna d'olor fètida. Nova llit seca precisa i tornada al sac, ara per omplir-lo de muña de les cunetes, resta de palla en les eres, acedones secs dels murs, Magarza, espígol i Barceo per picar la branca, guardant les arrels dures d'aquest últim ja que, netes i pentinades, amb elles en dies de pluja es fabriquen duradors raspalls de fregar terres. Sobre quinze dies roman seca el llit de la cort de pores durant els quals el porc sembla gaudir fent forats i munts amb ella i que cal tornar a estendre. En acabar, Emilio va, viatge després viatge, amb un cistell de fems a l'espatlla camí del muradal on, amb les gelades, es transformarà en adob per estercar. Encara que la vímet de la cistella traspassi el tou del capçal i quedin marques a la pell, ha de resistir fins acabar de desocupar la quadra, encara que li carreguin massa pes i hagi de descansar en el camí recolzant el cistell en una paret; romandre ferma a tota costa, encara que degoti l'orina i aquest li corri per la cara, encara que marxi ple de vergonya per l'olor nauseabunda que desprèn la càrrega corrompent al barri, ha d'obeir. Sempre podrà optar al premi de Untar un rescaño de coca amb un tros de cansalada que va sobrar en el menjar del dia anterior.

Lambujo, meluja, planta que creix en rierols utilitzada en amanides. **Revirones**, trossos de pells de boter o bots vells que, per contenir gran quantitat de peix, crema bé, utilitzant-especialment en el Pulijón. **Aceda**, planta de sabor àcid, agrells.

Capítol II: La llenya

En aquell temps, una de les tasques reservades als fills majors era la provisió de llenya per donar calor a la llar i, en famílies menys afavorides, per revendre a vídues o rics, dur-la a la forn en la qual es canvia per una coca de pa o, fins i tot, per cremar esborres a la fàbrica d'aiguardent a canvi de mig cuartillo d'aquest líquid: sis fas omplen l'ampolla o valen un jornal. Per alguna cosa han de servir la seva incipient força, cal aprofitar-la, que no serà tot jugar a la plaça o al pati de l'escola, encara que per això perdin sessions de classe. De vegades comptades, la llenya és pròpia, no importa el tipus de llenya que sigui que qualsevol tipus té el seu lloc en cada moment, grossa, prima, verd o seca: la prima i seca pren fàcilment i escalfa la verda, i convida a cremar a troncs

gruixuts, no importa que siguin tocorros o manats de sarments de vinyes, trampes, potes, trossos de poltra d'olivera o el propi Ramón de poda recollit en el seu temps, que, tota, aviat es gasta, doncs no hi ha res que consumeixi tant com el foc. Així, ben aviat Emilio va haver d'aprendre a recollir **menugas** dels voltants del poble per encendaja, a despertar als matins i, amb la fresca, solca camins, BADEA rierols, recorre terres, vinyes, oliveres i muntanyes buscant llenya seca, que pesa menys; arrenca d'arrel tallagones d'escombria, esclafat matolls, branques seques dels arbres, que les verdes, en comptes de tronxar, formen corretja, mai un peu verd!: és delictes, les garbera aquí i allà en petits munts; confecciona amb ginestes verds, a falta de mares, dos improvisades cordes fabricades amb ginestes recargolades per lligar el feix; superposa la llenya grossa en les branques seques d'escombria que serveixen de barda i salven les esquenes i espatlles de garranchos; posa ordenadament cada pal perquè seus brancatges no s'interfereixin i prem molt bé el conjunt perquè les lianes prefabricades no arribin a trencar i durant el transport es desfaci el nus que empresona a tot el feix. Si treballosa és la seva confecció, el reunir a la llenyer ho és més perquè és a sobre. Uns estones, al capdavant, altres, a coll oa l'esquena, entre forçosos i continus descansos. El pitjor, la distància a recórrer, diversos quilòmetres, entre quatre i sis, ja que la millor i de vegades única llenya es troba en els marges dels rius on, els amos, per costós de la seva implico, la deixen perdre. No és gens fàcil i precisa agilitat i resistència. Ha d'escalar arribis per camins de cabra amb perill de rrelliscar en la molsa de les llastres; trobar passadissos a la falla quan, portant el feix, un arbre o torrentera li impedeix el pas; saltar guals, pujar vessants de quatre grapes amb el feix a costes. Ja a la plana, donar moment de descans a cames i espatlles masegats, sota una ombra, netejar la suor amb el dors de la màniga i beure de cara aigua del rierol, i no oblidar que ha de donar suport al feix en una paret prou alta per poder tornar a carregar amb poc esforç al reprendre la marxa. Els descansos, al principi, són llargs, de tant en tant, al costat del rierol, en començar una pujada pronunciada, després, se succeeixen cada poc, per aprofitar cada bri que queda de força. Fins reunir el feix a la llenyer, molt i bé et escalfes, quatre vegades: Una, en arrencar, dos, al portar, tres, al tallar-la i quatre, quan la cremes. Allà descansas. Sense saber per què, en els moments de major cansament sempre li venia a la memòria una part de l'oració que l'avi taral.lejava, assegut molt a gust en els seus genolls: "En passar els grans rius, el van cridar a alçar: Aixeca't gos traïdor , si et vols aixecar, amb aquesta sogà d'espart t'hem de lligar, amb aquesta corda de nusos t'he d'assotar, d'aquesta fel i vinagre has de prendre ".

Menugas, llenya de petites branques perquè grossa comenci a cremar.

Capítol III: El cistell de raïm

Emilio sempre va guardar al seu pare un respecte obedient ratllant en la por. Cada encàrrec seu és ordre que necessita diligent compliment ja que la seva manat no admet rèplica. Per al pare, el temps no té parts ni mesura, és un tot continu, sense descans, sense diumenges ni festes. El cansament del seu treball diari, permanent: ara la fàbrica, després la vinya, matí que si l'hort, després l'olivar, encara que li ensopeix, li espanta el somni i passa les nits en mitja vela acumulant estrès i mal humor. Té tantes boques de mantenir! A l'hivern, al capdavant, els llança al forn i allà els crema juntament amb el feix de piornos o el braç de manats, i, si el rectificat de aiguardent ja va acabar, sempre queda un mur d'aixecar. Però quan arriba l'estiu, a l'agost, acabada la sega i fins que

arriba la verema, l'oci ataca els seus nervis, menyscaba la seva salut i un aire d'inquietud envaeix la casa. Llavors, els menjars són tenses i silencioses, no sigui que qualsevol imprevist, per estar calenta o freda, per sosa o salada, per alls o bodajos, es desencadeni la batussa i la llar es torni infern, regni la por, en el qual només el llenguatge conciliador de la mare aconsegueix llimar asprors.

En un dinar a mitjans d'agost, el pare va dir al fill gran que volia provar figues i raïms madurs del Pisón, per al sopar. Sense migdiada i en plena canícula, al nostre protagonista se li veu amb una cistella camí de la vinya. La mare li ha detallat la situació exacta de les soques de verdejo vermell, tinta madrid i mamella de cabra, que maduren abans. Encara que surt de casa a contracor, els vuit quilòmetres de camí calmen la seva mal humor perquè a aquesta edat les contrarietats s'obliden igual que s'adquireixen. Realment els raïms estaven poc més que razadas, però tot i així va rebuscar entre les que va considerar madures i, amb alguns figues, va omplir la cistella, amb cogüelmo, a la qual va posar una barda amb parres de vinya perquè no caiguessin en el transport. No va trobar soques de verdejo vermell, però si va veure al costat del Pasila del Tormes a dos veïns que cuidaven les seves cabres, els *Varius*, Pepe i Jesús. Les vociferar i amb ells va passar la tarda, donant-se un bany i jugant tots amb feixos de vímet, posats a estovar, que els servien de gropa, amb els que travessaven el gual. En companyia dels Varas va arribar a casa i, en el sopar, quan el pare va preguntar per els raïms, les va veure, va comentar que havia raïms esbabados i va buscar algun madur, però fins els de tinta madrid estaven forts. I comencen les veus. La mare, dissimulant, escrutar la cistella, va preguntar al noi si havia caigut i, com aquest li digués que no, li va explicar: el raïm estaven verds perquè has portat posat en creu i malvasia en comptes de verdejo i teta de cabra. Va augmentar el mal humor del pare que, tornant al verdejo, li va recriminar que no sabés distingir aquestes soques. Ell, les va recollir sota de la paredassa, al costat de la bassa. Allà va agafar la malvasia, el verdejo sembla que està disseminat per tota la vinya, només havia de fixar-se que les seves llimac són vermells. Es arma la marimorena i arriba allò de ja aquestes caminant una altra vegada al Pisón: així aprendràs. La mare s'escau i comenta que a aquelles hores ni es veuen els raïms. El noi surt de casa. Obeeix? En realitat tem una pallissa. La nit és freda, dona voltes pels voltants del poble, busca refugi: les hores es tornen eternes i, finalment, el cansament li rendeix i dorm dins d'una claveguera de la carretera. A punta el dia, com la seva mare veïés la cistella, li busca i troba. Li diu que ja tot ha passat, i li demana que una altra vegada tingui més compte amb el que diu, i amb les cabres, que, a més de molt llistes, de vegades solen ficar el seu morro on no deuen.

Capítol IV: El càntir d'aigua

Ara, que tot poble o ciutat té aigua corrent, és fàcil obrir una aixeta en lavabos o cuina: ningú valora la importància de l'aigua que en sorgeix. Però anys enrere, aquest simple moviment de mà era impensable i tot era molt diferent. Des que Emilio va poder sostenir a les seves mans una petita cantada de fang, se li veu diverses vegades al dia camí del proper pou Mergúvez i, més tard, segons creixia, a la llunyana font de la Sínia oa la pròxima de Maria Abril. Cal portar aigua sosa del pou per fregar estris de cuina o llanxes de pedra o tarima, entrecofer la calderada per als porcs o canviar l'aigua d'olives i entremozos posats a **saboroses**, a més d'aigua potable per beure i cuinar. És la primera tasca que aprenen nens i nenes: totes les tardes, a la sortida de l'escola, després del prefaci del rescaño de pa amb xoriço, la pastilla de xocolata, o una taronja, arriba la marxa en grup, cadascú amb la seva càntir a coll camí de la font. Per rics, hi ha el servei públic de la aguadora que, amb quatre càntirs a les cangas del burro, voce pel carrers i la serveix a real el càntir. Avui es diu que l'aigua és ben escàs i tothom la posseeix: s'oblida de les hores passades al costat del brollador en ple

estiu, fent cua i esperant Manadero, recollint llàgrima a llàgrima amb el Caneca, o recurrent hortes durant la migdiada en recerca d'un pou de font sense esgotar, sogà i ferrada en mà davant del brocal, lliscar furtivament fins a aconseguir tornar a casa amb la cantés plena. I adverteix que, el càntir que plenes avui, demà estarà buit: rutina de la feina de dies de nens i nenes. Com poder trobar el ric filó d'una font el brollador mai s'esgoti i que la seva aigua aplaque la set d'una vegada per sempre? Encara que hagués de romandre hores i hores esperant torn en el seu brocal, ho faria amb molt de gust, doncs, per fi, penes i treballs haurien acabat. Remei formidable. Es realitzaria ¡el miracle total i definitiu!

Saboroses, saborosa, deixar saboroses, mitjançant canvis successius d'aigua, tant a les olives com als entremozos o conys.

Capítol V: De trillique

Durant un estiu va passar les seves vacances a Cibanal a casa de Manuel Cortés, com trilliqui. No amb mules lleugeres corrent entre migdiada per la parva. sinó amb vaques junyides al jou que arrossegueu el trill, molt lentes, lentíssimes. Així no hi ha perill, va sentenciar la seva mare, que és amiga de la filla, Teotista, la que baixa al mercat tots els dissabtes amb la seva ruca amb càrrega de pebrots o gla. En realitat van pactar un intercanvi beneficiós per a ambdues parts: una enviaria el noi a l'estiu de trillique i l'altra prestaria la burra per als treballs de verema. Perquè la barata és l'habitual entre els que no disposen d'efectiu, servint de xec d'intercanvi el treball o els productes de la terra. El noi havia anat diverses vegades a Cibanal amb la seva mare: portaven fruites a vendre a canvi de patates o fréjoles en beina seca, carregats a l'anada ia la tornada, derregados per camins tortuosos. La Guàrdia Civil vigila les carreteres per mor del contraban i la fugida de mercaderies que no passen per la casella del fielato per pagar la alcabala que engrosseix les arque municipals. Igual que tots els camins porten a Roma, totes les senderes acaben en una carretera: allà vigila la parella. ¡Alto!. No parlis, camina, diu la mare en veu baixa atenuada per la gira del mocador del cap. Alto!, Qui hi ha? Ella contesta que si la Zach, que si la vinya, que si el vent: paraules sense sentit. Deixa-, que està més sorda que una tàpia. La sordesa fingida els lliura de passar per la caserna de decomís, acostat a casa seva preuada càrrega d'aliments. Teotista no disposa de diners per abonar la soldada però la burra solucionarà la gera al seu pare.

Les tasques d'aquell estiu no es van reduir a conduir el trill sinó que va necessitar aprendre els pagaments del terme en què els amos tenien prats i els camins que a ells porten, arreando vaques i bous en les hores de migdiada durant els primers dies, des el començament de la sega, i romandre vigilant al prat no sigui que, amb la mosca, les vaques deixin de pasturar i, esbojarrades, escapin saltant la tanca de parets de pedres mal posades i caigudes, o es desmanda alguna en temps de zel, tirant el canyís atrotinat que guarda l'entrada, o corri cap al toro del prat del veí, que en tot cal pensar. I això, fins a la mateixa posta de sol en què, amb encert, els ha de tornar, prevenint qualsevol tipus de barreja amb bestiar aliè: mai estàs segur fins a tancar després d'elles la portalada principal del corral que tota casa com cal té davant del espai habitable per als propietaris. Durant els dies restants, l'activitat de tots es bifurca i tots semblen treballar a preu fet sense que es percebi que algú noti cansament. Gairebé sense acabar el sopar, amb el mos a la boca, els segadors, a jornal i

mantinguts, marxen cap al Pajero i arrellanada el llit de sègol o la màrfega farcit amb fulles seques de blat de moro; teu veuràs com fas el teu i no perdis el temps en remilgos mirant si queda o no a l'altura dels teus ronyons una panotxa, que a poc d'estar adormit et desperten per anar a segar amb lluna i, ja se sap, a la sortida del sol la parella ha d'estar de tornada en l'era amb una carretada de feixos de **bálago**. Després, a batre: col.locats els feixos en cercle es trenca el seu cincho a cop de falç i es unce la parella al trill, en comptes de ramals lligats a l'eix en cas de muls, es governa amb vara de pica a la qual, com al diable, temen les vaques, els seus pesades peülles i la lleugera càrrega del trillique arrellanada la parva, mandrosament, en aquest món rodó de palla, pols i suor. Tempta el somni per la matinada i et fa espavilar la tornadera mentre es emparva, perquè serres i pedres de sílex esmicoli les granses ocultes, el sol apreta i l'aigua de la botija s'acaba: ha d'anar a la propera font a omplir, és hora que descansin i dinin els bous: deixa-la anar per la parva; arriba la burra amb la cistella de les deu: un bon dinar de patates amb pop i amanida fresca: enciam i tomàquet que ahir, fa tard, recollits en l'horta; porta la bota de vi, que la propietària va posar a l'ombra de la Facinas: és per als homes; tu, beu de la botija posada a la fresca a l'ombra de la caseta.

El seu treball va ser dur aquell estiu: va ser més gran el que va patir la burra, que no va tenir vacances. No es va reduir al transport de les càrregues de asnal de raïm a la verema, sinó que la temporada es va ampliar a l'apilament de costals oliva per les empinades costes dels oliverars i es va aprofitar la conjuntura que aviat arribaria l'hivern per reunir a la llar trampes de la llenya i poltres d'olivera Reviejo. Va caldre fira una albarda resistent amb rivets de cuir ja que la lleugera de llana que vestia la burra sayaguesa molt ha que es va trencar: els garranchos de les càrregues de llenya li lastimarian. Restaurada la burra es araron els pelaeros d'oliveres i arços blancs, es va preparar l'hort amb vista a la propera primavera, ja que la terra ja estava en aquell temps, i es van recol·lectar males herbes verdes o secs que serveixin de molt bon abonament o caliu: tot la mar de barat.

Bálago, canya dels cereals, un cop desproveïda del gra.

Capítol VI: La fàbrica de cotó

També va haver d'omplir el consell de la seva mare: buscar un treball complementari que ajudés en les despeses dels estudis, i en cap lloc millor, li va suggerir, que en una de les fàbriques de filats, que els Corals, fills rics del poble, tenien a la capital: podrien enviar a la qual està a la Plaça de Viriato, al costat de l'hospital, cantonada amb el carrer Sagrament, en la qual, sense perdre temps després de les hores de classe, podria treballar. Dificil és contactar amb rics: pertanyen a un regne llunyà, alt, privilegiat, ideal, i tu vegeta en claveguera surrealista. Quan el teu cap vulgui aflorar al seu nivell, el més probable és que només treure-et quedis sense. Dificil és que el que viu en barraques connecti amb mansions. Però no és impossible. I així, després de diversos passejos pels voltants del carrer de la Reina i repetides temptatives a entrar a la casa de portalada en arc, va aconseguir l'entrevista amb els senyors, però en aquell temps, no es necessitava personal en aquesta fàbrica cèntrica per tenir la plantilla completa. El que podia fer era anar a la de sant Jeroni, situada a l'altre costat del Duero, i posar-se a les ordres de l'encarregat de la fàbrica, el Sr Da Pena: era qui coneixia les necessitats d'aquesta. Posat en contacte amb ell, personatge canós, engafado, seriós,

reservada, li va dir de primeres que no necessitava a ningú, però després, meditant que el jove era paísà dels amos, va contractar d'aprenent, provisional, per una hora diària, de nou a deu de la nit. Començaria al mes següent. Xiulant de content va fer el camí de tornada a casa. Tenia feina i feina: tindria per a les seves despeses.

Mitja hora abans del convingut va arribar a les portes d'entrada. Preguntar a l'oficina per l'encarregat i li van dir que li busqués per la nau de la fàbrica. En entrar-hi, un soroll colossal, multiforme, plena tota la immensa nau plena de màquines. Esperava que estigués plena d'homes però, a més de l'encarregat, un segon i dos mecànics que, segons es va assabentar més tard, procedien de l'antiga fàbrica de fosa, eren dones, només treballaven noies joves. A una d'elles va preguntar però el soroll li impedeix escoltar la seva resposta i per senyes li dirigeix a una oficina. En ella està l'encarregat, que l'espera. Aquest li assenyala el lloc de treball i la tasca diària: reunir una mena de alpaques de cotó premat a unes grans màquines de cardar i esponjar el cotó, comprovar que els bidons vermells que donaven voltes al costat d'altres mitjanes de fer metxes no els vessin; revisar que els fusos romanguin en les llargues filadores, reposant els buits o desenbular el fil dels que s'hagin encallat en les guies de filferro, i en les estones en què tot fos normal, aprendre a omplir fusos en una de les màquines petites situades en quatre costats morts. Al començament tot allò representava un galimaties de noms estranys i diferents activitats en llocs distants als quals cal arribar a temps i apencar amb responsabilitat. Després d'alguna que altra ficada de pota, lògica en un principiant, jove i envoltat de mosses, el noi es fa amb la situació i el treball li complau un cop ficat en l'ambient. Aquella jornada va representar un èxit personal i el seu jo es va enfortir i va créixer amb la recent amistat de diverses joves treballadores. Aquell estat d'eufòria va durar tres mesos: al final del primer va cobrar una gratificació, va esperar al segon a què es transformés en sou, i en veure en el tercer que res canviaria, va comunicar a casa que deixava la feina immediatament ja per cada mes treballat li havien abonat cinquanta pessetes. Havia tingut per a mitja dotzena d'entrepans. No era sou ni gratificació: era burla feta almoïna. Va sorgir en el seu pit la rebel·lia, va trencar la promesa feta a la seva mare i va decidir mantenir el seu orgull: el seu treball havia de valer més que una pobra almoïna.

La resposta no es va fer esperar en forma de retret: era un irresponsable. Sempre és millor poc que res. Però per a ell allò i res eren semblants. El retret va fer impacte i més com cada poc li recordaven que tots vivien arrossegats perquè estudiés. Així, el sentit d'una creixent responsabilitat es va anar afermant al increpar constantment que s'havia d'aplicar en els seus estudis per no perdre la beca sense oblidar que havia de superar la puntuació mitjana de notable que s'exigia per a poder conservar-la. És clar que, a aquesta edat, la responsabilitat igual que ve se'n va, pel que no ha d'estranyar que a llargues hores d'estudi segueixin moltes disteses en entretinguts jocs.

La vida acabada d'estrenar li va saber a alliberament del seu anterior esclavitud, una cosa així com una sortida d'Egipte cap a una terra que prometia rics bresques de mel. Cada poc li recordaven que el seu camí ho havia de fer ell, estaria ple de dificultats i, durant molt de temps, si volia sortir amb bé, no podria actuar amb inconseqüència primaveral de cigala sinó amb laboriositat i previsió de formiga. Auguraven fells, i hivern de fells hauria, més esperava amb ansietat les seves primeres mels. Quatre eren en aquells dies els racons de la seva vida: una llitera d'estudi a la casa de patrona, l'aula de classe de l'institut, reunions amb amics de classe i jocs en els salons del Front de Joventuts. A aquesta edat, la vida es pren a broma i tot dona la sensació de joc, però subjau en el fons un embrió responsable que alerta i que al costat de noves vivències poc a poc ens van transformant en persona adulta.

Llibre IV: El jove

El període de la vida que en la vellesa es recorda amb més nostàlgia és el de la joventut. La antany exultant flor somiadora és avui marceix ombra d'aquell embadaliment i de la seva fogositat i viure lluminós sobre el cim del núvol volant en els seus propis vents, tants anys han passat!, Només queda feblesa nul vegetant en boira tancada. Aquella dispara mil fletxes a altres tants horitzons; aquesta no ho s'albira ni sembla importar-li: no hi ha perspectiva ni meta, senzillament rutina queda. Una, vella saviesa sense saba, meditació passiva, aigua lenta que jeu estancada en permanent recés, record estèril, l'altra, contínua força impelente, acció positiva, irrefrenable: aigua de torrent que cau en cascada esquinçant la llum a la recerca de la seva vall frondós , exuberant.

No s'és jove de cop ni la joventut ens arriba de cop i volta, la condicionen una sèrie de causes que actuen amb espoleta retardada. L'infant no creix sense més per modificació simple de complexió, guany de talla i pes i altres caràcters físics que li s'assemblen a una persona gran sinó que canvia en persona nova i transforma el seu cos i esperit com arbre que conforma els seus tanyes. Arribat el moment, el jove sent que rebenten en el seu ésser mil brots en locals primavera, desconeguda. Tem a l'imprevist, dubte molt, camina en baiard. Si més no espera, de sobte, es consolida en el seu nou estat, s'integra en colla i se sent capaç d'encarar exòtiques empreses i aventures increïbles. Cada dia crea i malbarata mil idees peregrines. Res li importa, res l'espanta. Amb viva imaginació les reconstrueix, amb elles s'engrandeix i en elles es recrea. Amo i servent alhora de la seva fantasia, en un instant torna a la realitat i un sospir profund puja fins a la seva gola.

Orfebre de la seva personalitat, encarat al seu propi mirall, observa cada un dels seus canvis corporals, estudia cada nou cabell: li enalteix; investiga cada canyella o gra: li denigra; fantasieja amb la imatge global que li retorna la lent i un feix de raigs vaguen en l'aire: violaci làser ambigu fa que la seva ànima vibri descompensada el menor sentiment que li envaeixi. Ara burí trist, després animós, punteja cercles imbricats en el seu llac impol.lut, es gaudeix amb la seva creació, real o imaginària. Aquí cisell constant, troba sons ocults d'alè en l'altre, en l'amic, encara que el dubte li atenaceaba en tractar d'escollir entre totes les seves vivències. Allà tasajo o tallaferros, consolida conviccions pròpies i alienes, voleteja al niu de la colla i en ella, de vegades punxó feridor, altres, forma mola, perfila la vessant social i solidària. Una lluita sense treva quallada de derrotes fugaços i victòries mínimes conforma la seva vida. És enclusa i és martell, farga de vida modelada en el seu propi foc intern.

Capítol I: Becat

Beneït sigui el dia que se li va ocórrer a D. Fabriciano, el mestre, acostar-se el seu pupitre! Li va dir que volia parlar amb la seva mare, que anés a casa seva aquella nit. Li va donar una bolcada el cor i van sortir tots colors a la cara. Com el mestre observés en alumne estranyesa, li va dir que no es tractava d'un càstig sinó d'un possible treball. Va transferir l'encàrrec, però, en no sentir cap comentari, va passar el dia sobre brases. No sabia que deure de classe havia oblidat doncs havia notat a la cara del mestre cert aire de misteri per a ell indesxifrabable.

En recordar els anys d'escolar, li arriben imatges fidels de llocs i persones que, intervenint d'una manera o altra en la seva infantesa, van resultar determinants per a la resta de la seva vida: a la Plaça passeja un capellà aguilenc, D. Basilio, de mil sermons irrepitibles que omplen l'església: arribaria a Canonge al bisbat de Zamora, en els baixos de l'Ajuntament, l'escola de Pàrvuls i Donya

Restituta, amunt, pujant l'escala, en fornícula, el bust de Galiana, el que , muntant a cavall blanc, va treure el costum de cachas en els tancaments de toros, va crear comissions per unir esforços de fermosellanos escampats per tot el món per elevar l'aigua del Tormes i esquitxar el poble de fonts públiques titulades amb nom de nacions, els residents aportar ajut econòmic: Portugal, Argentina, Cuba, Veneçuela, Xile, etc., a la Placeta, a la dreta, el que avui és dispensari de salut, el parvulari de nens i nenes de D. Juliol i el de la seva dona, els pares de Julito, el de la ràdio i televisió, a l'esquerra, amb entrada pel carrer de l'ermita del Crist de Santa Colomba, sobre les anteriors, les Escoles Graduades, la de petits, de D. Salvador, el mestre de la carretera i la de majors, amb D. Fabriciano, el seu mestre, el del Passeig: en un quart reservat, abans Antonio Píriz, després Manolo, el de la Caixa, teclejant una màquina d'escriure ...

Posada el sopar a coure en el pot, la seva mare va marxar a casa del mestre a la recerca de notícies i no va arribar fins tancada la nit. Li va indicar que va estar en una reunió de l'Ajuntament, s'havia fet tard: matí, li havia dit D. Fabri que, abans de menjar, tornés amb el seu fill. Li va haver de escalfar els cascós: que si el seu fill valia per estudiar, etc. Com ella li digués que amb què?, Ell alguna cosa li devia explicar. Qui li havia revolucionat i bé va ser Donya Encarna, amb la qual tenia molta confiança ja que no en va li renta la roba i l'ajuda en les neteges. En resum, que D. Fabri, Tinent Alcalde, ha elevat una proposta de creació d'una beca per a fills del poble que valguin i no tinguin mitjans, que havia parlat amb el Rector, D. Basilio, i aquest dóna suport a la proposta. Que Paco Galiana, l'alcalde, no serà menys. Total, que va sortir tot a cor què vols per al noi. Com el pare dubtés, la mare va rematar: Figura't que padrins: D. Basilio Sánchez Campano, D. Fabriciano Sastre Marí i D. Francisco Galiana Hernández. Amb aquestes tres potes queda ben assentat el tall. Demà, a bona hora, vaig allà amb el nen. En aquella època ni es somiava amb el Principi d'Igualtat d'Oportunitats i només beques puntuals d'institucions religioses o de la cultura degotaven al capdavant de privilegiat. D'aquí la importància d'aquella iniciativa que, com la pólvora, es va estendre a institucions socials, arribant-se, més tard, a l'obra popular de les beques del PIO. No és d'estranyar, doncs, que qui atia el foc vulgui acostar el aigua al seu molí i gaudir de la prebenda de les 3.000 pessetes anuals. El secretari de l'Ajuntament té un fill, Yeyo, de la mateixa edat: també la demana. Hi haurà un examen per adjudicar: lectura, comptes, coneixements i ortografia. El resultat de la puntuació va ser parell. La diferència de mitjans inclinar la balança al costat d'Emilio. Poques vegades la misèria aporta beneficis!

Només queda preparar-se per l'ingrés a l'institut; classes particulars gratis a casa de D. Fabri en estones lliures entre les classes que dóna a Anuncia Bé, la filla del Sr Joan, l'apotecari de la placeta, a Antonio Vaquero i César Montes (l'examen va passar sense dificultat); aprofitar el temps estudiant dur, doncs, per conservar la beca, ha de esforçar-se i treure cada curs amb mitjana de notable alt, vuit mínim; aplicar aquell estiu a estudiar llatí, que, per ser desconegut, el seu mestre assegura serà dur, amb el coadjutor D. Eutiquià, que vivia a la plaça: aprendre les declinacions, gravar de manera indeleble, de manera que ni una excepció escapament: ànima, capra, dea, filia, lliberta, aequo, domina, asin fan el datiu i ablatiu del plural en-abus , no en-is, per distingir dels seus respectius masculins de la segona que ho fan en-is; anar al sastre del carrer A dalt, davant l'estanc, per provar el vestit blau de botons de la Societat del Castell i així guanyar algunes gosses grosses a l'estiu: només s'ha d'ocupar del control de llibres de la biblioteca i atendre demandes dels socis, i buscar una casa de pupils: la senyora Manuela, la del carrer A dalt, la que regala figues i nous per col.locar els manats en el seu paller de les Tellerinas, la que té una fonda al 12 de les Cortines de Sant Miquel, a Zamora: allà va servir la seva mare de jove, va criar la seva filla, la Nena, d'aquí l'amistat, també portava el sopar cada nit al fielato de Pinilla, a l'entrada al pont de Pedra, a Tomàs Berdió, el seu marit, que treballa de cobrador de consums, assidu acèrrim a la malta, barreja d'ordi

torrada i xicoira, un manetes del molinet, el que va regalar al noi un mañuzo de bitllets de banc de 100.000 marcs del deute nacional alemanya, en temps d'un tal ... Nazi.

Capítol II: Auxili Social

No es crea que només en temps de crisi econòmica es visitin els contenidors públics de residus de les voreres dels carrers per rebusca de deixalles i que els menjadors socials s'omplin de gent famolenta desitjosa d'un plat de sopa, bé pertanyin a una secció de l'Església, oa una organització del Règim. Es diu que tot el nen arriba al món portant un pa sota el braç, i també el contrari, poques vegades si la misèria criden a la porta en néixer, ve amb el premi de la coca sota el braç: en aquest cas, va tenir la sort del seu costat: la partida de naixement ja va servir per inscriure'l en la llista del menjador d'Auxilio Social, situat als baixos del que va ser cafè del Birri i més tard Ball i Casino. Bé és cert que, millor és caure en gràcia que ser graciós i, millor encara, tenir amics, fins a l'infern. D'aquestes veritats, qualsevol es pot aplicar doncs, bé perquè l'encarregada, Trànsit, (a) La Taratolas, fora amiga de casa o perquè rentés la roba a Filo, dirigent o directora, que viu al racó de la Plaça, la veritat és que, com a membre integrant de la família, és un comensal més a partir de pocs mesos de vida. Encara que la seva memòria no arriba tan enrere, fa poc i d'aquest temps, el fill de Filo li ha regalat una foto que així ho testimonia: hi nostre protagonista està en una taula del menjador, assegut i menjant amb altres nens, al costat d'un frontispici, en la qual estan molt visibles l'escut de l'Àguila de Sant Joan, el seu Jou i el feix de Fletxes. Tall, la filla de Manuelón, mai va ocultar que, des de molt petit, es va enamorar de l'infant, al qual des de llavors crida l'Emilito.

Quan el nostre personatge per raó d'estudis va traslladar el seu domicili a Zamora, també, durant un any, va visitar a l'hora de dinar i de sopar, en companyia de Manito, recader del cap de l'Obra i altres ajudants d'aquest, les dependències de la anomenada Gota de Llet, d'Auxili Social, situades al carrer del Reg, al costat de les instal·lacions del jutjat, on avui s'assenta una residència d'impedits de la tercera edat. En aquest cas desconeix veritablement qui va poder influir perquè li permetessin rebre aquesta ajuda d'aliments: suposa que, a través del mestre D, Fabri, ja que era corresponsal de Falange a Fermoselle i cobrava les quotes dels afiliats.

Capítol III: A les Payas

Serien les set de la tarda d'un dia proper a Sant Pere quan un grup de joves conversen a l'ombra dels oms que voregen el camí de les Payas. Havien disposat celebrar amb un berenar el nomenament de Angelita com padrina de l'estudiantina. Els nois van deixar la comoditat dels bancs, taules i la frescor de l'ombra de les Moreres dels Tres Arbres i es van allunyar camí amunt fins on aquest es perd en les tanques d'hortes i es fa sender que condueix al banyadera perillós de les Payas . Prefereixen passar calor, banyar-se i gaudir de la festa, amb cants i guitarres, en soledat, abans d'estar engolits per la massa de la gentada que inunda els passejos. Mentre les noies s'estiren sota un om, sobre gespa mig sec, les estovalles i disposen-hi el berenar composta per truites, pebrots i embotit i preparen la llimonada i els refrescos, els nois, nous robinsons, s'endinsen pel atapeït canyar que condueix a la Platja dels Ofegats, de sorra fina. Ja allà, es diverteixen i xipollegen. El tronc gruixut d'un vell pollancre a flor d'aigua els serveix d'improvisat trampolí. Asseguts sobre ell, com aus fredes, s'assequen les seves banyadors. Cadascun llança el seu bravata de ser el més veloç i aposten qui arribarà abans on es troben les noies. Moguts com per un ressort, sense nomenar àrbitre que doni el tret de sortida, llocs de peu sobre la tija, li tentinejar perquè els serveixi de perxa

llançadora i els impulsis: la branca, cansada d'aguantar, d'improvís, grinyola, cruix i trenca, portant darrera seu a Emilio que, desprevingut, s'enfonsa i desapareix sota les aigües, absorbit pel remolí d'una foia. Els seus companys, afanyats en la lluita de la competició i absorts en el seu fragor, ni s'assabenten del contratemps. Quan arriben a la riba continuen amb les seves rialles i bromes. Més tard veuen a Emilio que puja pel sender, aigües avall, apropant-se pàl·lid i cansat. Estranyats li pregunten com és que arriba per allà. Ell els explica el trencament de la branca, la seva caiguda a l'aigua en el centre d'una foia i com va intentar repetidament ascendir a la superfície nedant amb força sense aconseguir-doncs a cada intent el potent remolí li ficava més i més profund. Llavors sorgeixen en el grup les conegudes preguntes del què, com i perquè, i esperen respostes. Un remolí d'aigua té tanta força perquè és un tornado posat al revés, si arrenca arbres i teulades, a una persona, de millor guanya. La foia és un forat gran obert en roca per cops de cants que roden durant segles en el seu interior: de vegades serveix de foia de morts. Llenas un lavabo d'aigua, tires una mosca en ell, lleveu el tap del desguàs, què serà de la mosca. Com vas aconseguir sortir d'allà? Diu que, sense forces ni aire als pulmons, va nedar en escorç ia favor del corrent sortint uns cinquanta metres de distància de l'arbre. Algú va comentar que havia tingut molta sort, doncs el més lògic era quedar dins sense sentit després d'haver estat colpejat i no que la pròpia força tangencial del remolí et expulsés de les entranyes de la foia expulsándote dels seus gola i se salvi in extremis.

Llibre V: L'home Capítol I: Ribadelago

Acabat l'últim curs de la carrera, decideix buscar treball. Primer demana una escola i queda inclòs en la llista d'espera per a interinitats de la Direcció Provincial, després, marxa a Ribadelago de Sanabria, on l'empresa Moncabril té obertes obres en diversos talls. Arriba a les seves oficines amb cara de despistat i li pregunten si és especialista picapedrer, encofrador, ferrallista o paleta. Com comenta els estudis que té, li envien al cap de personal, Sr Mochón. Aquest l'informa que allà no hi ha feina per les seves característiques personals però que, si vol, pot cobrir una plaça de magatzemer al Campament Un, a dalt, a la muntanya. Accedeix i el cap de personal li dóna una nota manuscrita perquè l'atengui l'encarregat d'obra. La nota signada tenia la virtut d'obrir portes doncs, a la seva vista, amb promptitud li pugen, al costat d'un enviament de sacs de ciment, a la plataforma del telefèric del pla inclinat que comunica, el peu de la serra, amb un replà a la cimera, anomenat Campament Base. En ell està l'encarregat del comandament del telefèric i el capatàs de la quadrilla d'obriers que carreguen els camions de transport de materials per posar-los a peu d'obra. El capatàs li ajuda a arribar a la destinació pujat en un d'aquests camions. El esbufec ronc de motor fent olor a dièsel marca la ruta en camps recentment desmuntats i les seves rodes, potes de formiga sobrecarregada, obren camí entre molsa, ginestes i roques dels cims. Li expliquen que no s'especegen els camions per pujar-los en el pla inclinat sinó que hi arriben fent una volta fins Verín, per la carretera de Pobra a Ourense.

Manolo, encarregat, Guàrdia Civil que havia deixat el cos i fill de Guàrdia, poc més gran que ell, és un jove afable que dirigeix el grup d'obriers del Camp U. El campament el formen diversos barracons de fusta: aquest, destinat a oficina, aquest, a magatzem de material, aquell doble, un, a menjador i un altre per dormitori dels obrers. El de l'oficina tenia tres dependències: l'oficina pròpiament dita, una altra, amb llitera per l'encarregat i la tercera, amb dues, una per l'encarregat del menjador i una altra, per al magatzemer nouvingut. L'encarregat li descriu mitjançant un croquis de situació, que el material elevat des de la Central de Ribadelago al Campament Base s'emmagatzema en l'U i des d'allà es distribueix a la presa de Vega de Tera, que està molt propera, ia la de Vega de Comte, el Campament Dos, distant dos quilòmetres i mig, aigües amunt. Li va explicar que el seu treball consistiria a portar el compte en el magatzem de les entrades i sortides del ciment. Ell s'encarregaria de la resta de materials. Tres mesos va estar a la serra del naixement del riu Tera, dels quals només cita quatre coses: que el treball era lleuger: gairebé sempre està de més, a l'oficina, que li pagaven molt bé, la terrible tempesta de calamarsa i pedra que va foradar el sostre dels barracons i la festa de comiat de l'encarregat, coincidint amb la patrona de la Guàrdia Civil: marxava a Amèrica. Aquest mateix dia va arribar el telegrama de la Direcció Provincial perquè es fes càrrec d'una escola en interinitat. Opta per l'exercici de la seva carrera, s'acomiada de tots inclòs el Sr Mochón i deixa Moncabril.

Capítol II: Faramontanos de Tábara

Temorós i expectant, ¡estrena ofici!, Puja al cotxe de la línia de Pobra. Arriba a Pozuelo de Tábara. El capellà del lloc espera la correspondència diària de mans del cobrador, a qui sempre pregunta per noves. Aquest canvia amb ell paraules de rutina i afegeix que porta al mestre de Faramontanos i li presenta. El sacerdot, paternal, li diu: Fill, pren la maleta, apéate, queda't aquesta nit a casa meva i demà, sense més, tornes. No vagis a aquest poble perquè hi ha un embolic fan època: han cremat l'escola. Encara que dóna tot el seu crèdit a les paraules del capellà, li dóna les gràcies pel seu interès, però decideix continuar amb la seva marxa al poble: almenys, per prendre possessió.

Es recolza en Tábara i pren el ramal de Faramontanos que porta a La Taula. Dos quilòmetres i escaig separen el molí de Tábara de Faramontanos: donen per a molt, sobretot si es van després d'un carro de vaques que torna carregat de farina i pinso. Obre la marxa de la comitiva un paisà, vara a l'espatlla, amb la qual es torna i agullona els baixos d'una resposta per accelerar la seva marxa o preveure que el carro no bolqui a la cuneta, grinyola el carro; darrere, un burret porta penjades en els seus lloms dues maletes lligades per les nanses; darrere seu, Emilio i un senyor baix, vell, arrossega els peus, a petits passos, sembla mut. El passeig, per fi, desencadena la llengua del vell, D. Josep, mestre d'escola, perpetu interí, llauna inclosa de dades administratives: un dia més de serveis és important per ascendir en l'escalafó i correguda d'escales. Aquella tarda s'han de presentar a l'alcalde, prendre possessió davant la junta municipal, oficiar tres còpies de la diligència i que la carta matí agafi el correu.

L'alcalde els informa: el poble no té fonda ni hostel ni casa de mestres. Esmeralda, la carnissera, casada, sense fills, va ser la patrona de l'anterior mestre. Vint pessetes diàries cobra: aquest és avui el seu preu, a pensió completa. Allà es queden els dos, ja que de les 1149 de sou al mes a cada un li sobra un pic. Don José, rebatejat per Esmeralda com Don Pepe, és un individu singular, no se sap bé si per la seva senectut, per viure en el seu món al marge de la realitat o per què. Malgrat els seus continus intents, la patrona mai aconseguirà saber el nom de la seva dona ni si aquesta casat, acostat o divorciat. És caixa tancada amb mil cares imprevisibles, com la revelada aquella nit en què Esmeralda al preguntar-li com preferia el filet si passat o volta i volta, ell li demana que li doni una lliura de carn mòmia. Ella així ho empena i ell, mentre tots sopen, fa quadradets de la maça de carn amb santa paciència, punxa un amb la forquilla i, educat, l'ofereix als comensals, i descobreix el secret que crua està més rica. El que xoca són, sobretot, el seu vestit i els costums rars que donen lloc a situacions chuscas.

Ja perquè el clima de Castella sigui extremat o perquè els seus estatges només tinguin calefacció a braser o cuina farcida amb palla premsada, la veritat és que el nostre personatge, gran fredoluc, exposa la seva figura sense igual vestint llarg abric, tapaboques i un desmesurat passamuntanyes que li oculta fins als ulls, de guisa, que als grans els impedeix contenir una discreta riallada, fica la por en l'ànima dels seus alumnes i, a tots, explotar de riure. La seva crescuda barba negra llueix grans flocs blancs quan es renta. Inquirint per aquell jaspíat, explica que, a l'hivern, dorm amb el passamuntanyes farcit de cotó en branca: així, el fred dels llençols no li ataca les orelles.

Llavors, en els centres escolars, procedent de l'Ajuda Americana, es donava als alumnes en els esbarjos un got de llet i un trosset de formatge. El formatge, enllaunat, és de fàcil distribució, no així la llet en pols: ve en grans bidons i precisa diàriament escalfar l'aigua a la pota, afegir i dosificar la pols segons sigui el nombre d'alumnes: 25 grams per ració. Al principi, és novetat, tots els alumnes la prenen, però després sempre sobra llet a la pota, perquè tots la tenen fresca a casa seva, i perquè és difícil emplenar el comunicat mensual del romanent en grams de la llet en pols. La patrona, que té una lloca amb pollets al corral, em demana que li vengui una mica de llet de la que sobra a l'escola, ja que els nadons no prosperen. Don Pepe, passats dies en què li regalés una bossa de quilo a la patrona, observa la millora dels animals i pregunta a la propietària com li ha donat la llet per hagin crescut tant, perquè també la seva dona té cura sense èxit una pollada i vol utilitzar el mateix mètode quan vagi en vacances al poble. Esmeralda, picardiosa, fa olor presa fàcil, li explora amb falsa conversa innòcua, li sostreu i, trobat el punt feble del vell, en ell li clava el fibló. Li explica que, la llet, temperada, es dona a cada pollet amb mesura justa d'una xeringa plena. Ell no entén com es pot aconseguir això ja que cada pollastre beurà la ració del germà. Esmeralda,

sorneguera, li diu que ha de prendre els pollastres d'un en un i pregunta sense esperar resposta: "No veu els forats que hi ha, a curta distància, als costats del bec? En un d'ells fica l'agulla de la xeringa amb la seva ració de llet, es la injecta i ja té alimentat a un pollastre. Així, amb tots ". Quan torna del poble, don Pepe lamenta que tots, tots els pollastres se li morissin. Esmeralda culpa a l'abonament: és molt fàcil tenir un corral infectat. Don Pepe baixa el cap, sospira i assenteix com dient "a gos flac tot són puces".

Els dos primers cursos del seu exercici que va passar al lloc se li van ser en un amén. El temor del capellà de Pozuelo es va esvaïr. Esmeralda li havia dit que si volia viure sense sobresalts, no hauria de ser ni del grup del capellà ni dels partidaris del metge, que van a matar-se: amb tots i amb ningú, amb ells ni tan sols en el cafè. Així que va prendre la mitjana: l'escola, cada dia i els diumenges i festes, amb joves en balls i cellers. Prepara les oposicions a estones lliures que li deixen els assajos de teatre infantil amb alumnes més grans quan aquests no van al full de la muntanya a l'arrencada de estepa tendra per entrecoerla i treure una espècie de betum a la que anomenen droga. No descuida els sortides Gaspar, marit d'Esmeralda: a tancar amb Cañiza la picada, recollir les ovelles al corral i proveir de garrofes i farratge els pessebres sota la Tenada. Està content al poble, del qual només surt en vacances. Aprova la oposició i tria escola en provisionalitat. De les vacants del concurs només coneix la de Ribadelago, en Sanabria, i la tria. Encara que, després de demanar-la, algú li aconsella que renunciï, que és preferible que es tiri a un pou abans de prendre possessió de tal poble, perdut i deixat de la mà de Déu. L'encant del llac l'atrau ja ell torna, per pròpia voluntat.

Capítol III: La presa

Ribadelago és pedania de l'ajuntament de Galende. El mestre que actua de secretari de la Junta Municipal, meticulós, viu al Mercat del Pont i estén la possessió amb data quinze de setembre, quinze dies posteriors a la del nomenament per aprofitar el marge legal i els preparatius del viatge. Un cop allà, en comptes de buscar pensió al poble, visita les dependències de Moncabril i el cap de personal, que segueix sent el mateix, li permet ocupar una habitació en el pavelló de solters del Poblat que envolta les instal·lacions de la central, menjar amb els administratius abonant un petit estipendi i gaudir com un altre empleat dels beneficis de l'economat. L'escola, de nova planta, construïda i dotada per l'empresa, està enclavada als afores del poble, just al davant de la cruïlla de la carretera a Zamora amb la via privada que condueix al Poblat. La distància d'un quilòmetre que els separa, és passeig que recorre quatre vegades al dia, el que fa que amb prou feines trepitgi el poble i convisqui amb els empleats tècnics de la central, que l'animen a que es prepari per treballar-hi com a electricista qualificat . Com és treball net i produeix un bon sou, per consell de Manolo, un electricista que treballava a la central, adquireix la col·lecció de llibres d'electricitat Roberjot, en cinc toms, un dels quals tracta de les centrals i xarxes de distribució, i es posa mà a l'obra.

El temps que resta per Nadal transcorre ràpidament i durant ell s'assabenta de les diferents característiques tècniques dels elements del complex de l'empresa. Així, la Presa de Porto té la capacitat de 50 milions de metres cúbics, la Presa de Vega de Conde, que és terra compactada, dotze milions; la de Vega de Tera, els treballs estan gairebé finalitzats, només deu, que el cabal de aigua que arriba des de les preses i cau des de molt alt sobre les turbines de la central és mínim gràcies a que s'utilitza la tècnica de canonada de pressió, etc. Aviat va començar l'època de pluges que es va transformar en temporal de neu a la serra, de manera que des de primers de desembre ja hi ha la carretera a Pobra tallada. Amb el fred i constants canvis de temperatura en les anades i

tornades a l'escola se li reproduïen plaques en les angines, febre alta i ferides en els llavis que difícilment curaran per al casament fixada en vacances, a últims de desembre. Agustí, l'encarregat de l'economat, li gestiona el lloguer d'una casa al poble perquè visquin els futurs esposos. Té preparada en una cambra de l'escola la seva maleta amb el Roberjot, el títol diligenciat i altres pertinences per sortir d'estampida quan baixi la febre, el temps amaini i s'obrin les comunicacions. Però res d'això passa. És 22 de desembre, la febre no ha remès, el cotxe de línia no arriba, ni circulen camions. Assegut en una butaca, anhelant, és testimoni del impacient gir de la manovella del telèfon amb el que l'encarregat de Rodi, empresa subcontractada, desitja tenir línia per parlar amb Madrid. No tracta de sentir, però escolta la conversa a veus des d'aquest costat del telèfon. "No, el cabal no és normal, massa vies d'aigua. Sí, se li ha injectat ciment. Tones, i com si res. No es veu progrés. No, la de Vega de Tera. En arribar, parlarem. Sí, surto ara. No, en la Sanglas ". Marxa amb ell. Gràcies a la moto i la perícia del pilot, va arribar a Zamora el 23 de desembre, just a temps per ultimar els preparatius del casament.

Capítol IV: El casament

El dia del casament és la culminació de tota alegria i felicitat, la fita central d'una vida d'esperança, el fita incommovible de l'abans i després. És 27 i el sol de desembre esquinça carrer Trençalòs en banda encatifada camí de l'església. Convidats i curiosos, nuvi i padrí, esperen l'arribada de la núvia a la porta de l'església de Sant Vicent. Falten pocs minuts perquè donin les dotze. Arriba l'acte amb la núvia i la padrina, descendeixen d'ell i es forma la comitiva. Creua la cancel, s'endinsa a l'església al llarg del creuer: davant, Angelita, la núvia, del braç del senyor Fabri, el padrí i mestre valedor, li segueix Josefina, la padrina, amiga de Angelita, amb el nuvi, Emilio, després, les menudes mans d'Anabel, afanyar a elevar els extrems de la llarga cua, que no arrossegui; prop, Espies, amb la seva capa negra de rivets vermells; soroll de carreres per ocupar un lloc privilegiat en l'extrem del banc, i dalt, al cor, la banda del músic Nahor marca el pas amb notes i acords de marxa nupcial. Que feliç i bella està la núvia, tota de blanc! Vestit de ras setí amb cosset ajustat que s'amplia a la falda amb cua, vel de gasa en tul il·lusionat, subjecte amb l'afegiment de la diadema, ram de tarongina de petites roses blanques, guants blancs, sabates blanques. És una verge blanca, pàl·lida i somrient. Mai va existir núvia tan maca. Que cerimònia tan romàntica! Al costat de les paraules del sí, barrejades amb l'intercanvi d'anells i dringar de les arres de plata, se senten instruments de fusta i corda i el seu timbre ressona en ecos refosos a la part alta de la volta: Chopin amb el seu Tristesse omple els aires de dolça malenconia; Gounod, si Ave Maria, arborant la prima el violí, suspèn l'ànima i provoca sospirs, el cim del somni arriba amb el Reverie, de Schumann, que a tots envaeix i arrova elevant l'esperit a regions infinites.

Després del viatge de nuvis, passen el dia de Reis a Fermoselle amb els pares, en família. El dia següent tornen a Zamora al cotxe de línia perquè han d'embarcar els mobles al camió que els portarà a Ribadelago i no es poden demorar més ja que han rebut un ofici de l'alcalde de Galende perquè el curs es reprengui sense dilació ni excuses el dia 8 de gener. Per això el dia 7, faltant un quart d'hora per les vuit en què surt l'autocar, estan en la cotxera amb les maletes esperant. Però vet aquí que un lleu detall capgira tota previsió: la clau d'una de les maletes ha quedat oblidada. El matí és freda, de gelada fortíssima. Com queda temps, Emilio, prefereix no forçar el pany; torna a casa, la porta i arriba suant perquè ha corregut més d'un quilòmetre. Al cotxe de línia, desproveït de calefacció, es queda fred i arriba a Zamora amb febre alta que l'obliga a guardar llit durant dos dies: les angines s'han reproduït.

Se sap que les angines prevenen d'una altra malaltia més greu perquè diuen que els anticossos

que generen augmenten el percentatge de defenses de l'organisme: fet i fet, és bo tenir-les, es va dir resignat. Però en aquella ocasió eren intempestives, produïen patiment i angoixa precisament per haver d'estar prostrat en un llit, encara que fos amb totes les cures: quan més assumptes havia de resoldre! Ningú va poder preveure que aquelles angines eren premonitòries: li anaven a salvar de greu calamitat.

Capítol V: La riuada (Gener - 1959)

A l'alba del dia 9, uns forts cops a la porta de la casa desperten a tots. Magdalena, tia de Angelita, germana de la seva mare, pregunta amb impaciència si els nuvis han marxat al poble. Li contesta que no, que estan al llit perquè Emilio està malalt. Gràcies a Déu, diu. Hi ha hagut una gran catàstrofe en Ribadelago. Sintonitzen EAJ 72, ràdio Zamora: repeteix la notícia. A la nit del 8 al 9, exactament a les dotze i cinc, la presa de Vega de Tera ha patit un trencament i vuit dels seus deu milions de metres cúbics d'aigua, en una gran riuada, han arrossegat terra i pedres arrasant el poble de Ribadelago i ocasionant molts morts. Amb la crescuda, les aigües del llac han pujat gairebé dos metres d'altura. Aquella tarda, encara amb febre, Emilio pren l'autobús i es dirigeix al poble per conèixer in situ la situació i poder oferir una primera valoració de danys a la superioritat educativa. Com el cotxe de línia només arriba fins al Mercat del Pont, perquè el trànsit aquesta tallat des d'allà a Ribadelago, va pernoctar al Pont. Es va assabentar per un Guàrdies en servei, conegut, vivia també a la Residència del Poblat de Moncabril, que l'accés a Ribadelago estava en absolut prohibit i que únicament podria arribar barrejat amb la quadrilla d'obrers que, per a tasques de desenrunament a l'alba del dia següent, partiria en un camió. Aquest Guàrdia el va ajudar a pujar al transport com si d'un obrer més es tractés.

Quan arriba a Ribadelago, el primer que intenta és inspeccionar l'escola. Un Guàrdia amb gorra vermella de plat li talla el camí: li diu que està a punt d'arribar el ministre i la porta de l'escola ha de romandre tancada. Emilio li insisteix i li diu que no s'ha de preocupar, que no li posarà en evidència, ja que coneix un altre accés d'entrada. El Guàrdia per fi accedeix a la visita, si és ràpida. Per fer una ullada, Emilio escala una roca, arriba al pavelló de l'escola i un crit mor en els seus llavis en veure el terra ple de paquets tapats amb mantes: l'escola està transformada en dipòsit de cadàvers. Amb raó el Guàrdia no volia deixar entrar. En una breu mirada, va constatar que havien desaparegut la seva maleta, els pupitres, cadires i taula del mestre, no havia vidres, la porta lateral havia estat arrencada i transformada en esvoranc davant d'un altre a la paret oposada i, en ella, miraculosament, romania penjat per l'extrem superior, en insospitat equilibri, un tríptic repussat en fusta i cuir representant a la Verge Immaculada.

Va sortir d'allí amb l'ànima en un puny i va caminar pels carrers entre la runa, escoltant com la tragèdia va ser major perquè uns arbres arrencats taponar el pont, el que va provocar un recés que va fer elevar el nivell de les aigües fins que l'ull de l' pont, per fi, va cedir, que molts s'havien salvat en arribar a la campana de consell situada dalt d'un promontori elevat; va veure la roda despresada de carro amb la qual l'allau havia coronat la torre de l'església, l'autobús de línia, que va aparèixer a quilòmetre i mig de distància de la cotxera, l'amo de la casa que Agustí, el de l'economat, tenia emparaulada perquè ell anés a viure-hi, comenta "per aquí havia d'estar" ja que la riuada no va respectar ni els fonaments. El seu amic Manolo, l'electricista, el dels llibres, que vivia enfront de l'escola, va perdre al mateix temps esposa i filla. Va començar a adonar-se de la situació horrible que van passar aquella gent, de nit, a les fosques, interromput el seu somni. Comprova que el panorama és dantesca i la desolació, total. Fang i pedres ho omplen tot, ayees i roncs laments se senten per tot arreu. Sota una persistent pluja fina, el ressò de les muntanyes retorna noms de

persones buscades amb falsa esperança i en la vall cada troballa d'un objecte confirma la seva desaparició i sorgeix el petó profund en la peça que va usar l'ésser estimat. Un nus tenalla la gola quan t'expliquen casos com el de l'amic que, quan va venir l'allau, pren la seva dona i la seva filla, fugen al pis superior de casa seva i com un cop d'aigua separa la família, se salva ell, la seva dona la troba inert, sobre l'import de la porta ja la nena la segueixen buscant encara. Perquè cadàvers comptats van relativament pocs, però les persones donades per desaparegudes són moltíssimes. La gran esperança d'ahir, avui queda retallada. Per fi es dirà la xifra total: cent quaranta-quatre víctimes. Feliços els que han trobat i enterrat els seus morts; a la resta no els tornaran a veure: jeuen sota una enorme llengua de fang, sorra i pedres al nord-oest del llac, no se sap a quina profunditat. Nervios i impotent davant el desastre, l'endemà es torna a Zamora.

Per què l'home s'esforçarà en lluitar amb la naturalesa en comptes de ser el seu aliat i continuar junts cadascú amb el seu destí? Però no. No només se sent amo sinó que es creu déu, menyspreant lleis bàsiques que tots dos estan sotmesos. Irritada per tanta transgressió com si de ser conscient es tractés, seguint dictats del seu Ser superior, trenca les amarres i porta angoixa i sofriment a l'home que, inconscient, el va tenir sotmesa: retorna violència després menyspreu; llança calamitat, en just pagament.

La inspectora donya Petra Bedate dóna un sospir d'alleujament al veure-li entrar al seu despatx: li diu que està feliç per veure'l viu encara que no hagi anat al poble el dia que havia de fer. Ell li explica allò de les angines, ella segueix incrèdula, li comenta com ha quedat l'escola, ella li envia a casa: queda a disposició de la Inspecció. Tres mesos després demanar col.laboració per a la classe dels alumnes de Ribadelago, establerta en una aula de l'Hospici, avui Parador de Turisme: el mestre en exercici desconeixia als alumnes, no recanvis psicològicament del terrible cop. Un mes després alumnes i professor van ser enviats al poble ocupant les noves instal.lacions provisionals últimament construïdes. Consistien en pavellons de fusta pintats de verd en escola i església i cases baixes de maó i ciment per a famílies damnificades, administratius i mestres, aquestes últimes de factura precipitada, serveis nuls, cuina que fa fum, saló i dormitori que requereix dia i nit de l'estufa elèctrica, sense cost, per assecar la humitat del sòl de terra i les parets. Diuen que construiran un poble nou al costat de la carretera, allà, per la font de la costa del Gall. Aquest projecte poc importa als veïns: sobren matalassos al magatzem del rector, llits, menjar i diners de repartiment, ja que tota Espanya i el món s'han bolcat en ajuda. Declinen la reubicació de les seves famílies en finques de diverses hectàrees de regadiu i secà lluny d'aquí, que el govern ofereix amb el Pla Badajoz. Esperen cada dia que les màquines que draguen el llac descobreixin restes del familiar desaparegut anant cada matí i vespre al bar per aplacar la seva impaciència amb aiguarent. El temps passa i pocs cossos es recuperen i, quan això passa, s'arma gran enrenou ja que totes les famílies reclamen el seu encara no trobat. Males llengües asseguren que aviat acabarà la recerca i que, darrerament, per evitar mals majors, on descobreixen un cadàver, allà mateix el sepulden. Cent quaranta-quatre persones, gent senzilla, del poble, i ni un sol enginyer!, Han aplacat amb la vida a la bèstia de la nit, atiada per la imperícia de necis. Descansin ja en pau, per sempre.

En acabar juny, la diàspora (d'enginyers, administratius, personal de l'empresa, metge i mestres), havia finalitzat. Si amb només part de l'aigua embassada a la presa de Vega de Tera havia tingut lloc aquell desastre, què podria passar si es trenqués la presa de Pont Porto, cinc vegades més gran de capacitat, situada a més altura, entre muntanyes amb vessant en fletxa que dirigeix les seves aigües cap a la central elèctrica? Emilio demana la propietat a moure de Aliste, el dels artesans del fang, blanc, i tècnics en Mayar la terra i extreure la pols a cop de maig, amb el que modelen cantades, càntirs, etc. Estant en aquesta localitat va tenir lloc el naixement del primer fill a la clínica

del Perpetu Socors després d'un pre-part de 36 hores.

Aquesta destinació va ser trampolí d'un altre, demanat dos anys després per referència d'una amiga de Angelita, oriünda d'aquesta localitat, que treballava d'infermera a la clínica de Galache, del qual era familiar, encara que don Manuel de Àvila, company de caça del sogre, el desaconsellés des del principi: Guarrate.

* * *

Guarrate és poble amb unes característiques específiques i especials. En un començament va ser mas a base de petites alqueries on vivien els seus habitants, cultivadors d'un extens latifundi de terres de secà arrendades al Comte, amb dret a la propietat després d'un període llarg de carència, en l'anomenat Palau vivia l'encarregat del Comte, que era qui recaptava les quotes. El mas va ser pastura d'un gran foc, precisament, el mateix dia que va passar el mateix amb un altre poble, el de Ataquines. Després, part d'aquesta propietat, el pagament de Toro, va passar a dependre de l'Institut Nacional de Colonització, els seus habitants van ser colons de l'Institut i aquest, per fi, els va cedir la propietat després de trenta anys de pagaments de les quotes corresponents. Així doncs, el pas de ser obrers adscrits a la terra al de ser els seus propietaris definir la seva nova forma de vida. A més, una ramaderia, cada vegada més puixant, els va donar noves ales.

Assentat definitivament en el centre d'una família, amb fills, envoltat de les primeres comoditats que treball i sou fix li permeten (rentadora, televisió), els 36 anys següents, repartits a la meitat entre l'escola unitària de Guarrate i l'escola Macias Picavea de Valladolid, havia de omplir amb alguna activitat: no es quedarà mirant com la seva dona broda un joc de llit a base de bodoques o amb la paciència que treu cada fil de la filigrana que diuen filtiré; embadalida en com teixeix sèries de interminables tires a puntes de coixí, observar com es distribueixen les agulles sobre l'esquelet del dibuix marcat subjecte a l'acer, o seguir veient les contínues passades de la llançadora minúscula dels seus dits sobre l'agulla de ganxet. Així que decideix anar amb el seu company D. Paco, al cafè de la Plaça o al bar del carrer del Palau, indistintament: el primer, amb clientela de posició benestant, el segon, de gent obrera. Li va cridar l'atenció que el joc comú de taula i cartes que més es jugava en el cafè de la Plaça fos el tresillo, doncs sol ser joc reservat i propi de cures: és un dels jocs més nobles. Les partides del bar eren de tutela o dòmino.

En una partida, Emilio va conèixer a un senyor major, D. Joan, secretari d'Ajuntament, que portava també la secretaria de la Germandat de Llauradors. Al poc temps es va jubilar i se li va demanar per cobrir la vacant en interinitat, va acceptar, i més tard la va aconseguir en propietat, després d'uns exàmens a l'efecte portats a terme per oficials la Prefectura de Sindicats. El sou mensual gairebé arribava al de Mestre (833 pts.): Així que valia la pena, i com va estar en exercici al voltant de dotze anys, al final va rebre una indemnització, ja que llavors no s'acumulaven els serveis prestats en diferents administracions. El treball a la secretaria de la Germandat era lleuger i quedava reduït a dues parts: 1.-Senzilla comptabilitat en el Diari i en Actes d'Arqueig de Tresoreria, relativa als ingressos per pastures del espigadero d'estiu que, arrendat per casernes a ramaders forasters, suposava el fort dels ingressos, i l'arrendament de les pastures de hivern i primavera, que per preu mòdic els hi repartien els ramaders locals: conjunt d'ingressos que, un cop descomptats despeses d'oficina, guarda i secretaria, la resta es repartia a cada agricultor en part proporcional a la superfície conreada al terme per l'aprofitament de les seves pastures. 2.- Llibre d'Entrades i Sortides d'escrius, principalment a dos entitats provincials, la Cambra Oficial Sindical Agrària i Servei

Nacional del Blat. En relació a aquesta entitat, únicament donava treball el confeccionar els C-1 dels agricultors, document necessari i justificant de sembra i lliurament de collita dels cereals en les sitges comarcals del Servei Nacional del Blat de Fuentesauco.

Per estar construint cases noves per als mestres, una bona temporada la va passar de pensió a casa dels coneguts de Angelita, gent trempada i bona amb la que vam tenir gran amistat, de manera que, un cop construïdes les cases, passaven les tardes veient les curses de braus que aleshores emetia en blanc i negre televisió espanyola. L'amistat es va trencar per part d'una filla casada amb el fill gran d'un dels ramaders: va succeir que una nit, tot just obrir la secretaria de la Germandat, es va presentar el seu sogre molt enfadat amb un altre ramader ja que es considerava enganyat amb el repartiment de les casernes d'aprofitament de les pastures de hivern i primavera. Tant és així que, posant sobre la taula una pistola, va dir que aquesta mateixa nit, quan aparegués l'altre ramader, li havia de forçar el pany de un parell de tirs per mala persona. No cal dir que el va convèncer i va treure de la Secretaria, portant a prendre uns vins. Per haver advertit al fill del perillosa d'aquesta actitud, tota la família va deixar la relació: vam suposar que haurien pensat que l'anàvem a explicar a la part contrària.

De vegades l'egoisme supí et trenca tots els esquemes que engiponar. Va succeir que un company va pensar que, si demanava ajuda a les seves amistats, desplaçaria a una altra Mestra, propietària, de la seva classe i tal vacant es la s'adjudicarien la seva dona, en aquell temps en una altra localitat, de manera que els esposos es reunirien. Vist així, sembla lloable, si no fos que per poder portar el esbandida a efecte, calia que la Mestra soltera fos declarada insolvent per portar la classe o fora declarada legalment com amb falta de judici, segons desitjaven els altres, comminant al director a que signés un certificat en un d'aquests sentits. Com es negués, per no ser competent en no ser metge, va passar tal conflicte a la Junta Municipal d'Ensenyament: es va instruir expedient, es va prendre declaració a les parts i finalment, a la Mestra soltera la jubilar anticipadament, però la Inspecció no va permetre que la Mestra consort es ajuntés amb el seu marit al poble, desplaçant a una altra localitat més distant que la que estava amb anterioritat.

Tenia tot el temps del món. Mirant publicacions antigues de la Revista Comandaments, va entrar en l'afició de la construcció d'aparells de ràdio, començant per la simple galena. Després van ser els aparells de mesura: tester, comprovador de vàlvules de buit, generador i analitzador d'ones d'alta i baixa freqüència, mesurador de resistències i capacitats i, per fi, la construcció i verificació d'un aparell de ràdio superheterodí, gramola inclosa, després de l'estudi de tot tipus de vàlvules, des de les més antigues de la sèrie vermella fins a les modernes de les sèries octal i noval. Després va arribar el torn d'experimentar amb circuits impresos, díodes i transistors, seguint amb la televisió, instal·lació d'antenes i arranjament de vells televisors.

A Valladolid va descobrir un nou camp: el de la informàtica. Els seus primers passos el va fer amb l'antic Spectrum, després, amb un Oric de 48 k de memòria, que emmagatzemava les dades en una cinta d'àudio, després, amb un Comodote de 58 k, i, per fi, amb un PC de 64 k de memòria, disquetera de 5 1 / 4 i sistema operatiu 1.1. Va arribar el moment de programació: primer per lots, Basic, Gwbasic, Cobol, Pascal, C, C ++, i Visual. I lectura de llibres i més llibres: d'art, filosofia, ciència, com qui té obsessió i pressa per trobar en algun lloc ciència i veritat, reunides en una, juntes. On ets, oi? Per què et ocultes? Encén el teu torxa: queda manifesta!: Et busco, Veritat total. Dóna't pressa, que no em queda temps!

Va ser llavors quan, després d'unes vacances a Alacant, es va decidir l'adquisició d'un pis en aquesta ciutat, a la urbanització Juan XXIII.

Llibre VI: Viatge al centre de l'ànima

Capítol I: La primera mort

Ningú pot assegurar que el començament de tot relat autobiogràfic tingui per força de ser el que marca el temps de l'inici de l'esdevingut des que el subjecte neix fins a la seva mort, iniciar-lo amb oportuns antecedents i finalitzar amb reflexions com moral, ni que per la seva comprensió lògica sigui necessari un desenvolupament lineal, com si d'un conte més es tractés. En el transcurs de la nostra existència tenim consciència que una situació l'hem viscut abans, que a un determinat personatge desconegut ja ho hem vist, o la sensació d'haver passejat pel carrer d'una ciutat que visitem per primera vegada. És que tota vida, per ser real, transcorre no en un camí pla i recte sinó potser circular, ple de muntanyes en serra que s'han d'escalar i separades per avencs o fosses obligats a travessar i no és fàcil que algú pugui concloure qual d'elles és la que està al principi ni on situar la del seu terme. Es podria afirmar que, després de pujar i baixar tantes vegades les vessants del cercle del teu radi d'acció, arriba un moment que no pots situar ni l'ordinal ni el cardinal que a cadascuna correspon i, si obligues amb un pas més, a dir més: arribes a confondre muntanyes amb valls i redueixes turons a planes, de manera que només cal tenir en la ment que, a cada muntanya, un parell de valls la delimiten o circumden. Així, cada història, pot començar per una qualsevol, com fites que són i representen alguna cosa important. Potser el més significatiu sigui el que fixen la culminació i trencament, el que separa l'abans del després. A més, tots tenim imprès molt profund que l'objectiu últim de l'ésser viu és consumir sepultat en una vall profunda, traspassada la seva última muntanya, situada prop de la fi. Des del començament s'ha de tenir posada la mirada en l'objectiu final, la meta, ja se sap que en tot final, per bé o per mal, i res més final que la mort, està l'essència i el compendi d'una vida, hagi estat molt prolongada o extremadament curta.

* * *

Poca experiència personal, vivencial, havia tingut Emilio fins llavors amb la mort. Cada vegada que la va veure prop va ser perquè, o havia tingut lloc en la seva infantesa barrejada amb dades inconnexes, com quan va morir la seva àvia, o va sorgir a casa estranya: en tot cas, sempre va ser un acompanyant més, espectador ocasional de cada succés luctuós. Així, tindria cinc anys quan va morir la seva àvia, Rosalia, a casa del Dormit, el de la Carretera, al qual, moribund, havia anat ella a cuidar i on va trobar la seva mort vuit dies abans que ell per culpa d'un costat pulmonia. Fins allà el va portar en braços la seva mare i llavors va tenir el seu primer encaro amb la mort. Tot i reiterar a la mare: "No t'acostis el nen a la morta! No deixis que la besi! ¡Després somiés amb ella!", No li va afectar psicològicament en absolut quan el nen ho va fer, com no fos la vergonya passatgera que va tenyir de rosa la seva cara al veure que estaven tots els ulls posats en ell per si s'atrevia o no a posar els seus llavis a la cara de cera de la morta. Ni quan als deu anys va ajudar amb tres nens a portar al cementiri, a mà, la petita caixa blanca amb les restes de la filla de Manuel, el Falla: gràcies a uns ganxos de treure ferrades, va ser rescatada del pou, clavada com estava en el fang, a qui la seva mare havia perdut dels seus braços en el salt que amb ella va donar al buit quan es va tirar al pou, ia la qual de res li van valer que, al principi, les fortes sayas li sostinguessin a la superfície ja , quan van amarrar, elles mateixes van ajudar a enfonsar-se en el fang. Ni quan, ja mozuelo, va ajudar a portar a coll la caixa de la germana de Manolo, el birria, el del ball i cafè de la plaça. Ni quan es va assabentar que un vell penjava penjat d'una biga al portal de casa seva, prop de la Creu de la Presó: en apropar-veu que un home tracta de desfer el nus escorredor per baixar-li, sense aconseguir-ho, sense pensar-s'ho dues vegades es va oferir, ell mateix va tallar la soga i va ajudar a baixar: d'això només recorda el morat de sang que hi havia el seu coll i llarga llengua

grossa que li escapava per la boca. Ni tan sols el va afectar quan, de jove, el segon dia de Nadal, als crits de socors de l'esposa del torner Quadrat, va pujar al seu pis: durant mitja hora va estar fent-li el boca a boca, fins que va arribar el metge, Martínez, qui després posar-li una injecció per al cor, per si de cas, li va indicar que ho deixés, que no havia res a fer, que estava insuflant aire a la boca d'un cadàver.

Aquestes situacions havien estat vanes bagatel comparades amb la que li va esdevenir en el temps que ens ocupa. Abans, havia estat mer espectador i oblidatís: ara li toca patir en pròpia carn el record inesborrable d'una altra experiència.

Realment, el nus principal d'aquesta història comença quan protagonista i la seva dona decideixen que el somni de la seva vida, compartit durant tant de temps, es faci, per fi, realitat. Anys abans, pensant en la vellesa, havien adquirit un pis a la vora del mar, a Alacant. La zona té clima benigne i podran gaudir de sol i platja, no només en les vacances d'estiu, sinó que han projectat passar els hiverns allà, quan ell es jubili, evitant la rigurositat de l'altiplà. Aquell feix de il·lusions que semblava lligat i ben lligat es va desfer en trencar la corda per costat més feble, la salut, que ningú aconseguia comprar. Només demanar la jubilació, una estranya malaltia s'apodera de l'espòs. Al principi es diagnostica de simple contractura muscular per pinçament d'un nervi entre dues vèrtebres cervicals: la veritat és que li ocasiona tan forts dolors d'esquena que ni li deixen respirar. Aviat s'agreuja amb forts batecs en cor descompassat, una sensibilitat corporal portada al límit i un estrès galopant, donant lloc a atacs continus d'angoixa vital. Si durant el dia el passa molt malament, els minuts de la nit són un suplici ja que no s'aconsegueix per un moment agafar el son reparador. De res valen les miografias obtingudes a dolor viu punxant el nervi, ja hipersensible, ni el subsegüent tractament prolongat de rehabilitació en una clínica especialitzada: a cada lleu millora, segueix sempre un llarg període de dolor agut. Fallen els sedants, són nul·les les sessions de massatges, la calor i la magneto, i qualsevol millora física és fugaç. Es pensa en un tractament psicològic i es consulta a psiquiatres. Si els internistes troben que el seu cor està normal, la contractura, diuen, no hauria de fer mal després canviar-li els sedants per altres més forts, per als psicòlegs és estrès simple per excés de treball: curarà amb descans i una dosificada ingestió de Mutabase i Lexatín. Tot inútil. Passa el temps, la malaltia s'agreuja i origina un estat depressiu agut que obliga a la petició de permís per malaltia.

Aquella situació trenca tots els seus esquemes. De creure imprescindible en el Centre, ha de deixar tot abandonat en mans subalternes, inclosa la Direcció. Sap que, d'amagat, li estan preparant un homenatge per la seva jubilació. Ell tenia embastada la festa de fi de curs, ¡el seu últim any en actiu!: Tenia programada la posada en escena de la sarsuela Los Gavilanes per alumnes de vuitè curs, dissenyada la decoració, el vestuari, escollides les veus del cor i preparats papers i intèrprets. Encara, pensa, hi ha temps si l'actuació es fa en playback. És més fàcil, ràpida i fins la desfilada pot finalitzar amb els sons vibrants de la marxa triomfal d'alguna òpera: Aida, sense anar més lluny, vindrà que ni de perles. Passarà aquesta mala ratxa, suposa. La seva esposa, realista, creu que, el millor és allunyar del seu ambient de treball i la família es trasllada a Zamora.

Malgrat la decisió, la malaltia no només no cedeix, sinó que augmenta en la foscor de l'alcova i allí arriba al seu clímax. Després del migdia, postrat al llit, els nervis en tensió, preocupat en evitar que un moviment avivi els dolors, cansat de suportar la mateixa posició durant tant de temps, fa un moviment de cap i, des del fons del seu cervell ressona un sord cruixit de cervicals. Nota una estranya sensació: una mena de descàrrega elèctrica creixent, procedent d'una central interna desconeguda, s'estén per tot el cos, no com ona que es propaga afable al llac després de la pedra que

llança el nen i arriba tènue al seu confi, sinó onada gegant sorgida enmig de terrible sisme submarí que, ansiosa de poder, llança navilis sobre roques escarpades, els destrossa-hi, remou adormides sorres profundes, aixeca escumes i més tard, cansada de rugir i destrossar, mor en una platja solitària i, sense obstacles, deixa, al nu, el seu cadàver a la sorra. Aquell raig terrible nascut al centre mateix del seu cap va recórrer tot el seu cos per morir en les ungles dels seus peus. Presa del terror, entreobre les parpelles un instant. Les quatre blanques parets que l'envolten s'han tenyit d'un estrany color vermell, no, més aviat, ataronjat.

Concentrant en una gota al mar de tots els seus dies, recorre la història de la seva vida en un instant i pren consciència del seu passat. Descobreix que el seu temps està regit per un rellotge implacable en què l'agulla de les hores va més ràpida que la del minuter. Els seus peus, sense fermesa, els nota posats sobre l'andana d'una estranya estació desconeguda. Passatger de tren, recorre passadissos buscant el seient del seu bitllet, les seves maldestres cames es desestabilitzen i ensopeguen, la locomotora, que abans discorria amb marxa en lent rodar de les seves unitats, de sobte redobla la velocitat i els vagons volen tan sense sentit que, els posteriors, bojós, ràpids i violents, avancen als primers, ¡incomprensible! i els desenvolupen. Passa un temps i la marxa sense control s'alenteix en desacceleració retardada. Finalment, el comboi s'atura lent, mandrós.

Nota que els seus sentits, abans tan sensibles, ara fallen, la llengua és estopa resseca enganxada al paladar, un desconegut fred gelat recorre els seus ossos, ni un dels seus músculs nota, aquesta immòbil, creu sentir crits, mes ni un sol batec escolta en el parietal; cessa la seva voluntat, una laxitud total i pau estranya li envaeixen. Tot, sense gens de lògica, li desborda, li sobrepassa. Baixa les parpelles, es resigna: tot això només pot ser una veritat terrible, la realitat indefugible, la fi total, la mort definitiva. ¡És mort! ...

* * *

Un silenci sepulcral omple la instància. La llunyana conversa de sobretaula li és xiuxiueig. Quan descobreixen el seu estat, la quietud de la sala es trenca i s'omple de veus, de l'esposa, els fills. Li mouen, li urgeixen que parli, que obri els ulls. No contesta ni insinua un gest. Li incorporen, li aixequen. Els ossos no suporten, els músculs no contrauen, el seu cos es queda fred, sense vigor, lacio. Tot inútil: carreres esbojarrades, rostres temerosos, angoixa al cor, llàgrimes furtives.

"Res importa, ja tot sobra".

Déu meu! Un telèfon! La mare demana ajuda al fill gran. A urgències, un metge de guàrdia. Una ambulància. Això sempre ha de succeir en dissabte! Minuts interminables. Arriba l'ambulància, l'envolten amb un llençol i acompanyen amb manta. Gira i xiscla la sirena camí de l'hospital, el cos vencejea a la llitera: sota el cos, un braç està aixafat sobre la lona, l'oposat, penja, balancejant. Sorteja l'ambulància una corba, la seva mà nota el fred suport de metall. Arriben a l'entrada, obren la reixa, entreobre els ulls amb mandra infinita. Presses, portalliteres que recorren el passadís: han d'arribar com més aviat millor. Llum blanca, bates blanques. Una doctora.

"Ossos trencats sobre àmplia banda de llum i una fita incommovible, el seu desposorio". "Són les dotze. Espies, embolicat en capa negra de rivets vermells, espera a la núvia a la porta de l'església. Convidats i curiosos, nuvi i padrí, esperen. Arriba un acte amb núvia i padrina, baixen i es forma la comitiva. Les menudes mans d'Anabel s'afanyen a elevar els extrems de la cua: que no

es trepitgi. Creuen l'ampla cancel. La comitiva s'endinsa a l'església sota l'ampli i corb arc del creuer: davant, Angelita, la núvia del braç de Fabri, el padrí; els segueix Pepita, la padrina, la seva amiga de sempre, amb el nuvi. Soroll de carreres per ocupar lloc privilegiat a l'extrem d'un banc central. A dalt, en el cor, la banda de música marca el pas amb notes i acords de marxa nupcial. Que feliç i bella està la núvia, tota de blanc! Vestit blanc de ras setí, cosset ajustat, llarga cua, vel de gasa en tul il·lusió, diadema, ram de flor del taronger, roses blanques, guants blancs, sabates blanques. És una verge blanca, pàl·lida i somrient. Mai va existir núvia tan maca "

- Intoxicació per ingestió massiva de medicaments, algú assegura.
- ¡Impossible!, L'esposa ho desmenteix.
- Descartada, rectifiquen amb rapidesa.
- O per drogues, algú suggereix tot seguit.
- No, el pacient no és addicte, s'afirma rotund.
- Injecció intravenosa preventiva, per si de cas, li recepten. No es fien!

"Una calor vivíssim, punxant, recorre lentament tot el seu cos. Com nota el seu abrasador foc en el seu lent camí per les venes gelades! Sent que recorre la seva flama cada mil·límetre d'artèria i racó del cor i que, donant diversos marrades, en ell es deté i allà fa llar. És que torna la vida? ¡Desagradable fonendoscopi! "

- Totes les constants apareixen normals, s'estranyen.

Li ofereixen un got amb aigua. Refusa. Cal que begui. L'obliguen: un pap Papo baix. Formulen moltes preguntes, seguides: no troben una sola resposta.

"Paraules inintel·ligibles. Preguntes sense solta ni volta. Què diuen? ¿Bogeria? "

- El seu estat comporta perill evident. Ha de ingressar. Que el responsable ompli el formulari.

"Receptes aïllament?"

- Què fem?, Plora l'esposa al fill gran: responsabilitat per al fill amb pes de llosa.

- Pare, et portem a casa? Ens anem a casa?, Pregunta Rubén amb ànsia. En tots, espera anhelant,angoixa vital. Només silenci feridor, tallant, absolut.

En esforç suprem aconsegueix moure les parpelles, entreobrir els ulls. Observa un moment. Veu la seva dona, al costat de si. No poder parlar! Li envia, resignat, un amorós pensament.

"Geli, veus? Res es pot fer, no hi ha remei: és la fi. Llegeix la meua mirada!"

Ella mira, no el comprèn. Ell parpelleja amb lentitud, pausadament. Els seus ulls fixos en un punt inconcret de l'aire volen absorbir l'instant tot el temps que encara li quedi. El seu record vaga.

"Cerimònia romàntica! Al costat del sí, barrejat amb l'intercanvi d'anells i dringar d'arres de plata, sonen instruments de fusta i corda. El seu timbre ressona en ecos foscos a la part alta de la volta. Chopin, amb Tristesse, omple l'aire de dolç malenconia; prolongat petó d'aliança perpètua uneix els esposos per a l'eternitat, amb la seva Ave Maria, Gounod tremola la prima en el violí, l'ànima suspèn i provoca sospirs, i al cim del somni arriben arpegis del Reverie, de Schumann, que envaeix, arrova i eleva l'esperit a regions infinites ... "

Pressent sobre si la vista de tots, l'expectació i angoixa aliena li xafen. Encara que envoltat, està sol, inerm, vençut. Si pogués lluitar! Massa tard A baix la guàrdia! Tanca als teus parpelles. Baixa el teu cap d'una vegada per sempre. Balanceja teus boges comes des de la vora de la taula, alternatives, lacias, manses, sense esperança. Només cal esperar que el rellotge engoleixi seus últims grans, menuts, de sorra. Tot va acabar. Està submergit en un pou sense fons. Déu, que ... pau!

"Tornen a preguntar. Que a gust està! ¡Haver de baixar del Tabor! "

- ¿Anem a casa?, Supliquen per enèsima vegada.

Que estrany! Què passa? S'adona. ¡Escolta!. Després hi viu. Llaçades de llençol no capturen els seus braços. De sobte, un ressort, estrany, impensable, el mou, l'impulsa. Amb gran decisió, no és quimera!, Baixa de la taula d'un salt, sorprendent a tots i fins a si mateix.

- Deixeu aquí aquesta nit o ¡demà hauran de tornar!, Sentència la doctora.

Amb esperança renascuda per nou rosada i tement que pugui transformar-se en gebre freda, definitiva, surt de l'hospital sostingut per braços, donant tombs, zombi total. Li porten amb cotxe. Escolta sorolls: sorolls estridents. En cop d'audàcia plena de pors, mira per la finestreta: llums blanques, fanals grogues, boges lluminàries, món de semàfors, colors enlluernadors: no reconeix el camí. Està a casa, de tornada, més tranquil. Asseguts al voltant de la llitera, àvids de sentir-lo, se l'escolta loquaç. Transcorre poca estona i té força per somriure i fins burlar-se de la doctora. Mira de voler tancar-! Diu: s'adonava de tot, però no podia parlar. No sap com va sortir del tràngol però a la vista està que va vèncer en difícil batalla. El somriure torna a les cares. Pensen que, Zamora, porta molt mals records: matí tornaran a Valladolid. La pau del somni embolicar avançada la nit. L'endemà al matí, amb la ment tancada encara en la seva nebulosa, anant de viatge, va suposar, submís, en silenci, que el destí d'aquella fugida era acabar a casa de salut, amb loqueros. En Zamora o Palència?, ¡Tant se val! Per al cas, no és igual? Importa el nom del lloc on et tanquin, home?

Qui hagués sabut el que avui coneix! Ara assegura que jeure mort no és estar sumit en el silenci més absolut, doncs en ell hi ha els sords i viuen, ni és la foscor més tancada, ja que en ella els cecs habiten, ni el son més profund, ja que la essència mateixa de la vida es nodreix de somnis. En ella, el que porta en suspens el mortal, res no val ni importa el mort: no detenen els seus ulls el color de les parets, ni el mobiliari de la cambra mortuòria, ni la qualitat del vestit de la mortalla, ni si la caixa és de noguera o pi, ni en les flors i les seves negres tuls de dol. Li commouen llàgrimes, ais i laments dels seus, més, en aquest moment, nota que tot sentir i poder humà fallida i l'únic vàlid

és un estat de total nul.litat esperançada al costat d'una humil submissió, que amara els teus plecs, els inunda i et completa. Sap que el substantiu d'aquest jeure no és la separació contundent dels teus, els afectes, les seves carícies, el so de les seves paraules, doncs, amb la mort, qualsevol idea de possessió o correspondència entre humans desapareix en no ser ja ni adjectiva; que tot rastre del món sensible es torna llunyà i va, no ja com perdut en la memòria o com si mai hagués existit, sinó de tal manera que, per al qual està en aquest tràngol, ja res mundà importa, es deslliga de tot i de tots ja que ha entrat i pertany a una altra esfera. Cuc vas ser a la vida, amb fins fils de mort laborista teu capoll i dins d'ell jeus ara en tomba de silenci a l'espera de ser papallona alliberada per alçar el vol etern. Només llavors comprens que del Creador reps la vida ia Ell, ja, en justícia, es la lliuraments, senzillament, sense més. Ara sap que la barrera de la mort s'escala sense dificultat i que només és un altre fita més en la ruta de l'existència, i que, amb la mort, t'arriba la pau. Hi ha més, una cosa important: dedueix que, sense estar de veritat en pau no aconseguixes traspasar la mort perquè un íntim sentiment de desassossec o culpa t'envaeix, persisteix i cavalca sobre la teva última tanca. Amb el judici definitori d'aquest sentir comença una altra vida, ben diferent, ja que comprovat ha de la mort no és el final de la vida. Queda clar que, malgrat tot el passat, només ha viscut una mort de posar i treure. La veritable mort, la definitiva, ha de ser per força una altra cosa. Va pensar per dins: Quedes avisat!

Capítol II: Veredicte: Culpable!

A partir de llavors sorgeixen temps d'incertesa, es troba en intricada cruïlla i la seva voluntat, sotmesa a impossible decisió, no té el discerniment mínim de la realitat. Està alienat o, potser, entenimentat? La mort només comporta bogeria, o la bogeria és senyal intrínseca de la mort? Només va somiar que va morir i tot va passar, o està somiant que viu i la seva vida és continuació d'aquell somni? O el que potser, no ha mort, perquè pensa com viu, o viu una altra vida, precisament perquè ha mort? És com per tornar-se boig. Ja n'hi ha prou, no debanament més. Deixa't d'elucubracions que no porten enlloc. Torna a la realitat, segueix vivint el teu somni. Espera, només un moment! Ara que ho pensa detingudament, sense testimonis, en la més pura veritat, qui li donaria impuls per sortir d'aquell seu últim estat de prostració i la força necessària per poder saltar de la llitera de l'hospital, en l'estat de nul.litat en què estava, tocant amb la més pura res?

Després d'aquella falsa alarma, nècia apreciació, error dels sentits, va arribar assossec a la casa, que no a la malaltia d'Emilio. No dorm ni descansa: el seu mal creix. Cuc en fruita cocos recomano la seva ànim: el cap, a punt d'esclatar, els músculs, tensos, els nervis, deslligats, l'aire, no n'hi ha prou, mandrós, el cor s'atura o, sense el mínim ritme, batega esbojarrat. Fins fa mal la medul dels nervis, rails del dolor mateix. Per res serveixen nous metges i externs potingues. El mal no és de músculs, nervis o esquena, està dins. El cuc remuerde l'os ametllat de tota la seva vida i un traspua amarg de rànica culpa neix, creix, l'envaeix i encén la llum d'alarma, vermella, definitiva. Si quan fugia del món dels vius no li van separar del si dels entenimentats, ni enclaustrat seu cos en el regne de les ombres, va haver de ser perquè té pendent culpa sense castigar. I càstig has de pagar! Qui pogués viure a gust amb la seva consciència! Perquè ella ni dorm ni deixa dormir: és mirall que perfila tots els teus trets, en blanc, en negre, en gris, i posa color a tots els tints posseïxis, no importa que siguin grocs, vermells o violeta, amb ella no val ni vel ni duplicitat, perquè és llum diàfana que enllumena, penetra i veu la teva intimitat, vols dormir, més et desperta com gelós guardià. Fidelment et jutja: ets tu, la teva pròpia veu, arribada del profund, és el teu propi jutge. Temes seva decisió, just, imminent, i, encara que no vulguis, repeteix sense pausa i et urgeix, insistent, a que et posis d'una vegada en pau.

* * *

Aquella tarda assolellada de juny va parir tota la neguit que, per anys, encadenada les seves entranyes. La persiana ajustada, en penombra el saló, asseguts a la llitera de vermelles faldilles, allà on les penes entre dues són sempre llum diàfana de veritats ocultes, els esposos de partida, sense intervenir ni tan sols una lleu tassa de cafè.

Ella renuncia al seu cafè d'olla, ell remou els pòsits de la seva ànima.

Ella busseja en els ulls d'ell, ell, amb les dues mans al cap, li encenen els borbolls que ascendeixen pels vasos dels seus temples.

Ella, semblant pacient, a ell, el temps li apressa. Ella, com sempre, espera.

Realment, és ell qui parla i es atropella. ¡Tant temps ha estat mut!

Ell li obre la seva ànima, li descobreix penes, ella, torna un somriure, li complau.

Li ha fet mal, molt de mal, durant tota una vida: ha estat malvat.

Ella insinua una ganyota amb cara de nova circumstància.

Li ha oblidat en un racó de la cuina: ha estat un roí, ella el mira afable.

Ell ha passat la seva vida absorbit en el treball, guanyar diners.

Ella, hacendosa, mai ho va malbaratar.

Es embeure en llibres, ella, pota trencada a casa, a tasques de llar.

Per un, oci, entreteniments i foteses, per a una altra, la cura dels fills.

Ella per a tots, ell, només per a si.

Ella esbossa afectuós un gest de retret: És tot? Només importa la teva salut.

El temps apressa i segueix la seva exposició: llàgrimes sense consol roden per les seves galtes; color de les estovalles són les venes dels seus ulls. Submís, vençut, fervent, clavat de genolls, suplica perdó. Mil vegades repeteix pecat i súplica. El li va fallar. A ella, que li va lliurar tota la seva vida, en cos i ànima!

Llavors, pregunta estranyada: Què passa? Mai t'he vist tan humiliat i suplicant. I l'interroga, entre temerosa i expectant: potser hi ha una altra dona? Que ja ho diu el refrany: la primera, escombria, la segona, dona.

No, no i mil vegades no!, Respon amb un crit ronc que esquinça l'ànima.

No sap com dir el molt que sent que li hagi fet patir en lloc de fer-la feliç. Totalment vençut, submís, calla. No li comprèn! O, potser, sí, i calla. Segur que, tot sol, molt ha plorat i resat més perquè Déu tingui pietat i traspassi al seu cos tot el mal que ell pateix. Es miren en silenci, tendre. Passa un minut, una eternitat, barreja d'incertesa en un i amor en l'altra.

Sona el timbre de la porta, arriba una visita: és Julia, la secretària: dissimulant, demana informes sobre un document a complimentar i aprofita l'ocasió per preguntar com segueix. Tracta de donar-li ànims, ha de reposar, ja està preparat el banquet de la jubilació. S'acomiaten a la porta, ell queda a la sala embardissat en els seus pensaments. Rosega cireres regades en plor. Ella torna. El mocador suau de les seves mans neta una reguera de llàgrimes i amb un entranyable petó, únic, banyat de somriure, complaguda, fosos en tendre abraçada, en ales amoroses i silenci, arriba la pau.

Quan va tornar a la realitat es va adonar que les dues havien parlat durant bona estona al replà de la porta: no sap de què. Avui recorda que, en una ocasió, Julia li havia dit en un a part de feliç memòria: Quina gran custodi tens al teu costat!, I en un altre, temps després, desvetllant un secret mantingut ocult: Si sabessis quin dels àngels Déu vas perdre!

Per cada moment de pau i amor, íntim, vívid, quant desencontre i desamor! Quan es perd, sospesar: que gran do és l'amor! Don vulnerable que, quan creus tenir-lo, ho usurpes creient guanyat pel teu esforç i el van arraconar com a objecte aviat a recuperar en un futur proper, a voluntat, sense caure en el compte que és bé que cal cuidar cada dia i cultivar amb cura en única escola, la de la fidelitat. Que fidelitat és amor el que saba l'arbre: sense l'un, l'altre agonitza com rosa sense reg, per bella que sigui. I reg continu, ja que estimar és un donar-se a l'altre, sense terme, sense esperar rebre res a canvi. És un sentir que unifica i la seva unitat es trenca quan d'una de les parts no aporta, doncs llavors, erma, escampa. Amador, com més dones al teu amor, més reps de l'estimat: és llum reflectida en doble mirall. Perquè l'amor no és només sentiment compartit sinó unitat d'acció amb impulsos entre dos cors en la mateixa direcció i fase perfecta, de manera que els seus amplituds sumen ja dos beneficia. És que pot haver sentiment tan elevat com l'amor? No hi ha res comparable, ja que és l'únic que perdura, ni hi ha llengua que tingui paraules que expressin la seva sublimitat, ni pintor que pugui reflectir tots els seus tons en el marc d'un mesquí llenç amb colors terrers trets al rude lli. Quina bellesa! Com complau! Qui tingui aquest do que no ho descuidi doncs, si bateguen dos cors a l'uníson, la basta corporeïtat de tots dos es sublima en un sol esperit i els embriaga amb gaudis infinits de pau i assossec.

Si així ocorre en l'amor mundà, donació imperfecta, despreniment efímer, quina serà la valoració de l'espíritual, elevat al màxim, com el de perdre la pròpia vida de l'altra, ja que ja no aconseguirà obtenir res a canvi? No és fàcil comprendre! Es diu: Crist va morir pels pecats dels homes. No es colija d'això que el pecat té tal poder que va acabar amb el Fill de Déu, sinó que va ser l'amor del Creador a la seva imatge, l'home, el que va fer possible la seva vinguda al món, precisament, per rescatar del poder pervers del pecat a tots els homes, tornant al primigeni estat de la seva creació. Pot existir amor com aquest?

Sense discussió, no hi ha res comparable amb estimar l'altre. Si per treure el carnet de conduir has de llegir amb atenció, practicar amb molt de compte i realitzar amb èxit l'examen, és a dir, posar tant obstinació en alguna cosa de tan mínima importància, no hauries de preguntar: com porto el test

de la meua vida de amor a l'altre? Perquè, al final de la vida, et s'examinaran d'una única matèria, la més important: et examinaran de l'amor.

Capítol III: Pujada al Calvari.

La seva ànima era del grat del Senyor.

Per això es va afanyar a treure-li d'entre li maldat.

(Saviesa, 4,14)

En aquest món, el minut fugaç de felicitat que se't dona fuig de la mà com tènue núvol vaporosa arrossegada per terrible huracà, que colpeja merlets, trontolla pilars i derroca totes les teves muralles. Així, la pau i la fortalesa en fa Angelita amb proves en excés, es van esvaïr de sobte, en un moment, en informar d'una malaltia greu del seu fill menor: havia estat ingressat a la clínica Corachán de Barcelona per una deficiència pulmonar i necessitava una operació urgent. Hi havia pogut lluitar amb enteresa al costat del marit. Més ara, lliurament i abnegació havia de dividir-se en dos fronts diferents i distants, units i separats per la seva voler d'esposa i pel seu amor de mare. Com anar a la seva obligació de mare sense allunyar del seu deure d'esposa? Marit i fill estaven en situació crítica, impossible córrer cap a un deixant a l'altre. Comprendent que la justícia resideix en l'equilibri del just medi, lluita i convenç al seu espòs de la necessitat de viatjar junts, al·legant que sempre veuen més quatre ulls que dos per prendre qualsevol decisió. No anirà sola tal com ell vol! El viatge queda decidit i, com ell manifestés inseguretat per conduir, es decideix que tots dos arribaran a la ciutat comtal al cotxe del gendre, Joan Carles. El seu esperit va quedar així reafirmat amb aquesta decisió, exteriorment. En el seu interior el cor sagna en veure el patiment del pare i el que suposa en el fill, lluny de la cura d'una mare. La seva intranquil, fins que comprovés l'estat de l'absent, no es va evidenciar en el seu rostre, sempre amb un somriure a flor dels llavis, per evitar influir en la del marit, donat el seu estat. La dissimulació va durar tot el viatge.

Ja a la clínica, han d'esperar a que pugui realitzar l'operació i, després, que el fill es recuperi del pneumotòrax a què ha estat sotmès. L'estada és per a tots un suplici: per al fill, pel dolorós postoperatori, per al pare, ja que el seu estat mental deriva en dies interminables de sofriment, nits en blanc i total desassossec, i per a la mare, lluita constant entre el seu deure de mare i d'esposa doncs el seu marit li urgeix a tornar: diu que no pot aguantar més. Així, l'estada a la clínica es va reduir al mínim i quan es va donar permís per traslladar al malalt, van llogar un taxi i el van traslladar a la Seu d'Urgell, el seu lloc de treball. El viatge va ser accidentat ja que en passar el túnel del Cadí, una jove escometre amb el seu cotxe al taxi: tot va quedar en un ensurt i el taxi amb alguns desperfectes. Finalment, Emilito va quedar ingressat a la clínica de la seguretat social i els esposos tornen amb tren, precipitadament. L'amor d'esposa havia vençut a l'obligació de mare.

De sobte, la seva millora va ser notable. Descansava, dormia i deixava dormir. Tornava la tranquil·litat. Havia de refer-se i el millor seria aprofitar aquell estiu per passar un temps de vacances a Alacant, al costat del mar. Van fer una primera etapa del viatge fins a la casa

d'Inmaculada, a Tudela del Duero, de Valladolid. Angel, el seu marit, Guàrdia a la localitat, va comentar que havia estat un atrevit en conduir, malalt, fins allà. Li va contestar que estava bé, que el conduir no li cansava. ¿No serà millor que aneu més tranquils, amb autobús? Anirien a poc a poc: qui corria darrere seu? Parlant del perill dels viatges recorden dos moments en el que van fer de retorn de Basa al final del període de prova, amb Emilito i el seu cunyat Angel: ficats a Madrid, al carril central de la M-30, amb trànsit abundant però fluid, un Land Rover avança per la dreta i, de sobte, envaeix el seu carril, amb cops de volant, sense control. El xoc és segur: no ha de frenar ja que els cotxes posteriors li impactarien. Sense pensar-ho dues vegades accelera i, passant pel forat que deixaven conductors espantats, per mitjà carril de l'esquerra, avança al tot terreny. Tots es tiren les mans al cap, dient: de bona han salvat. Algú va comentar que conduïa una dona i s'havia espantat d'una abella que havia entrat per la seva finestreta. L'altre, va ocórrer prop de Villalba. Dels tres carrils, circula per la dreta. En costa, intenta avançar a un vehicle lent, més, a meitat de la maniobra, un camió envaeix el seu carril i l'obliga a circular pel de l'esquerra, el camió, que no porta trajectòria recta, li tira contra la tanca. No frena perquè pel seu carril vénen cotxes a molta velocitat, i decideix accelerar per passar al camió. Al cim, hi ha retenció, hi ha els semàfors en vermell: és la sortida per la Vall dels Caiguts. Com el de l'esquerra està abarrotat, l'obliga a una ràpida maniobra perpendicular, aconseguint aturar-se sense perill al voral de la dreta: van passar por, però tot va acabar en bé. La vetllada va transcórrer parlant de diferents coses amb els seus fills. De matinada, van reprendre el viatge.

* * *

L'estada a la costa va ser nova lluna de mel. Contribuir, en el seu minut just, cada element: raigs de sol benèfic que cauen sobre pàl·lides pells i les dauren, sorra de platja plena de tovalloles amb àncores i velers tatuats; brisa marina movent serrells dels para-sols refresca seu recer, visió de sílfides en biquini de colors cridaners; tebior d'aigües blaves, amplitud d'horitzó trencat per un vapor camí de Tabarca; turista en xanquetes i pantalons curts, aquest que arriba, aquell que se'n va; turista, gorra, càmeres i flaixos; motxilla viatgera penjada a la esquena. A l'avinguda, barreja de races, embarbussaments d'idiomes, difuminats semblants i un xiringuito: cervesa, gelat en cucurutxo, orxata de xufra, d'ametlla, cavalcada de moros i cristians, guinda de bengales de festa i crema de fogueres. Pau interior és pa de cada dia i majestuosa lluminositat, benedicció de totes les seves nits. Tot un mediterrani món als seus peus.

El Passeig de les Palmeres és formiguer al vespre. Encara que la tarda refresqui, dona angoixa recórrer, sobretot creuar pel centre: venint de la platja, a l'esquerra, aixequen cada tarda la fira, amb parades de quincalla i record i, a la dreta, prop de la vella via arrencada, paral·lela al port, files de cadires de fusta, verds i grogues, en les quals reposen les cansats transeünts. A banda i banda, velles, que durant la canícula dormen la senti en butaca o cucean després del cortineta, deixat seu amagatall, llueixen els seus millors peces, vestits, joies. Assegudes als bancs, veuen venir el model de cada vianant. Concert de tarda: tothom s'atura i s'apinya al costat de la carpa de l'orquestra: pacient, escolta partitures i rep trepitjades encara que la petxina s'expandeixi el so i es percebi millor estant a una distància prudencial.

Tan animosos i feliços són allà, que els dies passen volant i es dilueixen com breu espiral de fum. Desitgen a recordar tota una vida passada junts en un gran viatge amb motiu de les

pròximes noces d'or. Mas una nota a finals de juliol els torna a la realitat i trenca el somni. Han acabat quinze anys dels pagaments ajornats del pis: han d'anar al notari per la liquidació d'hipoteca i l'escriptura definitiva, previ pagament del cànon corresponent. Amb això, culminen el seu somni. Tot està en ordre. Ell gaudeix d'una felicitat en intimitat, es troba bé, està eufòric, més un halo de preocupació indescriptible tenalla a ella: la seva mare és vella, està sola. Ha de tornar, vol veure-la. En va ell desitja prolongar l'estada i aquell temps de felicitat, ella té pressa. Ell li dissuadeix de tornar amb urgència: és cap de setmana i tant dissabte com diumenge, el trànsit estarà impossible. Dilluns, 31, final de mes, surten els que avancen les vacances. Els dos dies primers d'agost hi haurà embussos i la carretera serà veritable riuada. El millor és sortir el dijous 3, centre just de la setmana i carretera tranquil. Ella, submissa, accepta, però la resplendor perenne del seu rostre agonitza, la lluminositat que irradiava desapareix i es torna en boirina. Què li passa? És que té por? Oh!, Sí, potser tem la boira feta boira tancada, com la d'aquella nit, en la que anant a Zamora també a visitar la seva mare, li va fer aturar el cotxe fora de la carretera fins que va passar un camió al qual van seguir després de les seves tènues llums de gàlib del darrere. Però en el temps en què estem, en ple estiu, no hi ha res a témer per aquest costat.

Viuen una falsa sensació de que tot segueix igual: ell prepara la bici ja que ella vol portar perquè la gaudeixin els fills, està Valdi, abans de partir fregarà la casa d'un rodeón i deixarà per a la tornada la neteja de persianes, mira que és meticulosa!: al setembre tornaran i romandran tranquils durant una temporada, sense presses ho farà. Un cansament i rara deixadesa els ha fet fer la migdiada els tres últims dies al llit diferents: pretexta calor. Li ha demanat que dormi a part. Ella, que sempre va preferir llits estrets. És hora que t'acostumis a dormir sol!, Va explicar.

* * *

Estant submergit en l'angoixa, impotent, que n'és de difícil seguir el fil lògic del pensament! Els records s'amunteguen en l'estreta porta de la memòria, en penombres, en sortir, no enfilats en enfilall ben disposada, sinó en feix regirat, sense lligar. Les relacions que els s'entrellacen és teranyina, que els embolica en el seu malla, irremissible. És com quan esculls aquesta cirera d'una cistella. Tires d'un dels cues, intentes separar del seu embolic amb els altres, reprimir un impuls boig de supèrbia i entretallada l'alè en sospir imperceptible: d'una vaig, dues vingueu, i si veniu tres, si us plau, no us caiguen! També el carter que passa cada dia per la teva porta, potser, sense més, posa la carta a la bústia? No truca al timbre per el deixis franc al portal i el prem una altra vegada, perquè ho sàpigues que porta noves? Ara qui clama és el pregoner: escolta la seva bàndol d'autoritat. Sents el redoblament del tamborí costat del so penetrant de la seva corneta? Amb veu en crit el repeteix en places i torrasses perquè tots sentin, alt i clar. Raó és que, cireres travades, vagin junts carta i pregó, l'un amb el dos.

Al capvespre del dia anterior a la partida, juguen els nens als carrers del jardí. La terrassa s'omple del seu cant. Salten a saltar i parar, juguen a roda en el Rei del Monument: A la una va la mula, a les dues, el rellotge, a les tres, els passets de Sant Andreu: un, dos, tres. No hi ha dos sense tres! Juguen sense descans: A la primera, sense tocar, a la segona, calcula que et s'enfonsi, en tercera, va clavar el meu genoll en terra, que mai vela. Refrany de vell en boca de nens. Encara que no vulguis: a la tercera, ¡va la vençuda!

* * *

1995. 3 d'agost. Les sis de la seva suau matí càlida. Els preparatius del viatge de tornada els han portat una hora llarga. Els paquets estan carregats al maleter del cotxe amb el quadre de la bicicleta i les seves rodes, desmuntades. Les avingudes d'Alacant estan silencioses i encara buides de cotxes i transeünts: només algun obrer va al seu treball en una sorollosa motocicleta. A aquestes hores, els semàfors són trastos inútils que segueixen impassibles el canvi monòton de llums. Les volutes de fum del Ducados sortides de la comissura dels llavis d'Emilio solquen l'interior del Volvo, barrejades amb les notes d'una melodia clàssica escampades pels altaveus. Angelita, atent copilot, vigila en la foscor carrers plens d'ombres i senyals lluminosos sense sentit. Així, fins a sortir de l'urbs i estar en carretera.

Fora de la ciutat, el cotxe serpenteja les rampes del turó seguint l'estela de la serp de llums vermelles i ulls blancs, groguencs, a l'altre costat de la línia contínua. A l'horitzó, per la dreta, es perfila un gran pa vermell. Amb els primers raigs del sol d'agost, confiada, serena, tranquil, ella dorm, descansa. Ha regnat en tota la matinada rematant les tasques de la casa i del viatge. Amb tranquil·litat, a poca velocitat, es va consumint la llengua allargada que voreja amb dents de pedra cada quilòmetre. No hi ha pressa. Arriben a Albacete, el sobrepassen i s'acosten galopant a La Gineta. Avança a un camió i puja per un fals pujada. Al replà, una cortina de boira tapa el sol, ho cobreix tot. Dues fileres de cotxes detinguts. Hi ha retenció. El que fins llavors havia estat tranquil·litat, seguretat, assossec, es transforma en rapidesa, pressa, nervis. Un banc de boira els deté. Ell canvia la seva costum de fugida cap endavant per quietud, i frena. Quan arriba a contactar amb la boira nota, millor, pressent que, realment, ell no condueix, no actua, només sosté el volant, sense voluntat. Una cosa desconegut li anul per complet: nota una estranya sensació de pau i assossec enmig d'aquella boira que tot ho oculta. L'impacte és segur i, tanmateix, en els últims metres es deixa anar, cedeix el control i el cotxe corre sol, sense govern, fins que impacta i s'atura.

El petit xoc amb el cotxe aturat davant, sense llums ni conductor, el fa tornar en si. Intenta ficar la marxa enrere i col·locar a la vora de la carretera, a la dreta, al voral, en posició de risc nul. Tot és inútil. Els esdeveniments es desenvolupen a gran velocitat. Alguna cosa ha impactat amb fortíssim cop a la part posterior. Quina brut!, Diu simplement. Un sense nombre de nous cops, sacsejant, li porten i porten al llarg i ample de la calçada. Enlluernadors ulls sortits d'altres fars tan aviat els veu de front com de costat. Un camió de gran tonatge els ha colpejat i després un rosari de cotxes més li arriba per tot arreu. Mira a la seva dreta la seva dona, i una gota de sang treu el cap per un dels orificis del seu nas i un filet al costat esquerre de la comissura dels seus llavis. Té el cap recolzat sobre el seu seient. No l'ha sentit una sola veu de prevenció. Segueix adormida. Li diu, no contesta. A crits demana auxili. Intenta obrir la porta del seu costat. Veu ombres sobre l'asfalt i una li crida que no surti del cotxe: hi ha un mort sobre la calçada. Palpa la seva cara i no troba les ulleres. Un vel de sang ennuvola els seus ulls. Crida ¡auxili!, Suplicant. Arriben desconeguts per ajudar-lo. Volen obrir la porta de l'acompanyant i no poden: tot són presses, carreres. Ajudats de palanques de ferro, obren la porta i la treuen del cotxe. El intenta deslligar, sense aconseguir, la cadena de Nuco, el gos, que després veu lligat a la llanda d'un camió. L'ajuden a sortir del cotxe. En tractar d'incorporar-nota un fort dolor al costat esquerre. Assegut, encongint, recolzat en la roda del camió, espera que arribi l'ambulància, que algú ja va cridar. Amb boira, sense ulleres, caient-li sang als ulls, veu ombres que corren entre els cotxes de l'accident múltiple. Li expliquen que a ella li estan atenent. Després llarga espera, arriba l'ambulància: uns infermers li puguen en llitera i, mentre li observen, s'interessa per la seva dona, a ells la recomana. No té per què preocupar-se, un altre equip està pendent d'ella, són professionals. L'ambulància ha de donar una volta per prendre l'autovia de tornada a Albacete. La tornada és interminable. Li reunir al hospital general.

* * *

La llitera roda apressada per passadissos atestats d'estrany i l'introdueixen directament en un ascensor. Arriba a una sala molt concorreguda: auxiliars, metges, bates verdes. Li ausculten i, com qui fa recompte, entre ells es diuen: vidres en cuir cabellut, tall en parpella esquerra, rascada en canilla dreta. Ell els mostra amb insistència la medalla d'auxili de lèrgia que porta penjada al coll. Com et dius?, Li pregunten de forma mecànica. Dóna el seu nom i cognoms. A què és lèrgic? ¡Quina pregunta! Si està gravat a la medalla! Al grup Per. Estàs en algun tractament, preses alguna medicina? Amb anterioritat, sí. Mutabase 2-25 i Lexatín-3. On et fa mal? En el costat. ¿Molt? Sí. Notes alguna altra cosa? Manca de sensibilitat en el dit petit d'aquesta mà, l'esquerra. Torna la llitera a recórrer passadissos: el porten a Radiografia. Després espera eterna d'avantsala, desapareixen plaques a peus, cervicals, tòrax i mà, en doloroses postures. Ell pregunta sense parar: com està la seva dona, on és. Aquells doctors ho desconeixen: no està en aquesta planta. Aquesta és la de diagnòstic, no hi ha malalts. Estarà en una altra. El porten a una sala embolicada en penombres. Està sense ulleres. Li fa mal i li tira la parpella i un dolor agut li fa estar encorbat sobre el ventre. L'espera és insuportable, la calor, vergonyós. Li posen en un llit separada per un biombo de cortines color salmó. Infermeres joves de bates blanques van i vénen pel recinte obstinant-se a moure les cortines els ancoratges lliscants produeixen un grinyol atroç. Li despullen, cobreixen les seves espatlles amb jaqueta de pijama, blau. La més nena és hàbil i l'atén amb amabilitat. Li posa una agulla a la vena del dors de la mà esquerra a la qual arriba el sèrum barrejat amb anestèsics d'una bossa de plàstic transparent penjada en un suport metàl·lic en T. Cada poc li posa una injecció a la panxa que li causa un dolor curt i agut, per al reg de la sang, explica. El temps s'ha aturat. A la sala de cures li donen punts dolorosos a la pell esquincada de la parpella esquerra. Es faria el tall amb algun vidre del cotxe que saltés, amb algun de les ulleres o la muntura metàl·lica. Del cuir cabellut li extreuen trossets de vidre ple de sang. Li tornen a la mateixa habitació sense portes. Està cansat, temorós, aclaparat. En posició fetal i entreson de letargia, es alberga en l'embolcall del llençol. És el cau de de la seva nova cau.

"No pot obrir els ulls, no distingeix res en aquella penombra d'ombres que s'allunyen. Vaga errant, a la gatzoneta. Camina descalç, nu. Es nota brut i desitja tapar les seves vergonyes, més la curta roba que li cobreix és insuficient. Busca la seva dona. La cerca amb mirada anhelante després de cada cortina, sobre cada llit. Intueix que a cortina queda, llit buit. Una cortina, un llit, una altra cortina, una altra. Per fi l'última cortina, la darrer llit. No la troba: està en una altra planta. Ha d'anar-hi. En el seu intent, més que caminar, s'arrossega malbaratant inaudits esforços. Així, cada porta que aconsegueix traspasar és un gran èxit, cada passadís inacabable que aconsegueix recórrer, desafiament vençut, cada esglaó que aconsegueix escalar, patiment passat. No importa que els esglaons es disfressin de basculant tobogan que s'enfonsa. Ha d'arribar a dalt ia la barana s'agafa amb totes les seves forces per no caure, li serveix de suport i per ella es llisca. Està suant i les últimes forces que li queden aviat l'abandonen. És de dia o de nit? Obre un instant els ulls i creu veure una mà que saluda després de la vidriera. No pot més. Li pesen les parpelles. Descansarà un moment ".

Escolta un xiuxiueig: No et moguis tant!

Un mal de costat li espavila. Quatre forts mans agafades a les cantonades del llençol inferior del seu llit li eleven com a una ploma, li dipositen a la llitera, la carreguen a l'ascensor i arriben a Radiografia. Es repeteix el procés, però aquesta vegada més ràpid: comproven alguna cosa. De tornada, un doctor li posa un catèter a l'esquena del que surt un fil i un tubet per introduir calmants i

medicaments: així punxaran menys. Després, li perforen entre dues costelles al costat esquerre i, en l'orifici, li posen l'entrada d'un tub per drenar el pulmó. El tub va connectat a un aparell, el Neumo. Ha de ser un pneumotòrax, igual al de Emilito a la clínica de Barcelona. Després, li omplen de pegats amb fils el cap i el pit i li posen un tub de pinça al nas per inhalar oxigen. Passa que, sempre, quan més tranquil estàs perquè, relaxat, comences a descansar, és quan transformen la pinça per una màscara de plàstic l'interior posseeix un recipient amb aigua en què donen un cop de substància que produeix vapor sufocant, o toca punxada a la panxa. No falla. Si el degoteig s'atura, la sortida de l'oxigen no està entre aquests límits o la Neumo s'atura, premeu el timbre que té a mà. Pregunta a una infermera de la manera següent la seva esposa i li respon que no ho sap ja que ella acaba de començar el seu torn. Quan arriba una altra i la pregunta en el mateix sentit, li diu que només és auxiliar de planta, que preguntis el doctor. Mira al seu voltant: és una altra habitació. Una gran somnolència li aixafa. I si de cas fos ... Ha de resistir. En un bolcada, un estrany sabor arribat l'estómac, buit, li puja fins a la boca, produeix impotència, encongeix el seu cor i l'obliga a quedar-se molt quiet.

"Està en un passadís fosc, baix, estret, de roques grises, humides, sebosas. Per ell va en marxa lenta, fatigosa. S'arrossega agafant-se a cada sortint rocós, però la brutícia que recobreix tot li fa relliscar, cau i perd gran part del camí aconseguit com cargol que rellisca tàpia baixa. Amb tenacitat i esforç segueix endavant, una vegada i una altra ho intenta, tantes, que ja fa molt que va perdre la noció del temps transcorregut. Per fi, després increïble lluita, aconsegueix arribar a un passadís que es va ampliant i es transforma en gruta baixa. Allà aconsegueix descansar, mig arraulit, emparant seus ronyons adolorits sobre la fermesa d'una dura roca. El lloc és fresc, humit, desagradable. Està enllumenat per alguna torxa. Diverses joves parlen entre si, vesteixen vestits d'abric. Segons sembla, ha arribat a estranyes terres del nord. Repetidament, pregunta per ella. No interrompen la seva conversa, cap respon. Descansa un moment i decideix continuar la seva recerca per un altre passadís. Ara està sobre una roca llarga, inclinada, amb extrem tallant i vèrtex punxegut. Porta intentant creuar-la molta estona sense aconseguir avançar en absolut "

Quan jueus a la UCI, les manetes del temps es traven, es engarrotan. Durant el dia el règim de visites distreu una mica encara que estigui sumida la teva consciència en el sopor que produeixen els fàrmacs, la penombra i el silenci. Desconeixes certament si és dia o nit i alces la mirada a les cortines que cobreixen la vidriera. De tant en tant, entre la visera de dues palmes, divises una cara, que no distingeixes, intenten teus ulls esquinçar la penombra i veus que una mà sembla fer-te un senyal de salutació. No saps qui és, però el gest s'agraeix en l'ànima perquè et treu del cec anonim i et retrobes amb algú que dóna mostres de voler. És una injecció de moral que esborralla tots els dolors i emmascara el tedi insofrible durant un breu lapse de temps, just fins a trobar el vel de la cortina. La nit passarà lenta, de sofriment, més tens l'esperança que el matí il.lumini altra vegada la vidriera.

Quan et traslladen de planta i et len en una altra sala, el primer que et crida l'atenció és que el sol penetra per les esclotxes de les persianes i que pots ordenar que per elles entre més o menys llum, a voluntat. Segueixes lligat a màquines, llit i paret, enmig d'una teranyina de tubs, però ja les visites ja no són simples fantasmes sinó persones reals. Cada malalt té familiars i amics al voltant del seu llit. És clar que molesta la cridòria de les visites, no intenten parlar baix: no comprens que facin cas omís al cartell de "Silenci", que saps penjat al centre de la porta. És cert que tanta algaravia afebleix, t'avorreixen les xafarderies que explica la visita del teu veí i et molesta fins el

soroll que produeix la moneda que lloga una pel·lícula a la televisió. Per a cinema estàs tu! Tanques els ulls i, passat un primer moment, t'adones que estàs entre d'ells i comparteixes les seves vides en banc forçat, enclusa on la paciència farga, menjat per solidaritat, bevent la teva pròpia fel doncs sempre has de respondre amb paciència, transigir. La tele dóna una notícia: gran riuada en una acampada d'Osca. Es compten per centenars els morts.

Aviat sonen palmes avisant que el temps de visita ha finalitzat i, segons van allunyant-se les petjades pel passadís, t'arriba alleujament físic i l'esperit es buida de tota barreja de verins. Marxen tots i queda al teu costat el teu fill de torn. Ara, Rubén, que permuta amb Immaculada i Angel, el seu marit, a Violeta i el seu, Joan Carles, o els reemplaça, si s'escau, Emilito. Poques vegades es reuneixen dos fills doncs Albacete està lluny d'origens o destinacions i tots han de atendre les seves tasques. Tu repeteixes sempre la mateixa pregunta: com segueix la teva mare? Millora? I obtens la mateixa resposta: està bé, descansa. El que has de fer tu és pensar en millorar i guarir-te. Però, on és ella? A la planta alta, tots, a l'uníson, responen. Els fills no menteixen. Tots afirmen en el mateix sentit. Estàs cansat i el suport de l'entreson t'envaeix. Mas la inquietud no et deixa anar i fuig de tu el descans.

"Continua la seva marxa a ròssec pels passadissos, acostant-se a les brancals de les portes, tira de la fusta en el seu afany d'avançar, entreobre portes sense cap resultat. En una de les avantales en penombra descobreix una dona asseguda en un divan. Només li veu el pèl del cap, la de la seva part superior. Primer creu que és de color rogenic més en fixar-se descobreix que és negra, correspon a una morena. La seva esposa és morena. Com si s'haguessin posat d'acord, torna un instant el cap cap a ell. És ella, però sembla distant. En intentar acostar-se, després d'un esforç increïble per mirar a la cara, comprova que és una altra persona diferent: ella s'aixeca de la butaca i surt de l'estada. No per això decau en el seu afany. Una i una altra la va buscar més, tot i tots els seus esforços per trobar recorrent planta després planta, va ser inútil. Hi havia desaparegut com si l'hagués empassat la terra. "

Violeta, a la seva capçalera, neteja la suor de la seva cara i toca la seva espatlla, alhora que diu: no et moguis tant, que et vas a caure del llit. Si al final et deixaran anar tots els tubs. Dorm, relaxa't, descansa. Va explicar a la seva filla l'estrany trobada amb la seva mare, amb pèls i senyals. Ella li va contestar: simples figuracions teves: està en últim pis. Mentrestant, les seves mans subjecten les d'ell i acaricien el front mentre li neteja la suor.

Fa dies que no apareix la doctora: s'ha pres vacances de cap de setmana. Amb impaciència l'espera, sap que és consciència i la considera veraç. Li preguntarà pel veritable estat de la seva esposa. Ella no li mentirà. Passa la visita als matins, però van passant els dies i la substitueixen diferents persones que no saben: infermeres, auxiliars, doctors ajudants, ho desconeixen tot. Quan per fi es presenta i àvid de resposta li pregunta, ella no desvia la seva mirada sinó que les fixa en les seves pupil·les, pren notes del malalt i li contesta que s'interessarà i li enviarà un propi amb notícies del seu estat. Passen lentes les hores, els dies i l'habitació es pobla de nous inquilins. Arriba una dona a qui el seu marit va ruixar amb alcohol i després li va calar foc: l'havia trobat al llit amb un altre. Estava greu ja que les seves parts íntimes, pel que sembla no tan nobles, van quedar socarrimades: se li va rostir el ventre. Quan hi havia els parents d'ella, culpaven de tot a ell, i viceversa. Les raons exposades a veus li molestaven en excés i li aixecaven tal mal de cap i fins juraria que, quan ell la

va visitar, els va veure allà junts fent ganyotes amoroses. Molest en el fons, es va alegrar quan van marxar. Hi ha un malalt bromista que s'entesta a parlar durant tot el dia. No rep visites, és gallec: a Galícia hi ha la seva dona i família; aviat estarà amb ells doncs li donaran l'alta. No es cansa de fer exercicis amb un aparell que conté boles de colors. "Tu també hauràs de practicar molt fins que aconseguis sostenir molt amunt la bola vermella". No calla ni dormit, ni descansa ni deixa descansar. Aquell home fuma a la nit: la brasa de la cigarreta la veu brillant en la foscor. Violeta li assegura que mai s'apaga el pilot d'encesa de la tele.

Ja porta ingressat diversos dies, seran vint?, I una tarda un dels fills li va dir que demanaria el seu trasllat d'Albacete: durant tot aquest temps l'han passat fora de casa en constants viatges i tot està abandonat. Ja ha passat el pitjor i pot viatjar. Al malalt no li va semblar malament perquè, encara que no es troba bé, està desitjant deixar aquell món, d'estampida. La seva esposa vindrà amb ell. Al principi, el director de l'hospital es va negar perquè va considerar comportava riscos, més, davant la insistència dels fills, accedeix amb dues condicions: que el trasllat es faci mitjançant unitat mòbil vigilada i que el centre hospitalari receptor compti amb instal·lacions adequades. Ells ja havien fet gestions amb el Centre mèdic de Zamora i, després comprovar-ho, el director va donar el seu beneplàcit. Sortirien al dia següent.

L'espera es va fer llarga, doncs li van preparar per al trasllat a mitja tarda. Li porten a la llitera per instal·lar a l'ambulància i observa al passadís com el doctor que el tracta es dirigeix a un altre i li fa entrega de medicines que ha de subministrar en el viatge, així com l'horari d'aplicació de cadascuna. El malalt, atent, pren nota mental. El doctor l'acomia, li presenta a un altre, jove, barbamec, a qui mai ha vist, i com el doctor li notés un gest d'estranyesa, li explica que ja l'ha cursat instruccions. Dóna les gràcies per les seves atencions als presents, prometent tornar algun dia per fer-les extensives als altres. Al costat de la llitera estan els seus fills. Pregunta com tornarà la seva mare. Responen que anirà en un cotxe després de l'ambulància, al darrere.

El trajecte transcorre entre una infinitat de contratemps. El dolor que li produeix el continu moviment de la llitera pels sots de la carretera, és horrible: la unitat té molles durs o ell es troba en molt mal estat. El viatge es fa etern: l'ambulància ha de ser vella, va massa lenta. A més, està subjecte amb corretges a una llitera en el compartiment del darrere, només: altres comparteixen la cabina del conductor. Ja fos pels sots o perquè fes algun moviment estrany la veritat és que aviat l'agulla del sèrum es surt de la vena i, preocupat, truca al metge. Aquest, per més esforços que fa, no aconsegueix tornar-la a posar. És novell reclutat en el mes en què els doctors prenen vacances. És hora de reemplaçament de la medicació: en veritat, el doctor ho intenta, mes tot el seu esforç és inútil. El malalt, avorrit, li aconsella que no ho intenti més: quan arribin a Zamora ja la col·locaran a la clínica. Impossible que puguis topar-te mai amb major morritort. Arriben a Madrid, aparquen l'ambulància i queda sol. Fa molta calor i, més, allà dins: s'han anat a prendre una cervesa, no tenen pressa a tornar i ell es consumeix. Es troba pitjor sense els seus medicines i per falta de calmants augmenten els dolors. Per fi arriben i reprenen el viatge. És el conte de mai acabar: descobreixen la ruta, pregunten al malalt per ella: els informa que van bé doncs li ha mort que acaben de passar per Morales de Toro. Arriben a Zamora i pregunten per la direcció de la clínica. Visca la improvisació! El malalt es la dóna. Quan, per fi, arriba l'ambulància, fa molt que ja va enfosquir.

Rubén espera. Fa molt que va arribar i es pregunta per la tardança. Amb la conversa, l'entrada a l'ascensor, el soroll de les rodes de la llitera per passadissos i ordres d'infermeres i auxiliars, no aconsegueix saber si ja ha arribat l'ambulància de la seva esposa. Un cop instal·lat en àmplia habitació i recol·locats mascareta d'oxigen, catèter i agulles a la vena, una infermera renta tot el seu

cos sense donar-li cap cura veure les seves intimitats: tant esfinter ha vist! Està cohibit per exhibir les seves vergonyes davant desconeguts. Descansa aquella nit i, de matí, és objecte de nous informes per l'expedient, més els coneguts llamps i plaques. Pel que es veu, a metge nou, noves proves i diferents: o no es porten bé entre ells o desconfien de les notes del col·lega. Diuen que per actualitzar dades, però ell creu que és només per marejar la perduu. Avui, dia de recollida, demà, d'analítica, passat, moment de decisió. Ells, corrin els dies i vinguin olles, que és de pagament per minuta i no per seguretat social sinó d'accident: companyia per mig!, En canvi, per ell, lligat i consumit d'impaciència, no acaben de passar les hores, es s'allarguen en segles. Amb increïble lentitud, es fa palesa una millora. A la tauleta hi ha disposats mocadors de paper per recollir saliva i esputs: és perillós empassar-los. Ha de beure molta aigua per suavitzar la mucosa fins expulsar una seva estada a bronqui. Li omplirà la boca i ha de respirar profund i tranquil: un dia, si més no ho esperava, anant a raigs, va sortir disparada una gran bola després d'un petit accés de tos.

La impaciència de l'espera es suavitza a l'hora de les visites. Envoltant el seu llit, avui hi ha els seus pares; matí, algun germà que puja del poble on passa dies de vacances coincidint amb les festes de bous d'agost, sempre al seu costat algun dels seus fills i tots interessats pel curs de la seva salut. Un matí, com a llocs d'acord, els seus quatre fills es van asseure a les vores del seu llit, el que li reconforta gran manera. Després l'instant de les conegudes preguntes sobre la seva salut, l'ambient s'enrareix, el desassossec és general, reina silenci tens i l'angoixa es torna tan palpable que pot tallar a ganivet. Rubén, el més gran, presa amb afecte la meua mà a la seva i la paraula en nom de tots, fa un esforç suprem i, sense més, li diu: Perdoneu-nos, t'hem enganyat. La mare és morta. Que difícil per a un fill comunicar al pare la mort de la seva mare! Que impossible és poder assumir-! Els metges, segueix, així ho van aconsellar donat el perillós del teu estat. Va morir en l'accident. Però, si la vaig veure sense cap esgarrinxada! Va morir desnucada, un cop desgraciat amb el suport del seient. La nova li va gelar la sang, va quedar embadocat, ni una llàgrima d'alleujament solca el seu rostre: les beu a glops, en silenci, recordant cada un dels instants del succés, el filet de sang que relliscava pel seu nas i la gota enganxada a la comissura dels seus llavis. El que tantes vegades havia temut i rebutjat per impensable avui es corrobora. On, on està enterrada? En Fermoselle, en el nínxol que ella va adquirir per àvia Trànsit. Per què la destinació serà tan cruel? Ara descansa ella en ell! I ell, sense anar al seu enterrament!, Gemega angoixat. Creu-ho, tots vam estar allà plorant. Qui van ser? Els teus fills, els avis, germans, de Barcelona, els pares i germans de Ramonita que van acompanyar des d'Albacete, el poble sencer. Ell, únic absent en el comiat final! Ara només queda solitud, ja que ni les llàgrimes l'assisteixen. Oh, Déu!, Pot existir alguna cosa més irremeiable? Què més em reserves?

* * *

Precisa sortir com més aviat i visitar la tomba de la seva esposa. Obligació peremptòria que s'exigeix ja la qual només s'oposen quatre parets. Està cansat d'estar entre elles. Fa dies que fa exercicis de recuperació amb el fisioterapeuta i fa passos donant passejades curtes pel passadís. Per això força l'alta del metge, assegurant que es troba bé. Encara que el metge recomana més dies per a una recuperació completa, ell se'ls salta i demana la definitiva. Aviat es veu escales avall. No vol cotxe ni taxi: ha de demostrar que està fort, més una vegada al carrer, amb el suport del braç dels seus fills, nota que les seves cames es dobleguen i, només arribar a Santa Clara, precisa d'un banc per descansar un moment. Estant al, el saluda i rep el primer condol d'un amic, Revello. Ha de sobreposar-se a la desgràcia. La vida segueix. Es fixa en la gent que passeja pel carrer amunt i avall com si res hagués passat, sense cap mena de preocupació en els seus rostres. Com és possible que no s'hagi aturat tot i que la vida continuï amb ritme normal? És que ningú s'adona del que passa?

Tots aliens a la seva desgràcia, tothom va d'aquí cap allà com si res hagués passat, cadascú sumit en el seu caminar diari. No nota en ningú ni dol ni trencament sinó un viure despreocupat, sense cap afecció al veí, potser només menyspreu. Com fa mal l'ànima! Haurà de ser així. La vida segueix i has de refer la teva, li repeteixen. Ha de viure la vida, amb il·lusions, i sap que tot en ella és pura fantasia doncs il·lusions i desgràcies sempre pengen de boja condició. Està sol, errant, al centre d'aquest passeig sense sentit, immers en aquesta sorollosa multitud de fira, i és un més, qualssevol.

Un vagabund: Si jo fos ric, viuria en un xalet, així i Asao.

¡Que ric ets amb gaudir del sol d'un sol dia i les estrelles de la seva nit!

Un, que va néixer de peu: Com anava a imaginar que me n'anés passar a mi!

És que creus que estàs fet de diferent fang que els altres?

Un criat: Si fos jo l'amo, tindria mil servents al meu roda.

¡Tan fàcil com és la vida recolzada en algú de qui depenguis!

Un, que va ser per llana: Si pogués tornar enrere!

Escaldat, ara estàs justament situat: et queda el dret de rebequeria!

Un fill de mala mare: Oh!, Si el néixer fora dues vegades ...

Estàs en el teu seny? Estàs disposat a patir les angoixes d'un altre part?

Un vell: Jo, amb vint i el pasao, pasao? ¡No m'ho treu ningú!

A què aquest desig? ¡Animal de costum! ¡Ensopegar en la mateixa pedra!

Un pagès: Dia de pluja: matí de farga, tarda de taverna.

Com passaràs la teva solitud? ¿Picant en ferro fred o ofegant en vi?

La seva memòria: Ahir, a la platja, taronjada amb forats.

Com li agradaria a ella assaborir ara el seu negre aguachirri d'olla!

A empentes i rodolons, angoixa sense igual en l'ànima, amb la seva madeixa de records, aconseguix arribar a la seva trista casa. Només, l'esperen quatre murs grisos d'una habitació alleujats per una finestra. Potser per ella entre un raig de llum a l'alba d'aquella horrible nit quan els fantasmes es fiquin al llit avorrits de aclaparar

Capítol IV: Descens a l'Hades

"Aquesta generació és una generació dolenta;

demana un senyal,

i no li serà donat cap senyal que el senyal de Jonàs ".

(Lluc 11,19)

Per què, Emilio, el somni reparador no arriba? Potser els records i vivències passades, properes, es manifesten forts, excessives, i tenallen el teu ànim. La respiració entretallada és signe fidel d'angoixa i estat anhelants. Potser és causa física del teu insomni el llastimós estat de les vostres pulmons, danyats, que no ventilen al cent per cent. Dubtes si la respiració és acte involuntari, reflex, i es governa des del profund de la memòria, o potser és voluntari i el regeix el cervell des d'algun lloc secret i remot. Segur estàs que si una nit et oblidaràs de respirar, la mort et arribaria irremissible. El badall, freqüent en excés i que et alleuja un moment, és un altre signe que assenyala causa i efecte del teu estat real: arriba insuficient aire als teus pulmons i la sang que irriga el teu cervell està exhausta, sense oxigen. Si aconseguides controlar certs músculs involuntaris, els que forcen la teva respiració encara adormit, fent exercicis de respiració lenta, retenint l'aire perquè l'oxigen arribi abundant fins als límits del cervell, podries regir els teus pensaments o fins no tenir-ne cap. Però potser no sigui cap manca de tipus fisiològic sinó por cerval que provoca la por a la mort física de la qual tan a prop has estat, és a dir, la por a deixar de respirar. És molt probable que, la causa principal d'aquesta por, sigui un recòndit saber ocult que a la mort segueix sense remei la condemna com a pagament de la culpa. Sigues forta. El primer que has de fer és oblidar aquests pensaments, per nefastos i sense solució. Hauràs de deixar de pensar. Necessitaràs ser hàbil aprenent a esborrar tot pensament i aconseguir posar la teva ment totalment en blanc per poder dormir uns minuts i així aconseguir descansar.

Segur que no ho tindràs fàcil, perquè això exigeix gran força de voluntat, concentració màxima i donar temps al temps. Tot això sembla estar en contra teva en aquests moments de gran debilitat i urgència, doncs és sabut que, sempre, a gos flac, tot són puces. Tindràs de treure forces de flaqueza per aconseguir una voluntat fèrria, concentrar els teus pensaments en no ser pastura de cap i tenir molta paciència, tu, a qui el temps s'escapa com sorra entre dits de nen. L'instint de conservació et servirà d'estímul en els arduos esforços que t'exigirà: no et rendeixis! Lluita, encara que no ho aconseguis i continuï la teva vida en perpètua vela. A poc a poc comprovar que intentar modelar al teu gust teus febles facultats és com voler obtenir acer de forja amb ferro trencadís doncs la seva ganga impedirà lligam, deslligant el desastre: encara falta el pas previ d'un bon gresol, el secret està ocult al rebost l'alquimista. Abans hauràs de passar per l'etapa de falsos pors, imperceptible al començament i que després s'ageganten a extrems insospitats ja que mai podràs controlar el seu origen. Passaràs grans dificultats fins a descobrir que el que passa és que una de les teves pestanyes frega en la gira del llençol. Vagaràs durant hores en nits inacabables bressolat en el teu silenci de parpelles caigudes. Si un estrany soroll sorgeix de sobte, et força a prémer l'interruptor de la llum, es enlluernen els ulls i, en no percebre alguna cosa diferent a la teva solitud, desconnectes el teu falsa alarma i tornada al teu estat d'anterior prostració. Amb el que estaràs com al principi: sense haver aconseguit dormir un sol instant. Quan hagi intentat tot l'imaginable i hagi fracassat en tots els teus

afanys, quan hagin desaparegut tots els projectes possibles, fins als impensables, quan a força de llançar llenya al foc palpis teva derrota i compreguis que estàs realment vençut, sense una sola solució, crema a la xemeneia fins i tot tu últim despulla. És llavors quan hauràs après a moderar les teves bojós impulsos de control i a realitzar l'esforç oposat: omplir-te de senzillaxitud. Només amb ella et arribarà el descans que tant anheles.

Un de setembre, divendres. Els seus fills han encarregat al rector de Fermoselle la missa de cap de mes i ho comuniquen al pare. Malgrat que li diuen que, donat el seu estat, no ha d'assistir evitant emocions fortes, ell contesta que es troba bé. A més, com no estarà present? Així que, decideixen passar el cap de setmana amb els avis. Visiten el cementiri només arribar. El pare camina vacil·lant, enfonsant-se el terra als seus peus. El porten a un nínxol sense nom ni lletra. Saliva amarga plena la boca, regust desconegut, sabor irreal. Ella és allà. El cor sagna per dins, secs estan els seus ulls però el marbre del semblant aguanta. Una vegada i una altra toquen els seus dits la freda làpida, després es retorcen: es resisteix a creure la trista realitat, després, entrelaçats, queden fets pregària. Silenci en els vius, silenci sepulcral de morts. Pregària mussitava en els llavis, brisa a la copa del xiprer.

Encara que tots creuen que no li ha afectat la visita en no donar mostres en contra, la processó va dins. No només està intranquil sinó angoixat. Vol combregar a la missa i necessita confessar-se. Precisa amb urgència, no una confessió corrent, sinó un buidar sencer, total, que redimeixi les seves culpes i retorni l'anhelada pau. Un altre nou desassossec l'envaeix en considerar l'excessiu temps transcorregut des de l'última confessió i que l'examen ha de ser llarg, exhaustiu per força. Cal recordar, aïllar-se i sumir-se en contrició. Buida de fidels queda l'església doncs van sortir del rosari, la penombra de la tarda s'estén pel creuer i espera que el sacerdot vingui i entri en un confessionari. Surt de la sagristia, es dirigeix a ell directament i el seu en un banc del centre de l'església, sols, sense testimonis. Aquell bis a bis, que al principi li desorienta, té la virtut d'obrir de bat a bat el seu cor i mostrar totes les dissorts de la seva ànima. Penedit, confessa les seves culpes sense embuts i, amb la necessitat pròpia de qui està ofegant-se, espera amb ànsia la solució. Els ulls té negats en plor; enllaça les seves mans àvids de resposta, de consol: ha parlat amb tal frenesí i repetició, que el sacerdot, potser mogut per compassió, l'absol fins abans que hagi conclòs. Queda tranquil un parell d'hores i un desassossec més, inexplicable, el turmenta.

Amb la missa d'aquell divendres no arriba la pau que anheles doncs sempre ha de passar un temps després de la fi de la batalla perquè cicatritzin les ferides. Va ser un mal divendres de dolors, simple continuació de la seva passió, doncs, poc després de finalitzar la missa, ha de anar a dormir: tantes emocions juntes no les ha resistit. No ha menjat i de res valen les cures de la seva mare. Delirant, passa la resta de la tarda en un llit amb intranquil permanent, incessant. Els seus fills decideixen tornar a Zamora abans que es faci fosc, ell accepta no de molt bona gana. Borratxo, puja al cotxe: una sensació de caiguda lliure, al buit, plena d'angoixa la boca del seu estómac, li marea i li fa agafar-se al agafador d'emergència de la porta, que nota fofo, inconsistent. En el trajecte tanca els ulls. Recorda cada moment de l'accident: queda només amb els seus pensaments, empassant sense parar buches d'angoixa. Mentre creuen que dorm, el cotxe avança i el porta cap a una nova destinació, incert. Un tot infinit l'envaeix en sortir del poble. Enrere queda ella, sola, acompanyada dels morts. Descansa, li diuen. Que sola queda en el seu últim i fred llit de marbre! I una pregunta certa, feridor, li embarga i tenalla: Com i amb què podrà reemplaçar? Qüestions inconcluses, incontestables. És cercar impossibles! Com trobar una agulla perduda en el paller.

Secrets té l'ànima que la raó intenta descobrir, sense assolir que estan tancats amb pany i clau, sense que sigui propietària de cap. Més encara, si la raó està ofuscada perquè ni consciència ha de existir, llavors l'ànima és arca tancada i tot raciocini, impensable. Fantasmagòriques boires la nodreixen i equilibri no troba ja que només el disbarat la governa. Si, a més, una culpa colpeix com martell piló, no és estrany que s'enquisti i acorace en si mateixa per evitar qualsevol intromissió, sigui propi o aliè, que pugui retreure la seva falta. No importa que sigui mentida o vertadera si, fet i fet, culpa oculta troba. Sense fidel que serveixi de referència, augmenta el disbarat en el judici i el consolida en víctima de la distorsió més acabada: ahir home vas ser, quedes avui només en ninot, sense cap que regeixi ni peus que et sostinguin. Es record: mai vulguis obrir secrets de l'ànima tan ben guardats, que llauraran negoci fallit, destinat al més cruel dels fracassos.

* * *

En arribar a Zamora intenten ficar-li en un llit, però s'oposa i prefereix tombar-se en un sofà, sense despullar: tem que qualsevol canvi li produeixi nova inseguretats. Li fa mal el cap i sospita que tornaran els antics dolors, els batecs i, per tant, l'antiga depressió. Reclinat, li acomoden amb coixins situats sota ell perquè no tingui postura forçada ni els recolzabraços li puguin molestar. Oculta a tothom que es troba molt malament i nerviós. Flaqueja tot el seu cos, es desequilibren els sentits. La tele està encesa perquè entretingui el seu temps, però ell tanca els ulls per no veure més els seus figures distorsionades doncs, cada punt d'imatge a la pantalla, ho veu transformat en quadrat de diferent color augmentat milers de vegades. Xiuxiuejos sobre el seu estat els sent com per potent altaveu i els seus batecs pot comptar un a un en la vena del parietal de cada costat del seu cap, ja que ressonen fins a la tela del coixí com en badana de bombo. El perfum de colònia que omple la casa, li enerva. La seva fragància li recorda flors morades amb olor de violetes que odia sense saber a sant de què. La seva filla li diu que és la que sempre va usar. Has de menjar i beure, no has provat mos. Es nega, s'ofereixen a portar-lo al servei, per si l'ha menester: cada fill li subjecta un braç; darrere, el gendre va empenyent. Pegot i argamassa vessada sobre el terra només és el seu cos i els seus peus, arrossegant-, sense forces, amb infinit treball, els va desplaçant sobre ell, lentament. Un sentiment de dignitat trepitjada recorre tot el seu cos cada vegada que empeny el seu gendre les seves parts últimes. És per a ell befa, oprobi. Mira al mirall i veu reflectits canviants semblants esquius que analitza en veu baixa: aquí, al centre, està ell, un desconegut; allà, a la dreta, la seva filla vestida de negre, ara amb cara luciferina, ara en somriure forçat i que respon ofesa amb un estrany: "però, pare!", allà, a l'esquerra, el gendre, a qui tan aviat reconeix, com veu transformat ja en un benèvol Jesús, ja en un banyut Belial; al costat del marc, Rubén, qui també canvia de rostre cada dos per tres. Rovell groc de bilis i retorn al sofà. S'asseu amb el cap recolzat en ambdues mans doncs li pesa en gran manera: realment, es concentra en la seva situació. Li serveixen macarrons, que intenta menjar però, sense mínima sensibilitat, rellisquen per les comissures i cauen lacis al plat, li introdueixen una pastilla d'Mutabase, que queda a flor de llavis adherida a la seva saliva, un got d'aigua, perquè empassi, i descobreix que cada gota traspasa els seus teixits qual bola de ferro que impactés en plat de sopa i es vessés per terra. Es nota totalment immaterial. El seu rellotge de polsera li travessa la carn i ossos del seu canell i ha de recollir en l'aire perquè no caigui al paviment. Endevinant mofes, l'entrega a Joan Carles, amb l'aliança del seu casament. Veu que el seu cos és un simple esquelet de fils de quatre colors primaris, en pura ordit, sense cap altra mescla; pellerina de fils llargs i solts aquí, a les extremitats, curts i nuats allà, en els lligams; esquemàtic disseny d'home robot en filferro, senzill, transparent, de colors vius. No, això no és el resultat d'una imaginació exaltada, febrils, encara que els seus sentits estiguin a punt d'esclatar. ¡És tot tan real! Desitja i espera que aquest malson acabi aviat. Ha de tenir paciència, molta paciència i remenar. Sobretot, silenci. Serà el seu gran secret, el guardarà per a si. De què havia de servir explicar-ho a algú? Qui el creuria? Què

havien de pensar? El normal, que està completament boig. Des de l'habitació propera li arriba amb tota claredat la veu de Joan Carles que parla preocupat Violeta: Has d'avisar a Rubén. Com està el teu pare ...!

Capítol V: L'acusació

Es presentaven testimonis violents:

em acusaven de coses que ni sàvia,

cruelment es burlaven de mi.

(Salm 34)

Bé serà deixar la letargia inoperant, sortir a llocs oberts que s'evaporin el malson, buscar nous aires, pensar en coses senzilles fugint de l'aclaparament existencial. Per això, quan a mig matí Rubén li va demanar que sortís a passejar amb ell per Valori, fins allà el portaria amb cotxe, li va semblar una idea que ni de perles. Sempre ajudat pel seu fill, arriben al bosc, aparquen a la dreta de la carretera i es disposen a passejar. Camina a petits passos, recolzat en el braç del fill. Més, fent gala de sobrada independència, es deixa anar. Rubén, davant; poc a poc, ell va darrere. Mas el delaten les seves poques forces, arrossega els peus per la terra del passeig i apunta alta un gep fruit de columna encorbada per un pes inhumà. El parc, mil vegades freqüentat, abans frondós, li és paratge desconegut i erm. La ressenya de cada parcel del bosc té misteriosos rètols, amb ocells rars i signes indesxifrables que, sigui com sigui, Emilio intenta retenir en la ment no sigui que, per qualsevol motiu, es perdi en aquell laberint. Aixeca la vista i veu el seu germà, Moisès, que pren cervesa en un xiringuito de camp. Es riu d'ell amb ironia perversa i acarnissament prolongada. Decideix no fer cas i comenta, alegrant, assenyalant amb el dit:

- Rubén, allà és el teu oncle Moisès.

El seu fill no aconsegueix veure-li. Figuracions seves. Temorós de descobrir-se, baixa la vista al camí tortuós. No vol veure més figures de fantasmes en els pals. De què riurà tant el seu germà? Aviat es cansa d'aquell passeig que en comptes d'alleujament li dona angoixa: així que decideix tornar. A un costat del camí, veient passar, espera la seva mare i algun germà més. L'acusen, es burlen, li diuen pocavergonya, l'insulten, li posen a parir. Quin és el motiu? De què l'acusen? Li repudien com a gos immund. Fins la meva mateixa mare ho fa! És tot tan estrany! Però tots no es van a equivocar. Greus raons han de tenir per que estiguin així. I tan misterioses que, tot i arduos esforços, no aconsegueix endevinar. La seva ment sempre tan analítica està ara inerm i la postura dels seus la mar de incompreensible, li és impossible desxifrar ni deduir. Un sentiment de culpa greu, desconeguda, augmenta i s'ageganta per moments fins proporcions infinites de manera que embarga el seu ésser del tot. No trobant cap raó per rebutjar-, només troba una sortida: resignar-se. En la seva ànima acaba niant la humilitat i, en ella, com en un últim refugi, es acull. Creu que aviat pagarà alt preu, en just abonament, d'alguna cosa que ignora. Té davant seu una difícil situació, immediata, que ha d'afrontar, personalment, sense dilació, precisament, quan el seu estat és d'allò més precari. Les seves minvades forces, podran aguantar?

Lentament, amb el pas de les hores, la idea de culpa indefinida va prenent cos. Com l'estat físic general trontolla i el psíquic està arribant a límits insospitats, els sentits es disparen i tot tipus de control desapareix. En va la raó intenta utilitzar argúcies, abans mil vegades vàlides: aquí fallen irremeiablement. El desesperació i impotència, formidables, deslliguen terrible tempesta. Comencen surant en l'aire enganyoses núvols de cotó, després s'encapota el cel i sorgeix un plugim fina que cala fins als ossos; desitja que amaini la impertèrrita pluja, més creix a aiguat i no troba lloc d'aixopluc, creix el temporal, es torna en borrasca, sorgeix una tempesta que brama trons i el sumeix la por: la barca sense timoner està a la deriva i onades gegantines, destructores, l'arrossequen. I sense un mínim salvavides! En lloc de platja, roques costeruts de escull l'esperen: de la barca no quedaran ni taules. Qui tingués una taula de salvació! A l'horitzó no es veu un respir de llum. El impetuós huracà, desitjós d'inflar els seus pulmons, aspira tot el seu calor i li deixa gelat, li xucla completament al centre de la seva con gegantí i, ell, resignat, sense poder resoldre res, gira i gira les boges espines del remolí qual fulla seca portada i portada per l'atzar dels seus vents. Suspès en l'aire, al centre del cicló, com es sostindran els teus peus? Enmig del vertigen, a on t'orientaran? Arrossegat i víctima de semblant voràgine, on trobar agafador? Vas pujar de pressa i molt alt, massa. ¡Major serà la caiguda!

Capítol VI: Resurrecció!

Tota llum li molesta, prefereix la foscor. Davant, la tele, sense pausa, continua la seva programació, esbojarrada, plena de distorsions diferents en totes i cadascuna de les línies de la pantalla de manera que fins als colors resulten estar fora de fase. Tancats els ulls, posa el palmell de la mà sobre el seu front. Precisa aïllar-se, concentrar-se en cada moment el que ha de fer per no errar. Mas la butaca és lloc tou i tou on assentar les seves càbales i s'hi regira. Preveu que el temps, el seu pitjor enemic, s'esgota. Necessita descartar ràpidament falsos resultats i trobar de seguida la solució veritable, més, impertèrrit, el rellotge de paret, del metro escàs del seu cap, remarca frenètic seu tic-tac. Ha de arriscar-se a bussejar en les profunditats de l'oceà ignot de la seva ment, no sigui que una por desmesurat a la seva última hora negui la seva raó i voluntat, doncs sabut és que aquesta parcel·la és la preferida del diable i en ella s'assenta com reals les seves falses mentides. Tot i així, no sospita que la balena de Jonàs està ràpida a engolir i dissoldre en les seves entranyes ja que és menjar fàcil, frugal. No pensa que, en aquesta situació, resulta impossible esbrinar causa del seu estat, esforços i posteriors conseqüències. Simplement, vol escapar del malson que li té presoner entre les seves urpes, buscar en cada instant la sortida momentània, la fugida urgent, cap endavant. Després, temps hi haurà per analitzar altres possibilitats. No va rendir sense lluita. Encara que poques forces li queden, les cremarà lluitant, resistint a qualsevol preu. Arraulit a la butaca, pensa que, el primer, és el dosificar. Ja no discuteix la immaterialitat del seu cos ni això ocupa ja la seva ment. A hores d'ara tampoc analitza si és o no culpable, simplement accepta la culpa, sense més. Negoci més important és el que li absorbeix completament, necessitat d'una ràpida solució. Quin serà el resultat del judici després de la seva mort? Ja va haver de donar-se doncs es troba en un lloc estrany, especial. Així, raona: corporeïtat no té, després és la seva ànima la que està tancada allà, patint terriblement. Com desconeix per complet quina hagi estat la sentència, la seva angoixa resideix en la incertesa de la naturalesa del lloc. Si per desgràcia es tracta de l'infern, no té solució, però si, per un cas, fos el purgatori, llavors estaria salvat: tal és la seva por que no li importa massa el temps que pugui romandre-hi. Juga a ruleta russa amb regirar de sis tirs carregat amb tres bales, bala sí, bala no, jugant-se tota una eternitat. On impactarà el percutor? Per més que s'entesta a desxifrar on és, no ho aconsegueix, ja que els dos estats tenen en comú el patiment indicible de l'ànima. I, ¡com pateix el

condemnat! Ara té consciència que el seu cos immaterial posseeix certa localització. Està lligat de peus i mans a una roda excèntrica, que gira sense parar, és atreta per alguna cosa invisible, com per imant, justament, on recolza el cap. Quan la roda s'allunya, experimenta alleugeriment ja que dona temps a que ompli les seves raquítics pulmons però, quan es va acostant a la marca fatídica, el dolor s'aguditza, lentament, progressivament, fins a fer insofrible, de manera, que li és impossible ni respirar. Com mai la seva velocitat és igual, el lapse de temps de cada passada no es pot preveure doncs unes vegades alenteix la seva marxa i altres, augmenta la velocitat i ni dona un mínim respir. Si a cada nova volta la pena de sentit li estremeix, la de dany se l'espanta doncs bé sap que, caigut en desgràcia, mai més veurà el rostre de Déu ni mai es reunirà amb la seva estimada esposa per poder celebrar les seves anhelades noces d'or.

Obre els ulls, busca el rellotge a la paret: marca les deu. Ha d'aguantar. Observa els vaivens de l'aparell al qual està amarrat. Són cíclics, com els del rellotge. S'arrauleix al coixí: li arriben dolors d'avortament i part junts. Primer, un. Déu, que ofec, que agonia! Després, cent. Torna a mirar el rellotge: va córrer un altre minut. ¡Inacabable minut! Potser aquest terrible suplici, mai acabarà? Entre sospir i sospir, passa una eternitat. I tan poques forces li resten! Lent passa el temps i la implacable sinya de dolor i asfíxia segueix el seu curs, no deixa que reposi la més mínima força. Està exhaust, ha d'abandonar tota esperança. Ja no és temps de suplicar. Per fi, reconeix que el seu temps ha passat, el rellotge ha gastat tota la seva sorra. Sabent gran pecador, com va atrevir-se a suplicar? I, a qui? És que al Redemptor? Ara! I des d'aquí? No és possible, doncs mort i ben mort està! Mai trobarà remei. O, potser, sí. La intensitat variable d'aquell foc inextingible li concedeix un nou fil d'esperança. Probablement, el seu estat i permanència en aquell lloc no siguin definitius. Però, a qui acudir? A qui confiar assumpte tan decisiu? Si a dalt no demana ajuda, ¡que condemnat s'atreveix!, Només queda la comunió dels Sants que, al cap i a la fi, bons van ser i homes, com ell. Són la seva última taula, hi posa la seva confiança, lleu, la final. Però passa el temps, sense treva, impertorbable, el dolor, insuportable, el suplici continua, la raó escapa i tota la res creada li cau a sobre. No pot més. Definitivament, abandona, es rendeix. L'abisme sense fons et acollirà, amb seguretat. Ja no arriba al mínim alè, la sang haurà desaparegut doncs ja farà molt que explotarien seves venes, fuig l'últim indicatiu d'esperança en la seva malmesa raó: només roman l'atzar incert. Ningú podrà dir que no vas lluitar, fins a la fi, fins l'impossible. Però no pots més, llença la tovallola. Per fi, la teva lluita ha estat en va. Tot ha acabat. Que sigui el Déu vulgui!

Efectivament, ningú podrà dir que t'has rendit sense lluita, ja que hi vas arribar al paroxisme. Tant vas voler lligar la corda, i fort, que vas quedar sense corda: ara no aconsegueixes deslligar. Bon pols, singular batalla empresa amb el teu particular guerra d'estratègies sense observar, o menyspreant, que era combat desigual entre capdavanters diferents. En el camp del fals honor que fabriquen, lluiten cara a cara el paladí real, dotat de veloç cavall i les seves millors armes, contra paladí de drap, que es resisteix amb unghes i dents a la derrota i, tal frenesí posa en la lluita, que oblida que l'element essencial: els seus peus van estar enfonsats en sorra inconsistent. A una banda, el Poderós, l'Únic, el insignificant, l'acabat, el teu, a l'altre. Tu, sempre tan cerebral, hauries d'haver previst el resultat: parracs són els teus vestits, trencades queden teus coyundas, cobert de ferides i sagnant, simple escombraries, als seus peus, i suplicant. La seva destra sosté l'espasa de doble tall qual raig fulgente, ràpida a llescar teu cap com a premi al teu belicoso escut d'armes, la insensatesa. Submís, baixa la abans altiva cerviz, el teu coll espera just cop, el retall definitiu: va a aniquilar. Impossible que hi pugui haver un final diferent.

No sap quant temps ha passat en el seu suplici, en aclaparadora espera, doncs ja va sortir el sol. Mira el rellotge de la paret: les set del matí del diumenge, passat un mes de la seva altra mort. Olga Viza dona les notícies primerenques. Es fixa en la televisió i la seva sobresalt és majúscul perquè la veu i sent perfectament. Ara els sons, paraules i música, s'escolten sense distorsió, els colors de la pantalla i del recinte són nítids, els seus contorns estan enquadrats, no percep cap anomalia, tot és reflex ordenat i fidel de la quotidiana realitat. Amb recel, mira primer les seves mans, després el seu cos: com per art de màgia han recobrat la seva normal fisonomia. Observa el saló: està com abans, cada cosa segueix al seu lloc. S'aixeca, està feble encara. Temorós, camina fins al bany: el mirall li reflecteix la seva pròpia cara. Ni es reconeix: ha de ser la d'abans, la vella. No agrada i decideix afaitar la barba cargolada que va vestir per lustres. Canviarà d'aspecte. Mentrestant, Violeta, que l'ha sentit, s'aixeca sobresaltada, en principi no li reconeix i li pregunta si li passa alguna cosa. Ell respon que està molt bé. Ella explica que, ahir a la nit, quan el va deixar, semblava profundament adormit, que fa tres dies molt estranys, sense reconèixer a ningú: estaven tots molt preocupats. Per demostrar que ja està bé, demana el rellotge de polsera i la seva aliança. Tots es desperten i s'estranyen fent-se creus i demanen que els expliqui la raó. Bé voldria complaure'ls, però no encerta a explicar que li ha succeït durant aquells tres dies. El passat aquella nit i, concretament, ja proper l'alba, qui podria descriure? No, no és que hagi estat un estrany portent. Seguida emfatitza: Ha estat un miracle increïble! Està a la vista, és patent.

Sortir d'aquell àcid abisme fosc i tenebrós a la llum sense ombres del alba va ser com tornar del món des de la més rabiosa fatalitat, prenyada d'incertesa, a un rebrot de seguretat vital tenyida d'una desconeguda lluminositat esperançada. El motiu o raó d'això no va ser capaç de trobar-llavors per més que ho va intentar però va descobrir que, de la mateixa manera que en son nocturn segueix el despertar d'un nou dia, per cada abisme tenebrós en la més completa foscor de la nit es ens regala una nova alba de llum, de manera que va concloure que savi és aprofitar l'oportunitat, potser única, no sent que les tenebres li tornin a embolicar i no el deixin tornar.

Veritablement, els camins de Déu són inescrutables. Senyor de la mort i de la vida, quan vol ens fereix o ens cura, ens baixa fins l'abisme profund o ens eleva a la més alt cim, i tot això sense raó que abast la nostra pobra raó. Però raons tindrà per fer el que fa. Potser, el mètode de la seva saviesa per actuar amb el pobre mortal consisteixi: primer, que en aquest manifesti un cert temor de Déu per les seves males accions, de les que la seva consciència l'acusa, després el segueixi un moment crucial que transforma temor a por irreprimible a no ser escoltat pel jutge i, conseqüentment, preveure segura la condemna eterna, irremissible, justa i certa, després, l'home, despullat de tot envaniment personal ja va fracassar en els seus esforços per trobar per si mateix la solució, en no quedar altre recurs, decideixi posar-se en mans del Creador, i finalment, gratament il.luminat en la seva trobada amb la Llum, retrobi, per fi, la pau que allunya de si qualsevol tipus de por.

Ja has patit en les teves entranyes, encara que sigui en to menor, les conseqüències que segueixen a la maldat del pecat, de només teus pecats. Si has patit només pels teus, t'ha d'estranyar que, pels pecats dels homes, pels de tots, el Senyor li brollessin gotes, no de suor, sinó de sang per cadascun dels seus porus? Reconeix-te constituït de la més menyspreable immundícia. Però fixa-t'hi bé: fins l'abonament s'adoba amb la gelada de l'hivern i es transforma així en calor de nova vida. Esperaves, imminent, que una espasa justiciera llesca teu cap. Mas, vet aquí que, el Senyor, oh dolça, inenarrable meravella!, El Fort, el Victoriós, s'acosta al seu enemic, et pren amb tendresa d'amic en els seus amants braços, neta amb afecte la suor de la teva cara, sacseja amb amor la pols dels teus vestits, et aixeca i acaricia, com a un fill. Hi haurà algú que pugui entendre tanta misericòrdia i pietat? Volies signes fefaents, lluminàries certes que enllumena el camí de la teva vida. Aquí les tens!

Encara creus que la sort et somriu perquè hagi palpat els misteris més profunds de la mort i de la vida, de l'infern i de la glòria? No pensis que a tots se'ls desvetllen, ni se't donen per la teva cara bonica: Algú vol ensenyar-te, ja que et té en alta estima. Has de reconèixer, comprendre el seu significat, gratuïtat i obrar en conseqüència. Visiona la teva nit terrible pas a pas, recorda cada moment del que creies la teva mort, tingues present el teu estat, rememora la teva baixada als abismes, els suplicis soferts, el teu ànim exhaust i que de la mateixa infern vas ser rebutjat. Després, fixa't amb deteniment en aquesta matinada: quan les lluminàries dels estels deixen de fer-se patents en la volta blava, hi ha un moment en què el món es tenyeix de irisacions impensables i com l'arribada de les primeres llums de l'alba desperta l'orbe del letargia de la foscor de la nit. No, indubtablement, no. Aquest no és moment per aturar-se a pensar fent treballar la comprensió: al contrari, és l'hora del sentiment, d'obrir de bat a bat el cor i arribar fins al més recòndit racó fent que les seves fibres més delicades aletegen sense parar. És temps d'agrair i d'estimar, sense límits. Desesperava a la teva nit terrible, cúmulo de desgràcies aconseguides a pols al llarg de la teva vida de sord, sense sospitar que, igual que la llavor ha de morir perquè pugui donar fruit, podria arribar la lucidesa en el moment just, crucial: quan amb l'arribada del raig de llum de l'astre rei es destrueix la tenebra, resorgeix la vida, bull i s'anima tot de la mateixa manera com rebenten brots la primavera. És aquest, precisament aquest, l'instant increïble, meravellós, en què arriba el do inefable, bàlsam de fe que salva, raig de llum, sorgit no se sap ben bé com, que recompon el caos d'aquest univers món. Afina l'oïda. Això que has experimentat, tota aquesta albada, meravellosa i indesxifrable alhora, tot això en conjunt, misteriós, impensable, no et suggereix la més feliç albada que van presenciar els segles? Marxa de mutisme, alegra't, canta lloances, crida amb totes les forces i tota l'ànima: Resurrexit! Lelua! Lelua! Com a un altre Llätzer, Crist et crida: Ànima, Surt de la tomba! A fora! Viu!

Capítol VII: Viu la teva avui

Els fills comenten entre si que aquesta tranquil·litat pot ser momentània, per la qual cosa necessiten convèncer que evacui consulta amb metges i li receptin un tractament perllongat que aconseguixi recuperar del tot. Però ell no sembla estar per la feina.

- Ni confio en ells ni en la bondat dels potingues que em vagin a receptar: millor és deixar que la naturalesa segueixi el seu curs normal.

- Seria bo consultar amb pràctics en estiraments de tendons i coses semblants, doncs, darrerament, estàs tens, li repeteixen.

- Sabeu que sempre he desconfiat dels curanderos i els seus arts.

- ¿I si fos un mal d'ull? ¿Que algú que et vol mal? Visitant a un mèdium es solucionaria.

- Bruixeries i sortilegis, com si estiguéssim a l'edat mitjana, no!

- Una amiga meva, doctora internista, només recepta herbes i medicines exòtiques. És homeòpata i té molta clientela i fama, li recorda Rubén amb insistència.

- Per provar, res es perd, els altres insisteixen amb aprovació.

Tan pesats es posen els fills que, per fi, condescendeix. Bé, el que es diu bé, és clar que no hi és. Quan en companyia de Rubén, fent una passejada es dirigeixen a consulta de la doctora, la terra i el seu sòl semblen venírseles sobre, els carrers s'estrenyen, els edificis contigus li envolten i pressent que en qualsevol instant es van esfondrar sobre ell en el seu deambular per aquell tètric carreró. Quan arriben a la casa, penetren al portal i puguen a una escala en la qual, en posar els seus peus, s'enfonsa cada un dels seus passos com quan se't dobleguen les cames entumides i no trobes suport. Passen un replà i accedeixen a l'ascensor. Aquest, en lloc de pujar, sembla descendir esbojarrat cap al soterrani, al qual mai arriba, mentre una sensació d'angoixa li puja fins a la boca de l'estómac. Aquesta sensació de mareig s'agreuja quan s'atura amb un cop sec i li fa empassar saliva. Entren al despatx de la doctora, jove, amb ulleres que observen la profunditat. Pregunta per antecedents familiars, personals i que com ha arribat a aquesta situació. Anota tot, consulta un vademècum especial que conté entrades per paraules coincidents amb les respostes que afloren en l'interrogatori. Per fi diu que la millora arribarà, però necessita temps: al principi no es notará i serà necessària paciència. Ha de demanar de la farmàcia una medicina exòtica, l'haurà de demanar fora: la flor o rosa de Betlem, consistent en diminutes boles blanques per desfer sota la llengua: al cap d'un mes ha de tornar per conèixer la millora i li indicarà si ha de canviar de tractament. Quan surten al carrer, el pare sembla trobar-se millor i es fixa que el seu fill vesteix unes sandàlies de tires, quina coincidència!, Semblants a les que Jesucrist usava per Jerusalem.

Va succeir tal com la doctora havia previst: la millora va ser lenta, va haver de repetir el tractament amb noves dosis de la rosa de Betlem, encara que més distanciades. Com passaran un parell de mesos i la millora no arribava amb la promptitud que necessitava, es va cansar i va deixar de prendre-les. Mai va arribar a saber si les boletes de la rosa de Betlem havien servit d'alguna cosa o va ser el pas del temps el que m'estroncà seus abans incurables ferides.

Ànima, a què aquest estat llastimós? Què et aclapara? Per què no m'assossegues? Quins són els teus pensaments? És que et culpes de la seva mort? Ja sé: no vas seguir el teu camí, t'aturares tractant d'aparcar al voral de la calçada i va ocórrer el desastre. Recorda que havies deixat de conduir, reconeix d'una vegada que ni poc ni res governades i que tot va succeir tal com s'havia decidit. Llavors, quan va voler, en el moment que tu li presenteu, es va acostar fins a tu, va reconèixer la seva flor, que no teva, la més fresca i ufanosa del seu jardí, i, tallant-la, pujada en enlaire i feliç, amb Ell se la va endur . Podria haver millor destinació? És clar, no tens certesa, desconeixes el seu actual parador, et sents culpable si, per un cas fatal, va ser condemnada i vols fer per ella l'impossible, i per tu. ¿Mira que si per falta d'atenció en el teu viatge, a més de la seva mort, només per la teva culpa, li hagués passat el pitjor? Per això preguntes sense parar: "Esposa meva, on estàs?". Mil vegades la flames, anhelant, recorres a mil mitjans per saber la seva destinació sense obtenir resposta i això no serveix més que per treure't la son. Pobre insensat. Tu, que sempre has tingut respostes per a tot no trobes cap resposta ni saps que li puguis oferir. No saps que de la sort de la qual flames teu estimada s'ocupa seu amo, que ho és també de l'amor? Podries tu oferir millor mansió? Tu, com sempre, vas fallar, que no Ell Ella està en la millor companyia. Això et consta. No et recordes que tan pesat et vas posar que per fi et va donar a entendre la seva destinació? ¡Si fins has tingut la sort que al teu somni anhelat et donés el seu amorós petó suau de comiat i et digués que ja té "una altra morada", elevant-se en espira de fum que es difumina! Allunya, doncs, de tu inútils fantasmes que t'impedeixen dormir, tot i ser la vostra creu i sabedor que ho són, no et

resisteixis, recorre el teu calvari amb ells, alegra't i camina amb el seu record. No malgastis energies. Intentes, com estruç, desviar la teva pobra atenció i fins tractes d'aprendre a no pensar. Ho saps: no és lícit oblidar. Tot i aconseguint posar per complet la teva ment en blanc, sempre la entelará el baf de la incertesa que regeix els destins de l'home i tractarà d'impedir son i repòs. A què aquests esforços inaudits per voler governar tot? Si ni ets propietari d'una sola cèl lula del teu cervell, com seràs amo de la teva ment? Quant de temps vas a romandre en aquest estat? Deixa que el temps passi, que ell és antídoto contra el dolor i pena. Recorda que sempre que va ploure, escampar: només amb paciència en el sofriment curen les nafres. A més, ara tens per a tu tot el temps del món. Només has de sortir al seu encontre. Ell et brindará tota la pau que necessites.

Mas, jubilat, sense alegria, sense res a fer, com omplir l'immens buit del temps que fuig entre els teus dits? En constant vogar en mar tempestuós, de gir continu i remolí sense fi, arrossegat al teu camí sense meta, com vas a trencar i destruir la boja teranyina dels teus pensaments? Podries relegar viatjant per l'ample món, amb visites a altres llocs, coneixent a altra gent. Mas, ¡ai! que el bàcul de suport d'abans no existeix, et falta. Cal que, embotit en el tumult de cares, viatges sempre en soledat i això ni et satisfà ni res resol. Sempre tan pragmàtic, és hora de portar flors a la tomba de la teva dona, encara que comprovis es marceixen al poc temps, o encendre un pobre ciri en la seva memòria, encara veus que el seu ble flamejant consumeix la cera en vanes espirals de fum: per més que el reposin mai aconseguiràs saber si ha complert el seu objectiu, però almenys la mantindràs viva en el teu record. Potser, el que et falta és decisió i la por d'una altra tragèdia et acomplexa. Renova la teva vida saltant les barreres que et volten. Has de disposar d'un nou vehicle que et faciliti els teus viatges. Assegut en ell, encara que miris mil vegades el seient contigu desitjant trobar el rostre del teu estimada, mai ho veuràs, ni tan sols sonaran igual que abans les cançons que sorgeixin del casset. El seu ambient interior, abans farcit amb timbres aguts i festius, s'ha convertit sine die en regne ple de sons greus plens de malenconia. Ja mai ni res serà igual. Ni tu mateix. Des d'ara, el seu record et visitarà a cada moment i et serà impossible viure sense ell. Però com que la vida és un fer dia a dia, viu en el record. Viure **amb** el seu record et reportarà moments sublims d'amor pretèrit, tranquil.litat en el present i pau duradora per al futur. Però, no et confonguis, no vives **del** seu record: només trobaries noves teranyines i ombres amb les quals alimentar els fantasmes del passat i sense valor per alguna cosa positiva.

Viatja, viatja a Catalunya. Visita als teus pares a Sabadell. Fes-los suportables els seus últims dies. La teva mare, paralítica, en cadira de rodes per les cremades de l'explosió del gas de l'ampolla de butà i el dur cop de l'infart, clama per les carícies dels seus fills, i tu ets el més gran. La pobra present ja la fi dels seus dies. No pots accedir als seus desitjos de que la torna al poble, a la terra en que va néixer: ella necessita atencions especials: són necessaris útils mecànics i més d'una persona per la seva atenció i tu estàs sol. Ni podràs separar del seu marit ja que s'aferra a la vida per ell i les mans del teu pare estan com adhesiva unides a les d'ella totes les hores del dia, tot esperant pacient, asseguts en sengles butaques, junts. La vida del teu pare llangueix en silenci i mor com flama de llum d'oli la oli s'acaba. Què pots fer si no besar les seves llàgrimes i reprimir el teu plor en la seva presència? Pots aportar esperança? Per fi, els teus pares moriran, seguiran el seu destí: van néixer per viure i morir en companyia, junts, i això fan. I amb tot, com de breu ha estat la seva vida! Sé que penses en negatiu: és que de tota ella no ha de quedar més que un pobre record enquadrat en una foto groga? Hauràs tapar la taca d'una mort amb la doble de dues, doncs bé saps que el temps, el millor lladre, el que ahir va posar a les teves mans, avui t'ho treu, sense compassió. Tot el creies teu i, ¡que poc ja et queda!

Sou vuit germans, tens quatre fills i diversos néts. De què et queixes? Tens on triar. Avui

passes una temporada amb aquest germà, demà amb l'altre, que tots s'ofereixen. És veritat que cadascú té la seva manera de vida, els seus quefers, i que et trobaràs de continu relegat al racó d'una alcova de casa, però tot es redueix a aprendre a conviure. Pots visitar els teus fills i trobaràs solaç en els néts. Ara a un, després a un altre. Però tingues molt present que cadascú ha de construir la seva vida i que la visita ha de ser per temps prudent, com fruita fresca, ja saps que la pesca, als vuit dies fa pudor. Sigues realista. Has de viure i deixar viure, envoltat dels teus, en propera llunyania, en món de solitud. Encara que sigui dolorós, has d'aprendre a deixar anar lligams, que són llast. Hauràs de viure amb els teus records i tendir un pont als teus. Només la vida és taller d'aprenentatge: podràs aportar consell, experiència i ajuda. Són orfes de mare i des d'avui has de ser per a ells mare i pare. Tu, des d'ara, sense pare, sense mare ni esposa en què recolzar-, has de ser suport i suport de tots. No només valer-te per tu mateix sinó cristalitzar teus sorres en roca segura per als teus. Penses que la teva vida ja no val res, però ella és l'única cosa que tens: flascó en el qual resideixen ocultes essències. El teu passat i el teu futur es tanquen al. Si medites en els traços que perfilen la teva pròpia història, segur que trauràs algun profit.

* * *

Tingues present que mai estàs sol, que algú vetlla per tu. Recordes el teu viatge a Valladolid, un dia de Nadal? Conduïa Joan Carles, era enfosquit, amb boira tancada i tothom a la calçada tenia pressa per arribar al seu destí. En pujar la costa de Toro, un cotxe que us seguia demanava pas. Quan us estava avançant, de sobte, un cavall desbocat procedent del sender de l'esquerra de la calçada, la travessa perpendicularment, sense que el genet, malgrat els seus esforços pugui impedir-ho. Tot va passar amb tal rapidesa que, Joan Carles només va poder separar cap a la dreta, el cavall va saltar sobre la part del darrere del cotxe i es va encastar sobre el vehicle que circulava darrere. La notícia va sortir a la premsa del matí del dia següent: va morir un home com a conseqüència del cop rebut per un cavall. No te n'adones? Això si que és cert: algú que bé et vol, està en vetlla permanent, per tu.

* * *

Els companys de Valladolid volen dir una missa per la seva dona i en el seu record. Tots la volien i la ploren. Per imperatiu intern s'obliga a assistir malgrat la seva situació física i psicològica. L'acompanya Immaculada, la filla. La Missa té lloc a mig matí, a finals de setembre, a l'església localitzada als voltants de l'escola Macías Picavea, en la de Sant Pere Apòstol. A la sortida, condols, s'aviven records, sorgeixen les llàgrimes. Tots s'apropen i et volten amb salutacions. Palmellades, encaixades de mà, abraçades o petons. Cada cop a l'esquena t'apropa, cada vegada una mica més, a la freda i angoixant realitat, amb cada encaixada de mans, vas empassant teva amargor mos a mos, cada abraçada esperona íntims records, et comprimeix el cor i obre les closes comportes dels teus ulls, cada petó arriba embolicat en un consell: recobra l'ànim!, ¡una veritable pena!, ¡la vida continua! Quantes vegades beuràs el mateix calze?

Són moments que vols oblidar però que, passat algun temps, tens a algun dels seus protagonistes molt present en la teva ment ja que el record és el millor bàlsam per curar ferides. Com no agrair que Donya Emilia, la inspectora, deixant tasques de despatx, s'acosti i condueix? Com no recordar l'abraçada d'Isabel, la parvulista, banyant-nos en llàgrimes recíproques? O el petó de Victòria, la d'educació especial, amb paraules que reconforten l'ànima, ja que afirma que és temps de pregar per Angelita, que ella des del cel sempre vetllarà pels seus fills i per mi. O les de

Julia, en sospir de pena: Si sabessis que àngel s'ha anat! Com vas a oblidar a aquestes persones que així et fan vibrar en semblants moments? En canvi, la memòria et flaqueja quan has gravat en fals una cosa que per algun motiu no has desitjat retenir. Una altra parvulista, i no sé per què, mai va ser sant de la meva devoció. El seu nom ni em ve ara a la memòria. El cas és que, en aquesta situació, pràctica, em va indicar que estant jubilat podria emprar el temps en obres socials, visitant malalts o alguna cosa semblant i que hi havia moltes ONGes a aquest efecte. Vaig tractar d'ocultar una ganyota de desgrat per voler dirigir la meua vida donat el meu estat, ¡en aquells moments!, I vaig llançar amb ràbia el seu consell al sac de l'oblit. Júlia, la secretària, en un apart, em va lliurar un rellotge gravat: el record dels companys de la festa de la meua jubilació que, donades les circumstàncies, mai es va arribar a realitzar. Emilio, netejant una llàgrima irrefrenable amb l'índex de la seva mà, sospita: Quantes coses li queden per veure en tan poc temps de viure!

És freqüent sentir a dir que, del vell, el consell, el qual et servirà de gran ajuda en la pràctica de cada dia doncs, situacions semblants a les que vas a viure, fa molt que ell les va passar i va seleccionar. I és que la vivència actual que tu creus única, per ser teva i molt personal, realment és una situació bastant general i la gaudeixen o pateixen molts dels teus coetanis, al teu mateixa vegada, encara que fins llavors mai t'hagis adonat. De la mateixa manera que cada situació grava el seu record particular a la taula rasa de la memòria individual, la comuna a tots, viscuda per generacions successives, es consolida en norma i, amb el temps, entra a formar part del patrimoni comú de la humanitat. El vell, per anys, serà vell i res tindrà, però sempre un consell quedarà en la seva memòria d'elefant.

No, no és corrent que segueixis el consell d'algú considerat inferior. A qui tens en pedestal, defectes en ell no trobes. Encara que només sigui per emular les seves virtuts, el segueixes incondicionalment, unes vegades per elevació, aspirant ascendir en l'escala de valors que t'has forjat i descobert en ell; posat en comparació amb el teu ídol, ja totes passades, no vols res més que no sortir menyspreat en la comparació. La meta que t'has impost has de aconseguir-la, i amb superació. Creus que l'inferior temps enrere ja ho vas superar: mai va ser l'ideal de la teua meta. Per això, és molt estrany que guardés en la meua memòria, ni com a record vague, les paraules dites per aquella companya ja que eren propícies per a la seva oblit, i més en el context en què es van produir. És cert que tot desassossec i solitud remou el pou profund en que vius i, des del centre mateix de la seva remolí, busques amb ànsia agafador ferm en què recolzar. Tan vital i necessari et és que fins i tot de mans del teu enemic, de ofrecértelo, a un ferro candent et assíries.

* * *

Precís és sortir, distreure, sigui com sigui. Cerca la companyia de persones alienes i la seva conversa per trencar la monotonia i el silenci de les hores però res aconsegueix en la seva lluita contra l'ebrietat que sent en pujar les escales del casino o intentar jugar la partida de dòmino. Dels rostres i actitud d'antics amics percep una ajuda extremadament lenta. En aquest camí necessitarà molt de temps que calcula no tindrà. Llavors recorda el consell de Caty, la parvulista oblidada, però no sap on dirigir-se per contactar amb alguna organització de tipus social. Potser el rector de Crist Rei, on va a missa, li pugui informar. A ell va confús, vol fer alguna cosa i no sap què. El sacerdot li indica que pot col.laborar en l'obra de Càritas parroquial formant part del grup. Accedeix, forma parella amb un altre vidu, visiten cases de necessitats i coneix la tasca solidària de l'obra. Estant-hi, el seu company comenta que va assistir a uns cursets que estan impartint a San Torcuato, de catequesi, a les tardes, que s'anima i l'acompanya. Posa disculpes, és novembre, es surt tard i l'església està lluny. El mateix company l'informa que en Crist Rei també les donaran. Decideix que

ell anirà a Crist Rei. Li queda més a prop de casa per si se li fa tard.

Fa un parell de dies que van començar les catequesi. Allà ningú pregunta per què véns aquí. Es tracta d'iniciar un nou camí neocatecumenal en diverses etapes. Iniciats, gent corrents com tu, les imparteixen. Diuen que alguns porten més de vint anys en el Camí que comencés a Madrid un tal Kiko Argüello. Comenten lectures de la Bíblia i donen ecos personals. Està bé i té el vistiplau de l'Església. Tracten de conceptes ja coneguts, així que es quedarà a veure en què queda allò. En tot cas, si no el convenç, temps tindrà per marxar i deixar-ho, iniciant una nova cerca.

No van ser les explicacions dels catequistes les que li van impactar sinó les lletres dels cànctics que desgranen amb les seves guitarres. Semblen compostes especialment per a ell i que li diuen, li acullen i donen confiança en la seva angoixa. Percep que alguna cosa sublim l'espera anhelant, a ell, que fa temps va perdre tota esperança. Les xerrades que donen els catequistes no han estat la causa del canvi, doncs el seu contingut ja el coneixia des d'antany. Ells mateixos diuen que són mortals i res valen. Però allà hi ha una sensació indescriptible. Es tracta d'alguna cosa misteriós, espiritual, que té al cant per vestidura, et mira amb tendres ulls i encén una flama en la foscor de la teva ànima i la s'endinsa per la porta d'esperança nova, suau i tendra. La Paraula, tot i ser molt coneguda i repetida, cada vegada et sona diferent, en ressò cada vegada més dolça i persuasiu: diuen que la fe té diferent efecte en cada un, que ells escampen la llavor: l'aigua que amara els camps erms, cau del cel, sola, abundant i apropiada a cada necessitat.

Al principi, va creure estar enganxat a una il·lusió, pròpia en qui necessita agafador, però amb el pas dels dies els seus dubtes desapareixen i decideix provar aquell camí que es presenta com l'únic i cert. Tan alegre d'haver-lo trobat se sent que va com núvol portada a coll que salva tot ensopagada. Mas no et pensis que tot és això. Alguna cosa especial t'està reservat. Abans cal que sospesar si és el que més et convé, posis a treballar teu lliure albir, consolidi la teva voluntat i que decideixi fermament el teu consentiment. Has de triar si continues ferma o abandones i te'n vas.

- Els resolta a continuar adquiriran la Bíblia de Jerusalem per llegir i meditar als seus domicilis. Hi trobareu resposta adequada a cada pregunta. La paraula clarament ho expressa: "demaneu i se us donarà", i la paraula sempre es compleix.

Aquella nit, a l'antiga llitera de faldilles vermelles, el dubte del camí a seguir embarga la seva ànima i no sap amb certesa qual triar. Llavors, decidit, entre anhelant i temorós, suplicant, va clamar al Senyor i li va demanar una resposta clara, definitiva: que camí havia d'escollir per tenir la seguretat d'arribar fins Ell, al costat d'ella? Ha de pensar en el memorial de la seva vida o seguir el Camí, en comunitat? Va prendre la Bíblia, la va obrir a l'atzar, una pàgina qualsevol, va assenyalar el seu dit una de les seves línies i hi va dirigir la seva vista. Al punt va arribar la resposta i la seva lectura el va deixar atònit.

"Bé és que mantinguis això sense deixar aquells de la mà,

perquè el temorós de Déu amb tot això es surt "

(Eclesiastès 7, 18)

¡Versicle sense paral·lel! En cap altre lloc de la Bíblia hi ha una resposta anàloga. Solució única, en un únic lloc, escrita per a ell, directament, lluminosa, clara com la llum del mateix dia.

Si del Savi necessites imperiosament consell, l'hi demanes, i, en do, d'Ell el reps, insensat series si no el van seguir i el major neci l'orbe si ho oblidaràs.

Ha decidit rebobinar: recordar i reflexionar serà el seu projecte definitiu. A ell dedicarà tot el seu esforç, fins a l'últim sospir.

A partir de llavors, bé és veritat que no sense pauses farcides de buit, es va dedicar a repassar cada pas, cada moment de la seva història i buscar-hi la seva misteriós sentit. Com un guaita en alta torre, va tenir la visió de tots els turons de la seva vida. Va ser llavors quan es va trobar novament recurrent pas a pas la seva particular desert. Va sospesar cadascuna de les etapes de la seva vida en particular i totes en conjunt i el resultat global el va deixar bocabadat. Les va veure com sempre com havien estat: sense principi ni fi, sense força, sense substància, plenes de fenc sec, ermes, com blancs ossos pelats escampats i soterrats a la sorra de traïdores dunes que atrapen i engoleixen en estar recobertes de teranyines insensates; va recordar les seves gèlides nits de foscor i els seus dies abrasats per l'estiu; reconèixer cada un dels seus propis ídols i, finalment, va plorar en comprovar que tanta trucada, a tanta ajuda i misericòrdia immerescuda, havia pagat amb temps inútil, malgastat. Va plorar llàgrimes de totes les mesures, de tot mida: gruixudes, de gel dur, per la seva cor de calamarsa muntat en pedra foguera, mitjanes, de gebre freda o tebiesa incomprendible i llàgrimes menudes com gotes de la boira que t'impedeixen veure el sol i viure en les tenebres en què va consumir els seus dies somorts.

Ho reconeix va ser mal sentinella: en comptes d'estar de peu, vigilant en la seva posta, bé per travar amistat amb l'amic que arriba, bé per alertar la guàrdia davant la presència enemiga, mil vegades es va quedar adormit en la confortabilitat de la seva garita; i que, tot i així, amb tants moments d'oblit i desencontre, passat un temps, si més no ho esperava, va descobrir, per fi, la seva veritable set i la roca de la qual brolla l'aigua de la vida, alleujament i veritable manà que es precisa recollir, ¡bell i pur misteri!, abans que surti el sol abrasador i la faci desaparèixer per sempre ...

Llibre VII: El dit de Déu

Jo sé, Senyor,

que no depèn de l'home el seu camí,

que no és del que va redreçar el seu pas.

(Jeremies, 10, 23)

Capítol I: Pilars

Al principi, abans que els segles es comptessin, hi havia el Creador, la Saviesa Suprema, Déu, l'Únic, autor del que existeix, artífex creador de qualsevol element, fins l'impensable i inimaginable. La Bíblia compta en figures, en el relat meravellós de la creació: com i quan la va portar a terme de manera que, a cada acte creador, desapareix un diferent caos preexistent. Així, sabem que, després de la creació de la cort d'èssers celestials, espirituals, purs, va tenir lloc el primer acte de supèrbia i rebel·lia d'un ésser actuant en llibertat, un primer pols que la maldat de Luzbel fa fora la bondat de Déu, establint definitivament la lluita eterna entre el bé i el mal. Concretant al pla de Déu respecte a l'home, ens diu que, a més de crear-li rei de la creació a imatge i semblança, li concedeix dons naturals i preternaturals, el col·loca a la seva mateixa altura en el Paradís, sorgeix la història de la seva primera caiguda pel pecat i l'arribada del mal al món, amb totes les seves seqüeles: dolor, malalties i mort. És lògic deduir que, l'entramat físic de l'univers, configura una vessant moral definitiva. La creació de la llum i la seva separació de les tenebres, la creació i separació d'aigües superiors de les inferiors, la dels mars i terres, la d'animals i plantes, així com la de l'home intel·ligent, senyor de tota ella, avalen el afirmació, i potser ho sigui així perquè, bussejant en l'oceà material amb els sentits que ens ha donat, escalats estadis superiors sense detenir-nos en cadascun massa temps. Sovint, per apatia o comoditat, quedem embadalits en la percepció física rutinària, propera, és a dir, contemplem absorts l'arbre proper i ens oblidem que darrere seu hi ha un bosc exuberant i desconegut.

La percepció del món sensible ens indica l'existència de cinc elements bàsics que influeixen directament en la vida quotidiana de l'ésser viu i, per tant, en la de l'home. La seva posició còsmica està definida, diferenciada, en el si d'una gegantina esfera, interminable. El basament central és **terra**, de la qual l'home va ser format, sobre la qual discorre un altre element essencial: **l'aigua**. Perquè l'aigua la fecundi, totes dues han d'estar en contacte permanent. D'ella beu l'home i es neteja. **L'aire** respirable que les envolta i envolta és subtil, escapa als sentits corporals de l'home encara que la brisa refresqui les suors de la cara i, per gaudir de la plenitud de la seva puresa, calgui elevar-se en ales d'imaginació, creure au amb plomes. El **foc**, que fereix i crema, procedeix de convulsions del fons de l'abisme i surt a borbolls pel cràter d'un volcà bavejant vessants, en canvi, l'altre, cauteritza, enforteix i purifica, arriba de dalt inundant cingles i valls amb raigs permanents, suaus, benèfics. La part externa, el **cel**, és regió celeste; volta insondable, a la qual l'home s'entesta a posar límits enviant sondes per investigar els camins de les estrelles. El sol, font de llum, envia rius de fotons els corpuscles lumínics ignots forats negres que al seu torn es nodreixen, incansables, de matèria interestel·lar. L'altre tipus de Sol, Llum, immaterial, impenetrable a mirades estranyes, deu no utòpic però si enyorat, és el raig amb el que l'home tenyeix d'esperança la seva dura realitat diària. Resumint: cada element no és estanc ni independent sinó part important d'una immensa bola de

vidre el fluid deixa veure un paisatge universal, tranquil, bell, de neu assossegada, i que, un cop agitada per un senzillíssim moviment de la mà del mag, sorgeixen flotant aquí i allà minúscules estrelletes rutilants, en brevíssim llampada: aquest és el destí de l'home: il·luminar i harmonitzar durant breu instant el bigarrat conjunt de l'univers. Aquest és el destí i la lleugeresa de la seva vida de tènue llampada.

* * *

Certament, el món sensible pot ser explorat per l'home mitjançant les finestres de la química dels seus sentits que li comuniquen amb l'exterior. La ciència es construeix pas a pas gràcies a la tenacitat dels seus obrers amb la mirada posada en els seus tubs d'assaig o altres instruments de mesura creats a aquest efecte, intentant descobrir les lleis formals que regeixen la interacció de cada element material en els altres del cosmos, inclòs l'home mateix. Així, cada propietat pot ser descoberta gràcies a una observació i experimentació intel·ligents. Fins i tot, amb lògica i abstracció, es descobreixen ciències i objectes, mons llunyans o propers, no visibles, teòrics, fins i tot envair el camp de les idees investigant amb altres idees. Mas només mitjançant l'esperit de l'aigua i del foc es descobreix el món real del desconegut, l'intangible, espiritual, i això quan, sense pressa però amb tenacitat, la porció de terra, que l'home és, queda amarada per la seva acció benèfica. Aquí no regeixen les lleis físiques del món material, ja que es tracta, com a mínim, de la regió immaterial per excel·lència, ni les de les idees, ja que aquestes necessiten un substrat bàsic sensible, ni del temps i les seves unitats, ja que sent com és intemporal, en ell no tenen sentit ni la mesura de l'eternitat ni la d'una de les seves parts, ja que ni hi ha ni pot haver limitació en ella. Si l'home no s'adona que els seus peus estan sobre terra i que d'ella és esclau, tota pretensió és vana. És rei de la creació, en usdefruit. No hi ha savi per ciència que tingui que pugui arribar a descobrir aquesta regió immarcescible de la Saviesa per temps i treball que es prengui.

A més, la creació és una realitat enigmàtica. El fet que l'home qualifiqui a alguna cosa de misteriós ja li indueix a pensar sobre això. Possessiu per naturalesa, lluita amb totes les seves forces per descobrir la veritat oculta, i si la arribés a aconseguir, tractaria d'apoderar d'ella sense desitjar compartir-la amb un altre pel possible benefici que pogués reportar el seu descobriment. Com, fet i fet, no va a aconseguir perquè no és amo d'aquest món, encara que pugui ser objecte de la seva cobdícia, entra en temor i la seva consciència l'avisa que rebrà un sonor càstig. Llavors, desitjant ser propici el Creador, a qui en secret va tractar d'enganyar, fabrica amulets, aixeca altars, ofereix sacrificis i culte a déus tribals, dona el títol de déus majors a elements que li imposen respecte: llamp, muntanya o abisme; divinitza als menors, d'estar per casa: déu de les aigües, treballs, collites, i no arriba a concebre la vida sense sàtirs, nimfes o faunes. El misteri del desconegut li fa maquinari en excés. Va haver de contentar en contemplar el que veu i pensar que creació és néixer, com també ho és el subsistir.

El savi del segle s'entesta a elaborar la seva teoria de la formació de l'univers per a això, tirant mà dels seus coneixements en enginyeria, construeix una màquina de raigs X especials i amalgama en el seu redoma màgica el remot passat amb l'amaniment d'hipòtesis futuristes. Vol explicar el com i el fi. Té massa pressa. No s'atura a pensar que el veritablement important és la realitat existent i que ell és un element més. Es pregunta seus per què. Observa galàxies en espiral, estudia trajectòries d'astres, coneix el significat del color vermell o taronja d'estrelles llunyanes: mira tan alt i distant, que no veu que el seu peu, aquí trepitja la corol d'una flor, allà assenyala un camí confús que esborra el camí de formiga que confia en la seva perícia, allà torna els ulls davant el veí estrany que va néixer prop o lluny mor. Es abstret amb el seu ull enganxat al telescopi de nit, al microscopi

de dia, observant la creació sense descobrir la creació. Cerca lluny, amb tant detall, que oblida el proper, el següent, el que és obvi. La creació li queda oculta per un vel misteriós perquè als misteris exteriors només pot acostar un des del interior, en mirada profunda i neta.

Situat després finestral de vidre en el teu hivern, si no netes el baf del teu alè que ho entela, impediran veure més enllà dels teus pupil. Limitat estàs, camines a cegues, realitzis aproximacions successives que dones per certes; vols penetrar en els seus dominis i la seva immensitat se't escapa i, tot i que la presentis, et s'anorrea i deté. Llavors reflexiones i coneixes que del no-res neix el caos i que, ordenada mitjançant lleis immutables, sorgeix la creació de l'univers món amb els seus elements colossals gràcies a un poder sense límits. Fas un pas més i descobreixes que aquesta obra es manté, no s'ensorra, perquè algú la conserva en el temps. Avances i et sorprèn una nova creació: tu mateix ets part d'aquesta creació contínua i que ella és la que sustenta la teva vida. Ja no necessàries sortir a l'exterior ni ser savi: hi ha una nova creació eterna el vel ha estat trencat, absolutament real i misteri veritable: per fi, s'ha fet la llum. No s'arriba a ella, ve de dalt d'una creu, raig d'amor inigualable, immarcescible. Llavors endevines unitat. Les tres creacions van sent gravades a foc lent en la història de cada home, les tres, univers, naixement, salvació, amaguen misteris, les tres, regeixen tota la vida. Però l'amor perdurable que palpés en la realitat diària et força a concloure que l'última és l'única creació veritable, que engloba les altres, el seu objectiu últim. El vel s'esquinça en descobrir el sepulcre buit, doncs llavors el miracle s'ha de fer carn en tu, desvelándote el misteri de la creació propera i que més importa: ets imatge creada a semblança de la mateixa Trinitat.

* * *

Déu, home, història i llibertat. Quatre noms que engloben tota la substància de l'univers, quatre pilars immob obligats a coexistir per sempre més. Cap pot faltar, o desapareix la nostra raó de ser. Si existeix la humanitat, tant individual com col.lectivament considerada és perquè, en la història eterna de Déu, Aquest va tenir un moment en què, gràcies a un acte del seu amor sense comparació, es va complaure a crear l'existent, va dotar a l'home amb poder sobre la resta de les criatures amb gràcies especials, inclòs el do de la llibertat, i li va regalar un llibre amb pàgines en blanc en el qual, individus i pobles, poguessin escriure al seu gust la seva història personal o col.lectiva i concretessin el noble desig de la recerca de la seva felicitat. Mas cal ressaltar que la felicitat de l'home no depèn de la comprensió de l'existència d'aquests pilars sinó de la seva interrelació mútua. Junts, acoblats fermament, columna vertebral de tota existència, un corrent intern els vivifica des del seu mateix moll: l'amor, motor impulsor de qualsevol èxit, incansable, sempre en fase perfecta, a ple rendiment, és fonament de tot, tot el envaeix i , posat en mans de l'home, mil vegades es transforma en espuri per mal ús o abús del do gratuït de la seva llibertat i, amb taca tan nefasta, només aconsegueix tacar en negre el text de la seva pròpia història. Des de sempre, la saviesa de Déu va comprendre la natural impotència de l'home per aconseguir la seva realització com a persona caiguda i el seu amor benvolent, actuant una i altra vegada, sense pausa, consent a fer-se El mateix un Home més, no només perquè la seva vida ens servís d'exemple, sinó per assenyalar les directrius necessàries per aconseguir l'anhelada felicitat. La meravella indescriptible del seu amor, no només resideix en el impensable descens de la seva condició divina per transformar-se en home senzill, amb tota la seva realitat, mort inclosa, sinó, i també, en què, quan ressuscita, no puja gloriós i s'allunya sense més per gaudir del premi merescut per la seva obediència d'esclau, sinó que roman, pacient, al costat de cada home, en constant espera, aviat a servir d'ajuda, sempre, malgrat tots els pesars i de qualsevol circumstància.

Es diu que la història és mestra de la vida. Mas, ¿com de poc han après les nacions del seu magisteri! Se sap que la història es repeteix en cicles diferents i diferents situacions, però ni així aprenem dels nostres passats errors. Es coneix que el poder esmussa i que els imperis millor pergeñados cauen, però el polític s'afanya en un nou projecte que qualifica d'històric i amb ell emmarcar la seva pròpia biografia, que els dictadors sucumbeixen engolits per la llibertat que han subjugat i que sempre sorgeix un nou ideòleg, alimentador del dictador de torn que, amb facilitat de paraula, enlluerna a les masses, que muralles considerades inexpugnables, al cap del temps, acaben per ensorrar, però aixequem muralles d'incomprensió sobre runes de les derruïdes, que les guerres fraticides fan desaparèixer generacions senceres, però inventem armes cada vegada més mortíferes assegurant l'extermini de l'enemic en un temps rècord i, així, acabar abans la guerra, que els llavis parlen de justícia social i solidaritat, però es dicten lleis partidàries a favor de minories afins, que el sofisma és moneda de canvi corrent per emmascarar la veritat, es cobreixen amb doble vel els ulls de la justícia i l'egoisme personal és el que importa. Així que, la injustícia impera, l'odi basa les seves reals, desapareix tot indici de Déu i del bé, i el mal s'ensenyoreix del món.

Capítol II: Sospesa

Que senzill és arribar al coneixement natural de l'existència d'un Déu! Ojea, mira llibres de ciència: ella t'ho mostrarà. Les lleis increïbles que regeixen l'univers i les corresponents a cada planeta, estel, constel o nebulosa, fan pensar en una saviesa i poder colossals que va crear tal ingent macrocosmos i el governa de manera sobirana mitjançant lleis físiques per a tots i cadascun dels elements del sistema. Mira el teu entorn, observa les lleis naturals que governen la vida: el sol, amb la seva calor que, arran d'aigua, és l'origen de l'energia, la llum solar, de la qual prové l'origen elemental de la química de tota vida: com la fotosíntesi dels vegetals, base de la piràmide de tots els altres éssers vius. Sal al camp: de nit veuràs la meravella del cel estrellat, de dia et trobaràs amb una cascada, un arribi o el parterre de flors on liben seu nèctar treballadores abelles o realcen la seva bellesa mil classes de variades i fràgils papallones. Busseja dins teu. Et donaràs compte que tot el que saps del món i de tu l'hi has a la informació que t'arriba a través dels sentits i que l'embolic reticular de les neurones i altres òrgans annexos no només distribueix aquesta informació sinó que regeix tant la teva vida voluntària com la involuntària. Què ment va poder organitzar tot i per tal saviesa? L'home, encara que està en l'escala alta de la vida animal, no va poder ser: es constata que, tal cúmul de ciència ajustada al mínim detall és, a més de ser-li aliena, superior a ell.

Que fàcil és acomodar-se en la creença que Déu existeix, així, sense més! Negar la seva existència, adduint que mai es deixa veure, és insensat, ja que estaríem donant les mateixes raons simplistes del cec, que nega l'existència de la llum que il·lumina altres per estar incapacitat per percebre-la. Aquest Déu, que suposem llunyà, ens permet adquirir la nostra parcel·leta privada de felicitat encara que estigui basada en apetències humanes: poder, diners, propietat, sexe, etc., Doncs respecta escrupolosament, per sobre de tot, la nostra llibertat d'acció. A cada èxit personal que aconseguixes, el teu jo incrementa la seva autonomia doncs, encara que hakis fracassat en algun dels teus projectes, la vida és llarga i creus que temps hi haurà per aconseguir el següent. Així, arriba un moment en què, com diners engendra poder, aquest proporciona fama i amb abundància de tots dos es construeix el roll que vols, ja en la cúspide, et creus no només autosuficient sinó totpoderós. Saps per experiència que el veí que ahir va morir no va portar a la fossa res del que va aconseguir en la seva vida i que potser és el moment de tirar les teves barbes a remullar. Però prefereixes posar un vel sobre l'assumpte perquè, al cap i a la fi, això passa a altres i tu estàs ben viu,

amo de tu mateix, en la teva torre d'ivori. A més, a què pensar avui en coses tristes? Bastant tens amb pensar en els teus assumptes i gaudir d'aquest moment de glòria. No seràs tu l'autor de la barata de la teva felicitat actual per una aquesta futura en la qual ara ni has de pensar.

Que difícil és baixar del burro! Perquè el mascle en què viatges i condueixes és, sobretot, molt teu. Veritable fill nascut dels teus esforços i no vas a renunciar-hi per res. No importa que els altres vagin a peu. Si volen aconseguir muntura, que lluitin com tu i construeixin el seu futur. No desmuntar de la teva per hissar-hi altres, que no la mereixen per la seva falta d'audàcia. Que la vida és cop de sort i la sort somriu als audaçs. A més, que cada pal aguanti la seva vela. No seràs el teu suport de ningú perquè, arribat el cas, pugui enfilat sobre tu trepitjant les teves guanyats interessos. O et ploguin crítiques, com en el conte del pare i el fill que viatgen amb un pollí: es munti el pare, pugui el fill o els dos l'ase, sempre criticaran el pare de la postura que prengui. No vas a preocupar pels altres. La teva missió és gaudir del teu moment dolç. No importa que els acaeceres de la vida diària et emboliquin. Com vas a parar-te a discernir si això afebleix o no la teva visió de futur? El teu és el present. Oi? El futur per monges, capellans, endevins i nigromants, que viuen d'ell.

Que senzill és errar el camí en el laberint de la vida! Perquè la nostra vida és camí estret, i tortuosa. Tots passem i ens entrecruem en ella. A les nostres anades i vingudes, empesos a triar, quin dels seus camins escollir? Qualsevol ja que tots semblen igual. Però, ai!, Que uns tornen al punt de partida i altres oculten la porta de sortida i, de sobte, et topes amb un mur que t'impedeix continuar. No podràs guiar-te per les seves tanques laterals ja que ells, sobre el teu cap, tallats a idèntica alçada, impedeixen la visió. Els seus carrers paral·lels, perpendiculars, en escaire, són bessones, ens envien al seu centre i en ell et engoleix la seva implacable remolí. Cada nit, feta per dormir, et submergeixes en el somni reparador de la jornada i, de dia, no busquis dalt la polar: no la veuràs per molt que obris els ulls si està ennuvolat o els tancaments doncs et enlluerna el sol. És cert que la polar assenyala la direcció fidel i que aquesta viatja per camí d'estrelles. Però, és tan humà baixar la vista al camí en què camines! A més, recurrent el laberint, amb els seus carrers tallats pel mateix patró, quina assenyala la direcció correcta? ¿Aquesta, perpendicular, o aquella, la paral·lela? Tot i estar en l'adreça exacta, estàs segur d'haver pres el sentit just o camines cap al oposat? Arribat a una parada, què autobús prendre? Aquest, inicia l'anada o és el que torna de tornada? Perquè, segons quina prenguis, escull diferent destí. Prudent és que et fixis bé en el pal de cada parada de la ruta. Algú, previsor, en alt, s'ha inscrit en rètol en creu, l'esquema de les estacions del trajecte. Fes una mirada a les intermèdies per les quals passaràs i decideix si la que es troba al final és a la qual, en veritat, vols dirigir-te.

Que fàcil és reconèixer que tots morirem! Ningú sap ni quan, ni com, ni on. Però la certesa de la mort és absoluta i general. A aquesta veritat certa no existeix privilegiat que aconseguixi eludir-i servir de rara llavor. Tots serem mesurats amb el mateix raser. En aquest punt, el jo abans totpoderós, acaba de ser-ho, les adquisicions personals queden en fútils prerrogatives ja que la felicitat llaurada es converteix en infelicitat, angoixant, sabedor que tot el que té se li escaparà de les mans. Així doncs, tot home lluita en la vida fins a l'extenuació, al final, per a res. Els seus expectatives de felicitat mai podran complir! Va néixer per ser esclau, i ho serà per sempre, per naturalesa, amb seguretat. I el terrible és que mai no podrà esperar res, ja que amb la mort potser molt propera, un Déu llunyà, que sospita sense pietat, li tanca totes les sortides encara que els seus desvalgudes mans van picar amb frenesí les baldes pesades de les seves portes. Pensa-t'ho. Si això et sembla un joc, procura jugar bé les cartes en aquest tresillo: quatre bases si jugues de contra, només una si vas de pobre, i tingues present que, si ets recalitrant, et donaran braó, segur. T'asseguro que això no és un joc com els escacs en què pots triar entre enroc llarg o el curt per a la

defensa de la teva vida, perquè tu, el Rei, no és que estiguis exposat a paranys o et puguin donar escac, no et valdrà que coneguis totes les obertures, mig joc, gambetes i sacrificis: ja no val el que sacrificis un peó, una peça major o la reina d'elles, perquè el final del joc sempre és jescac i mat! El pitjor del joc de la vida, és que no es poden tornar a col·locar una altra vegada les peces sobre el tauler. La partida és sense marxa enrere.

Que terrible és pensar que després de la mort no existeix esperança! L'abans home totpoderós és ara menys que un pobre diable. Menys que el simple pedrot, que amb el temps es desfà en grans de sorra i obté així la seva perspectiva de futur. Menys que l'arbust que, si a la tardor perd les fulles, sempre hi haurà una primavera en què espera rebrotin noves per poder respirar i subsistir. Menys que qualsevol animal que té liquidades totes les aspiracions en el compliment dels seus instints primaris. Perquè, de la frescor de l'home jove d'abans, per fi, només queden la pellerina de músculs sense sang i una pell sense llustre, enganxada a un esquelet encorbat, el blau mar de la seva mirada juvenil dorm ara a les conques violàcies de les seves ulleres i els seus abans hàbils mans i peus lleugers són callosos nusos artrítics, arrossegats amb prou feines. La ment, ahir ràpida, diàfana, lúcida, és fantasma adormit, opac, nebulós, la fèrria voluntat, reduïda a senectut inoperant, la llibertat independent, ja en ple ocàs, depenent del vil potser, i els sentiments íntims, essencials, en els que va fonamentar el seu futur, queden en feix ple de desitjos incomplerts. Si no tens alguna cosa més, una mínima submissió, un bri d'amor, la creença en un Déu tot bonat, mai podràs trobar un feble raig d'esperança. I esperança és l'essència del viure!

Que important és saber-se fang! És de savis reconèixer que, amb prioritat a ser home, vas ser constituït ninot d'argila en mans del terrissaire. És que el fang té a mà ciència i art per crear-se a si mateix? D'on obtindrà la gràcia necessària per ser futur adorn somiat del centre del saló? Fang, no tens res propi! Fins l'aigua que alleugera el teu pes i et fa modelable, no et pertany. Gràcies has de donar que algú, maig a mà, et tragués de l'anonimat de la mina, et s'exposés al sol sobre una roca, et copegés amb constància i separar al sedàs els grans de roca i deixés veure la teva essència, el que ets, pols, simple acumulació de motes sense pes ni valor. Així, desposeyéndote d'asprors i dient-te aigua en justa mesura, el terrisser no només et modelarà i farà de tu una obra mestra llista per adornar el racó més íntim, ni només posarà en el si del teu fang l'empremta indeleble de la seva ciència d'artista per a delit de molts, sinó sobretot la seva perfecta paciència, ja que l'acció del terrisser sobre tu no serà única, sinó perdurable, artística, modular, rebent fractures i trencaments, afegits, nous rentats i mil composicions fins que el terrisser amb el seu darrer empremta acabi la seva creació perfecta. Fins llavors podràs ser reconvertit en una nova obra, però quan el terrisser hagi comprovat que la seva obra està finalitzada, el fang serà introduït en el forn de foc de l'amor, que purifica i consolida l'obra. Així que, mostra't agraït, i fins orgullós, ja que els dits de l'autor de la Bellesa hagi deixat la seva marca perenne en tu, el seu fang. Més encara, oh miserable, menyspreable! Si intuïx la paciència amb què el terrisser et treballa, l'estima en què et té ja les altes regions que vol elevar la teva vida, tingues-ho per cert, un altre gall et cantés!

Impossible és, Emilio, que, només, per tu mateix, vegis l'empremta indeleble que en tu deixa el dit de Déu! És profunda i vinguda del cel, camí misteriosa sorgida des dels més elevats arcs, missatge d'amor escrit amb tinta invisible sobre el paper de les pàgines de la teva història i, el revelat, línia a línia, de tant en tant, podràs intuir gràcies a un halo especial que regala a les teves dies la seva pluja o la tempesta. Gaudint d'aquest alè, si t'atures i observes fixament cadascuna de les pàgines que suposes en blanc, veuràs que la densa foscor en què dormen les dades ocults es transforma en llum de diàfana claredat i queda al descobert tot el text, tornant-se llegible, revelat al buf del seu màgic vapor. Llavors, tot es tornarà comprensible gràcies a una mena de poderosos raigs

X, i aniràs descobrint noves accepcions ocultes en un vocabulari ple de simbologia. Seràs conscient que la que abans creies lletra morta pren vida en la teva història, és tangible i és reveladora. La seva lectura actual difereix en essència de l'antiga gràcies a la seva comprensió, és assumible en la seva totalitat i fàcil de seguir. Només així, semblant al raig del sol que trenca núvols, aquest rosada únic amara la teva enrevessat i enigmàtic pergamí, li inunda, desapareix d'ell tot clarobscur i torna els grisos en paleta de bells i vius colors que recomponen el teu paisatge sense igual. Per això, cada vegada que vegis sorgir a la part alta l'arc de Sant Martí del cel, és signe segur, tingues-ho per cert, que, en aquest precís instant, el dit de Déu solca i esculpeix un nou línia en el full personal del teu diari. No has vist quan plou i fa sol que la seva marca de doble reflex lumina la volta blava? És la signatura inamovible amb què Déu segella per duplicat cada un dels capítols de la teva vida.

Capítol III: Un racó de la memòria

Llegenda del frare i la monja

L'avi explicava una antiga i estranya llegenda d'amors. Tal com la referia i la recorda, així la diu. Ell havia sentit que fa segles, quan els sarraïns assolaven pobles i camps amb ràtzies constants, vivia a la Vila de Fermoselle, una humil família d'obriers que havia criat vuit fills, a més de dos bessons, que van morir, a més de l'infant que van portar al entorn per no tenir amb que sustenten.

Edelmiro, el primogènit, un dels protagonistes d'aquesta història, va néixer una freda nit de desembre i, ja de nen, com la mare no li alletava els seus pits per falta de llet, el va criar amb la de les mamelles d'una de les cabres que, en aquell moment, abundaven en molts i petits ramats. Sembla que la llet de cabra no va ser molt útil ja que sovint la vomitava i els cucs li van omplir el ventre. No és estrany que el nen plorés de dia i no deixés enganxar un ull al seu pare. Ni tampoc, que la pacient mare, perquè el marit dormís, ja que el treball del camp li reclamaria al dia següent, hagués de passejarle durant la nit pels freds carrers amanyagar-se en els seus braços fins que, defallit i ronc, per fi es callava .

Edelmiro resistir un sens fi d'atacs de cucs i va créixer espigat. Aquell ros prim de mans ossudes i pell ivoriana, quan va complir els set anys, la seva mare rentava la roba del capellà, va entrar com escolà en l'església parroquial. Allí va aprendre a repicar les campanes en tots els tocs d'oracions, enfilat llatínades i recitar d'una tirada des del Magnificat al STAB Mater, des del Introito al Ite Missa est, passant pel Dies Irae funerari. Era el senyor del campanar i el terror dels guirlios o falciots que niaven en els buits que deixen els carreus de granit. A l'hora de migdiada, després de ben localitzats els possibles nius, pujava per les empinades escales d'accés, colava el seu cos per un finestró, es regirava en ell, s'agafava a ampits i sortints i ara una mà ara l'altra buscava les plomes de les cries, trobant de vegades les seves afilades uncles. Preferia aquella vida d'emocions i pocs tasques a la dels continus manats de veu i porta aigua de la font o aneu a cercar un feix de llenya a la muntanya.

Ara tenia lliure tot el temps del món, com no fos el ocupat a ajudar a Missa, tocar a vespres i completes, el d'escombrar els dissabtes i ensopegar diàriament en el seu tràfec amb algun reclinatori. El seu esperit inquiet el porta a increïbles entremaliadures, com la d'aquell dissabte en què, escombrant, en ensopegar dues vegades seguides amb el mateix reclinatori de la germana d'un frare, el va prendre amb ira, el va pujar amb gran treball a l'alt de la torre del campanar i des d'allà el va deixar anar. Quan va baixar i va veure que el reclinatori havia resistit perquè era més fort del que havia calculat, va tornar a fer el mateix i va repetir diverses vegades la gesta fins que el va veure totalment destrossat. Dolent, dolent, el que es diu dolent, no ho era. Però de trasto tenia tot el que es pugui imaginar i més encara, ho era una estona llarga. I com, a més, el capellà es va obstinar a fer-ne un bon frare, li envia a un convent de la capital i va començar els seus estudis.

Entre llibres, classes i oracions van passar els anys i, com fos aplicat, el capellà estava encantat amb ell perquè, a més, era emotiu i sensible. Encara que, de vegades, sorgia la ira salvatge mamada en la llet de cabra, com quan li negaven la sortida per gaudir de festa durant curts períodes de temps a la seva terra. I és que agradava de conviure amb amics d'infància i xerrar qualsevol nova mentre assaborien un plat de conys i una gerra de vi en una vella taverna i posada.

La propietària d'aquesta posada, anomenada Prudenciana, dedicava les hores del dia en preparen viandes i llits per als escassos clients que hi menjaven i pernoctaven. Pocs eren, algun viatger o caminant, però era ella qui sostenia a la família amb els pocs quarts de guany que produïa. Diuen que en la seva joventut va ser una ufanosa mossa; més, en aquell temps, major, poc quedava de la gràcia del seu antic port. El coneixien com molt destra en l'agulla i mestra en guisats amanits cadascú amb el seu especials. D'ella només es diu en la llegenda, tret que els seus estones lliures els gastava en tota classe de lectures: des de vida de sants a tota classe d'històries d'amors, encara que fossin per lliuraments. Del seu marit, un tal antigens, només se sap que va treballar poc i gastar molt i sense profit, i que era donat a continus i desconeguts viatges.

Tenia la hostalera tres fills, un home i dues femelles. L'home, el segon, un bon dia va marxar de casa seguint els passos del pare i mai més es va tornar a saber d'ell. Ningú recorda el seu nom. La major, Magdalena, preferida de la mare i l'eterna pidolaire, va ser la que va romandre a la capçalera del seu llit de mort i va refredar el seu clatell per l'eternitat amb un tros de pedra de marbre. La menor, Angèlica, sempre va tenir per a la seva mare un buit destacat en el seu cor, fins al dia de la seva tràgica mort en què va acabar la seva bategar, de cop.

Angèlica feia gala al seu nom, ja que era una veritable àngel irradiant alegria, tendresa, amor. La primera impressió que dona el seu aspecte és la de jove fràgil: alta, prima, pell de cara transparent, de nacre, mans de dits llargs d'organista i caminar pudorós. Però quan se li mirava amb deteniment un es trobava amb un parell de negres ulls profunds, la inigualable finor de la seva pell pàl lida, un nas recta, fermesa en els seus llavis, mentó noble, el moreno del seu cabell caient sobre les seves blancs espatlles. Mirar-la i quedar embadalit tot era un. Era impossible distingir quina de les seves virtuts és la principal. La fermesa, o l'amabilitat? La fidelitat, o el pudor? La feminitat, o la humilitat? Potser fos una amalgama d'elles i que el vel misteriós dels seus ulls no permetia a ningú descobrir i que, per simplificar, fora, com inútil imitació del seu fidel mirall, l'amorós rictus dels seus llavis i les càlides ressonàncies alegres de la seva veu.

Perquè Angélica cantava ¡com els propis àngels! La seva veu era potentíssima, dolça i harmoniosa i les seves cançons, salms per l'esperit del que la sentia. De vegades s'acompanyava amb bells i desconeguts arpegis d'una vella guitarra morisca, que un comerciant enamorat de la seva veu li va regalar i va assegurar haver adquirit a un antiquari per una fabulosa suma en un dels seus viatges a terres sarraïnes; altres, a capella, subratllava les cadencioses inflexions de la seva veu o compassada pel hàbil repicadissa d'unes alegres i sonores castanyoles que els seus dits manejaven com ningú. Sempre oculata a qualsevol mirada, encara que canti a l'habitació més amagada, el refilet dels seus cants inunda les estades, vola fora de la casa, envolta senders i muntanyes i arriba fins al mateix cel. La seva dolça i forta veu, plena d'encís, eleva missatges de pau i torna ànims perduts, doncs igual glòria a l'Altíssim amb cants sagrats en el cor de l'església, que alegre a tolits, esguerrats i pobres quan per a ells canta en festes a benefici .

Edelmiro va sentir en la posada la seva veu i va quedar embuixat. No va fer res per sortir del embadaliment, sinó que, van sovintejar amb més freqüència les seves sortides del convent, es va fer client assidu de la casa i no va precisar de la companyia d'amics per estar hores i hores en ella. Freqüentar celebracions, misses i novenes, esperant que ella cantés en el cor; aprendre acords de guitarra per acompanyar un roí imitació dels seus cants; va buscar la seva amistat, aconseguint entrar a formar part del cor de la seva vida. I quan, per fi, ella va accedir, la fermesa del seu caràcter i finor del seu tracte, al costat de la humilitat, puresa i candidesa dels seus sentiments, consumir l'embuix.

Agradava Angélica en el bon temps de la solitud d'un turó, no gaire llunyà, al qual accedia a lloms d'un noble cavall blanc, coneixedor de les sendes, entre penyes i cingles, proveïda d'una petita cistella amb provisions per a una frugal berenar. Asseguda a l'ombra d'una forta alzina que creixia prop del cim del turó, passa les hores meditant i cantant, segons relat de pastors que la sentien. Al vespre, ja de tornada, se li veu amb la cistella plena de flors silvestres. Edelmiro coneix com passejos i, després de continus trobades forçats, aconseguix ser el seu acompanyant. Llavors van arribar temps de mútua i veritable amistat en què s'intercanviaven punts de vista de tot el diví i l'humà. Sense saber-ho, en les seves ànimes estava niant la flama de l'amor, ara tènue, més tard puixant i vigorosa, capaç de trencar qualsevol barrera del temps o de l'espai. En tardes de solitud, fins i tot amb mal temps, Angélica puja a la torrassa del castell, dirigeix la seva mirada al turó i busca presurosa la solitària alzina màgica. Només s'acovardeix quan no la distingeix per estar vetllat la muntanya per un mar de boira. Edelmiro va decidir, per fi, trencar amb la lligadura del convent i, al costat del tronc de la vella alzina, va declarar i va jurar amor etern, lligant-hi, de per vida, en el ritu del sant matrimoni. Va ser un casament preciosa, íntima, de clavells i roses blanques, en què violes i altres instruments de corda rivalitzaven amb l'òrgan per entonar laudes i cants d'alegria que van ressonar en totes les voltes de l'església. Semblava que Déu es complagués en aquesta unió i prengués partit i aposta per ella, doncs, com van emparaular casa en renda a la riba del rierol, abans que els esposos la habitessin, van refermar les pluges en diluvi, va sobrevenir la riuada, que va arrasar la vora i riberes, no quedant de la casa ni fonaments. Com la dels esposos, centenars de cases van desaparèixer i hi va haver gran mortaldat a la zona, arribant-se a comptar fins a 144 morts. Es va dir que només un miracle de la Providència va poder salvar els nuvis. Per tanta sort, segons el costum i amb el seu pessic de pebre com no podia ser per menys, el poble els va batejar amb l'àlies conjunt de: "el frare i la monja".

Durant alguns anys van conèixer la felicitat com a parella i la que Déu concedeix amb el do dels fills. Un mutu i pur amor sense límits luminava les seves vides impregnant de pau i harmonia les hores dels seus dies amb les seves nits. En els seus treballs. Angélica era mestressa diligent de la llar i fidel administradora dels quarts que Edelmiro li lliurava de classes que impartia a estudiants. Mas, ¡ai!, Que no hi ha aquesta que cent anys duri, a més que sempre la cabra tira a la muntanya i, sembla ser que, ni llatins ni estudi raspallar a fons el primigeni pèl salvatge de Edelmiro. La causa, sembla ser, que van ser les contínues tardances a arribar a casa que impedièren passar les tardes assolellades al camp amb l'esposa i els fills. Així, lentament, la calor de la llar desapareix: arriba el temps de la distància després del conegut retret constant. Els repetits retards es van transformar en abisme separador. La tossuderia en la persistència del mal camí va portar a Edelmiro a detreure temps per compartir, diners del seu treball per sufragar serveis i més tard, com deixés definitivament de treballar, aferrat a no fer res i necessita erari, va caure en mans d'un avar jueu prestador anomenat Evaristo. Moltes repressions va rebre, de tots. Però, ni així, va canviar.

* * *

En aquell temps tropes sarraïnes van arribar a les portes del castell amb el desig de conquerir-lo. Els habitants, en un principi, van aconseguir aturar les poques simitarres d'avantguarda, però en fer la seva aparició les hosts del gruix de l'exèrcit moro, els defensors van haver de buscar refugi dins d'ell. Va ser assetjat durant sis dies i al setè, després aferrissades topades i el titànic empenta dels habitants en defensa dels merlets, l'àrab penetrar pel rastell de l'Arc, es va apoderar d'ell, va saquejar hisendes i incendiar cases sense ordre ni concert. Durant set dies van jutjar presoners i, o bé els consideraven ostatges per demanar rescat, o eren degollats a la vista del poble. Com en les seves indagacions descobrissin que la Vila era refugi d'una important colònia de rics jueus i,

desitjosos d'apoderar de totes les seves riqueses i joies, fins les més ben guardades en ocults amagatalls, torturar sense pietat a molts habitants, considerats ara enemics irreconciliables tant per el desig dels diners buscat com per la religió prohibida l'infidel.

Quan li va tocar el torn a Evaristo, sabedor de l'odi mortal que sempre els àrabs van tenir als jueus, per salvar-se, va confessar que havia confiat els seus estalvis, de bona fe, al ric frare Edelmiro i que ell ho guardava. L'afirmació de "ric" agullona la seva avarícia a l'africà, però la de "frare" li va enervar les seves ànsies de fanàtica crueltat. Poc van valer el pobre Edelmiro seus ais o laments en la tortura a l'jurar i perjurar que no posseïa béns. El moro era hàbil en deslligar llengües amb les arts del grilló, el fuet i la roda: no va quedar punt del cos per danyar i ferir, que no fluís sang a borbolls, però ni aquest estat llastimós va colpejar a la balda del cor del moro a la pietat. Al contrari, com comprovaran que no era ric, no li van deixar anar sense haver obtingut alguna cosa de profit i van concebre un estratagema jugant amb la seva condició de frare.

L'endemà, al pati que separa les portes d'entrada a les masmorres, van elevar un altar, que van adornar amb tres creus. D'aquestes penjaven lligats, en diminut Gòlgota, els cossos d'Angèlica i Evaristo, amb marques manifestes de la tortura del fuet. Van treure a Edelmiro d'una de les masmorres i el van conduir a aquesta estada, dogal al coll, encadenats els seus peus i li van asseure en un solitari i fred escambell, enfrontat a les creus. Només unes fumejants torxes amb brea il.luminaven el recinte. Pressentir que la creu deserta li havia d'estar reservada. Va veure a prop, amb gran horror, un ferro roent, entre brases, que podia fendre en la seva carn. Per les seves esmentis van passar en massa tot el que havia llegit i es deia de sacrificis horribles que els moros feien amb presoners cristians. Després de la degollada soferta el dia anterior, la nit passada en blanc i l'espectacle que tenia davant els seus ulls, el seu esperit flaquejar. Es veia mort, sense solució.

Valedor de trampes, el cap de la guàrdia mora l'increpa amb celles adust:

- Evaristo, què has de dir de la greu acusació que ha llançat el jueu contra tu?

- És una venjança basta pels diners que em va prestar i que mai va recuperar, tot i que penso tornar. A aquest, sóc pobre, no tinc ni on caure mort.

- Acceptaré que ets, com dius, pobre de solemnitat, perquè així t'ho imposen els vots solemnes que vas fer. Però no mentiràs davant d'una creu dient no ets frare de cristians. Només per això he de ordenar la teva mort.

Edelmiro, pensava a corre-cuita. Per què causa el moro ordenaria la seva mort? Per mentir o per ser frare? Va creure conèixer el pensament de l'àrab: el més lògic seria que el seu enuig provingués per ser frare. Així que, va respondre:

- No sóc frare, senyor, ni mai ho vaig ser doncs és públic i notori que vaig penjar els primers hàbits per casar-me amb aquesta dolça dona que teniu en creu.

- Però, cristià, si ets. No és veritat? Em informen que assisteixes amb freqüència a converses en esglésies i sinagogues.

- Mai els meus peus han trepitjat una sinagoga ni he escoltat els seus ensenyaments.

En acabar de pronunciar l'última sílaba, va reconèixer la trampa. Per un moment havia vist la llum que li deixava en la més completa foscor. I ja era tard. En negar amb tanta rotunditat haver anat a la sinagoga jueva, afirmava implícitament ser cristià i que assistia als seus oficis. El moro ja s'hauria informat de tots els seus passos i sabia que era cristià assidu. La seva mort i la de la seva esposa eren certes. Miró en súplica als ulls espantats de la seva dona lligada a la fusta i una calor de foc va recórrer la sang de les seves venes mentre un calfred li gelava cames i braços. Davant de tanta dissort irreparable, es va sentir habitant solitari de l'món, totalment nu, impotent. No podia més, però no es va rendir. En darrer esforç per salvar la seva vida, es va atrevir a mentir:

- Al diable amb tot. Diré la veritat. Sí, vaig ser cristià i, com sabeu, vaig començar els estudis per frare perquè la meva mare així ho va voler. Vaig aprendre llatins, llibres i oracions però aviat vaig comprendre que, en lloc de santificar-com passa a altres, em van distanciar més de les coses sagrades, sense entendre la causa. Diuen les Escriures que Crist camina entre els homes, però jo mai el vaig veure. Per això, no només vaig deixar de creure en el que em van ensenyar i vaig llegir en llibres, sinó que als cristians els tinc per aferrissats enemics i els odio de tot cor. No, no sóc cristià!

Un crit formidable, profund, terrible i esquinçador va sortir del pit de Angélica, va esquinçar l'aire de l'estada, va ascendir fins la torrassa i va inundar poble i camps de negres i malèfics presagis. Llavors es va produir un prodigi indescriptible: Es va sentir l'estrepit del tro i, seguit, com si l'imponent crit s'hagués transformat en centella, un zigzaguejant llamp formidable va solcar el cel i va descarregar al centre del turó, justament al tronc de la forta alzina, omplint l'atmosfera d'ozó i sofre, i va ser tan poderós el seu cop, que d'un tall va enfonsar pel centre la muntanya i va canviar de curs del riu, formant-se als seus peus dues falles colossals. La por es va estendre i va negar el cor de tot ésser vivent i reconèixer en el magnífic succés la mà de Déu. Espantat el moro per tràngol tan inaudit, expliquen que es va convertir i va trobar pietat per als esposos, deixant-li anar perquè visquessin en pau. Mas no per això va deixar de fer justícia amb el jueu Evaristo: durant els tres últims dies de l'estada del moro, el seu cap va lluir en alta pica, col·locada com a bandera a la torre de l'homenatge.

Una estranya malaltia s'apoderà llavors de Edelmiro i no hi va haver ni barber ni metge que poguessin descobrir la seva causa i raó. Va començar la seva mal royéndole els ossos de l'esquena i dels membres i va seguir amb punxants dolors en tots els seus músculs i carns. Si durant el dia passa les hores en pur crit, les nits plenes de dolor i en blanc són un infern. Res li posa remei: ni exòtiques herbes curatives, ni rares pocions medicinals, ni tan sols el afectuós cura amb que la seva esposa té cura. Com fossin tan grans seu desassossec i els dolors, el seu esperit, per fi, va emmalaltir i, de guisa, que fermament va creure estar mort. Proper a la bogeria total, la seva llengua no articula cap paraula i arriba un moment en què la seva consciència extraviada no aconsegueix discernir si està entenimentat o boig, viu o mort. Només passat un temps va arribar a comprendre que els seus esforços no li valen de res. Llavors deixa el seu cos, vida i ànima en mans de la lleugera laxitud i de la destinació, mentre s'envia mirades submises, sense resposta, la seva dona, excusant-se per no tenir forces per poder lluitar: En el seu total impotència, va deixar tot en mans del futur. Diuen que va tenir un sol moment de repòs en què un breu raig de lucidesa li va il·luminar i, prostrant de genolls, va confessar els seus pecats a la seva esposa: ella, callada i contenta, li va tornar un somriure ple de tendresa, de perdó. No se sap si van ser aquelles tendres mirades barrejades de amorós perdó o la compassió de Déu mateix davant tant patiment les que van aconseguir el canvi. El cas és que, quan Edelmiro va deixar d'ordenar tot, quan simplement, abandonant-, va permetre que tot seguís el seu curs, la misteriosa malaltia, tan persistent durant tant de temps, es va anar tan

de sobte com s'havia arribat.

De nou va tornar la tranquil·litat a aquella família, va tornar a la pau i l'assossec i es va instaurar a casa per un temps un regne de felicitat. De nou es van renovar les sortides a les faldilles del turó, convertit en falla en el seu extrem. Edelmiro va decidir omplir la seva vida l'amor i companyia de la seva esposa per fer-la feliç. Mas, ¡ai!, Que qualsevol regnat en aquest món és efímer i més el de la felicitat que fabriquem amb les nostres mans: el planejat per la nit mai s'emplena en arribar el dia.

De la mateixa manera que per una simple ferradura un cavaller va perdre el seu regne, Edelmiro, per un estira i arronsa (cavall blanc, cavall negre), va perdre el que més desitjava i volia. Ha opinat que els lloms del noble cavall blanc, de vell que estava, ja no podria amb el pes dels cossos dels seus amos. No es va adonar que el cavall negre de la quadra desconeixia les sendes i perills de la muntanya i que la preciosa càrrega a ell encomanada corria perill. Així que, quan més entusiasmats entràmbos estaven, quan tornaven contents de la darrer excursió, una densa boira encegar la llum transformant-la en tenebra, que oculta els perills de la sendera. Per desgràcia, va trepitjar el cavall negre en pedra trencadissa i aquesta es va trencar. Va ensopegar l'animal i va lliscar pel pendent portant darrera seu als dos esposos, que van caure a l'abisme profund. Un parell de pastors que van presenciar el succés: mentre oferien les seves atencions a les víctimes, van enviar a un zagal al lloc amb encàrrec de referir l'esdevingut. Poc podien fer per Edelmiro, que estava malparat, amb diverses costelles, ossos trencats i sense sentit, però menys per Angèlica que, sense rastre de ferida alguna, jeia morta en copejar el seu cap en una roca fatal.

Les seves restes descansen en una fossa enfrontada a l'oest, on va créixer i va morir la forta alzina, al final del camí del sol, a ponent, cap a on dirigia la seva mirada en els seus passejos a la vora dels merlets del seu estimat castell. Avui és lloc de visita obligada d'amants i curiosos.

La fi d'aquesta història és encara més lúgubre i sinistre. El infeliç Edelmiro trigar mesos a curar les ferides del seu cos, però expliquen que mai més va aconseguir curar les de l'ànima. Encara estava al llit amb els seus fills asseguts sobre ella, quan el van informar que Angélica havia mort (ja que el metge l'havia prohibit expressament, donat el seu estat), i pres terra santa. Al pobre Edelmiro va haver venir-se l'univers sencer sobre perquè ni una sola llàgrima, que li servís de ínfim alleujament, humitejar els seus secs parpelles. Al mes de l'luctuós succés va tenir lloc, marcada per un antic costum, la missa de cap de mes, amb visita inclosa al sepulcre. I va haver de ser aquesta l'última gota que va fer vessar el got de la seva resistència, ja que va quedar sumit en un estat depressiu i de bogeria total alleujada amb breus moments de lucidesa. Durant tres dies va estar fora d'aquest món mantenint esgarrioses vivències. A qui volia sentir-lo, li narrava estats horribles, fins d'ultratomba, amb cruels visions que feien estremir els seus oients, sobretot, durant tres interminables dies amb les seves nits soferts: escales que s'enfonsen quan recolza els peus en elles i en intentar pujar- : es troba recolzat en el buit, la polsera nuada a la seva nina, que travessant carn i ossos cau als seus peus, la indescriptible de tenir un cos immaterial suportat per una feble estructura de fils de filferro lluminós, a quatre colors, de manera que fins l'aigua que li donen a prendre barrejada amb medicines i beuratges li travessa músculs i ossos sense dificultat, com bola pesada en plat de sopa, la de la mare i germans recriminant-li fins per faltes que no reconeix com a pròpies, i que li rebutgen com a gos, la de no reconèixer ni als seus propis fills, confonent a aquest amb Jesucrist o aquell amb Luzbel. Però, sobretot, la del seu particular purgatori.

Edelmiro comptava i no acabava una tènica visió, espectral: creient-se mort, sent la seva ànima en suplici, potser el purgatori. Allà el temps apareix configurat per una gran diana que, ruleta boja, gira i gira sense parar a gran velocitat i amb exacta precisió. Subjecte a l'extrem d'un dels seus radis, està el seu esperit. El gir de la diana és, més que ràpid, vertiginós, i en cadascuna de les seves voltes, en passar per una marca, comptador i fidel, el seu esperit pateix penes que la seva llengua mortal mai podrà expressar. Segons Edelmiro, el sofriment augmenta segons l'ànima s'anava acostant a la marca i només té un lleu respir quan s'allunya d'ella. I explicava que, com cada vegada accelerava la diana per anar més de pressa i sense pausa, la fatiga i el desassossec creixen, de manera, que l'ànima queda sense més alè que l'esperança desitjada mil vegades que el terrible suplici acabi a la pròxima volta. Però la diana va girar i girar sense parar tres dies, com molinet de paper bufat per vent en vendaval que creix: no es va aturar fins que, perduda tota esperança, va plegar la seva resistència i es va abandonar i va conformar a la voluntat i desig de Déu, en acte definitiu de pacient humilitat.

Finalitza la llegenda assenyalant que sis mesos sense dormir van augmentar el seu desvari. Temps després va trobar cert alleujament en unes perles medicinals conegudes com roses de Betlem, arribades de llunyans països i que fabriquen metges experts, les quals fonia sota llur llengua. Diuen que constantment es queixa de la seva infeliç sinó que ni li va permetre assistir a l'enterrament de la seva esposa. Durant anys es va veure recórrer el mateix camí i vagar al costat de la falla recollint flors silvestres fins omplir una cistella que porta amb ell. En arribar a la seva vora sembla buscar amb anhel i esperança la silueta de l'ésser estimat, que mai troba. I, abocat a la vora de l'abisme, llança al riu seves nostàlgiques flors regades de llàgrimes. Quan li pregunten que a on va, sempre respon: a la muntanya, de solaç. Mas, en tornar, veuen que la seva cistella torna plena de velles arrels d'alzina o de fullaraca inútil.

D'aquesta manera, un a un van anar passant anys de soledat i tristesa. Encara que ja l'alegria va fugir per sempre del seu costat després del llunyà i perdut ressò de l'alegre cant de la seva estimada, el desgraciat recordava i reconeixia cada ocasió en què va estar exposat a perdre la seva vida i que Déu graciosament es la va conservar. Deia que Déu va haver d'enviar algun àngel perquè amb les seves ales li evités caure de les altures quan de nen omplia de bojós equilibris els aires de la torre i els creuers de l'església, a un arcàngel, perquè, oficiant de diví Neptú, traient-li de les profunditats del seu regne, li arrossegés fins a una platja tranquil del Duero perquè no s'ofegés, a un nou Moisès perquè, obrint les aigües desbocades que no van deixar ni fonaments de casa seva, no li toquessin ni un sol dels seus cabells, com va passar en el succés de la riuada. Que el mateix Déu va intervenir directament en el moment de la seva tragèdia i, assegurava, que tot això era conseqüència de les trucades contínues que Déu li havia dirigit perquè canviés la seva vida sense sentit i que encara que les va percebre mai es va aturar a considerar-les així, fins que arribar el irremeiable. Amb trist to de veu, reconeixia l'amorós tracte amb que Déu li havia obsequiat sempre i al que de continu deia que lloava.

Així va passar els seus últims anys. Fins que un dia Edelmiro desaparèixer i ja ningú va tornar a veure. Es cauria o es llançaria a l'abisme? Li haurien devorat els llops o fet desaparèixer les aus de rapinya? Ningú està segur de res i continua el misteri de la seva mort o la seva vida, ja que els seus ossos ningú els ha trobat. Així, aquest, afirma que viu amb rumb perdut i busca a Angèlica, aquest, que el que ha trobat és la pau i aquell assegura que ha mort ja que va ser trobat entre els seus papers un escrit i intueixen que és el seu veritable i últim testament. El document és un trist cant de cigne ferit plorant l'absència del seu gran amor que amb infinita humilitat espera recuperar després de la seva mort amb la definitiva esperança de la seva última resurrecció, que de debò anhela, i, encara

que expressament manifesta que el destí va tenir intervenció directa en la seva dissort, a ell es plega, i en l'esmentat escrit suplica perdó a tots pel descuit terrible que els va privar de la afectuosa companyia d'Angélica.

Tots estan d'acord en una cosa: que ella va ser una santa i que el seu estatge del cel. És creença comuna que, per la força de l'amor que ella li tenia, quan acabi l'estada de Edelmiro en el seu purgatori, les seves ànimes en vida tan diferents, ara bessones, es trobaran. I, com sempre el veritable amor i la fe ferma van moure les més altes muntanyes, llavors passarà un gran terratrèmol que commocionarà camps, valls i colls: tornarà a córrer el riu pel seu vell llit i les falles germanes del Frare i la Monja, amb gran alegria de tots, s'elevaran i s'uniran transformant-se en turó, idèntic a l'antic. Al seu cim creixerà altra alzina ferma: l'ombra de la seva copa i les seves branques serà nou refugi de futures penes d'amor.

Pot hivern seus suggeriments a: atalayadelatorjon@gmail.com

Índex

Intenció:	7
Llibre I:	11
Capítol I. Retrospectiva	11
Capítol II. El conte incomplet	15
Capítol III. Prolegòmens	23
Llibre II. Criaturada	31
Capítol I. El pot de mel.	35
Capítol II. Capgròs de bassa.	39
Capítol III. Un dia de pesca.	43
Capítol IV. En el pèlag.	47
Capítol V. Escolà.	49
Capítol VI. Les campanes.	53
Capítol VII. Les pilotes.	55
Capítol VIII. Els guirlios	57
Capítol IX. Les ànimes.	61
Llibre III: El món de les tasques.	65
Capítol I. El porc.	67
Capítol II. La llenya.	69
Capítol III. El cistell de raïm.	73
Capítol IV. El càntir d'aigua.	77
Capítol V. De trillique.	79
Capítol VI. La fàbrica de cotó.	83

Llibre IV: El jove.	87
Capítol I. Becat.	89
Capítol II. Auxili social.	93
Capítol III. En les Payas.	95
Llibre V: L'home.	97
Capítol I. Ribadelago.	97
Capítol II. Faramontanos de Tábara.	101
Capítol III. La presa.	105
Capítol IV. El casament.	109
Capítol V. La riuada (Gener - 1959).	113
Llibre VI. Viatge al centre de l'ànima.	123
Capítol I. La primera mort.	123
Capítol II. Veredicte: Culpable!	135
Capítol III. Pujada al Calvari.	141
Capítol IV. Descens a l'Hades.	163
Capítol V. L'acusació.	171
Capítol VI. ¡Resurrecció!.	175
Capítol VII. Viu la teva avui.	183
Llibre VII. El dit de Déu.	197
Capítol I. Pilars.	197
Capítol II. Sospesa.	205
Capítol III. En memòria.	
La llegenda del frare i la monja.	213

